

LETNIK 37, ŠTEVILKA 118, DECEMBER 2011

V A Š Č A N

GLASILO KRAJEVNE SKUPNOSTI POLJANE

Tavčarjev
kulturni
teden
v Poljanah
2011

Anica Berčič v vlogi Šarucove Mete

Monodrama Šarucova sliva - klepet po predstavi

Ustvarjalci komedije Žalujoci ostali iz gledališkega društva Kontrada Kanal

Razstava arhivskega gradiva o dr. Ivanu Tavčarju z naslovom Iz Kosmovega arhiva

Dr. Ivan Tavčar, slovenski politik, ljubljanski jurist, visoki posestnik – okrogla miza:
slovenist in literarni zgodovinar dr. Matjaž Kmecl, zgodovinar in literarni zgodovinar
ddr. Igor Grdina, voditeljica Mojca Oblak, pravnik dr. Lojze Ude, ekonomist mag. Viktor Žakelj
in filozof ter sociolog Miha Naglič.

Gledališka predstava
Duohtar kar tok

ZGODBA IZ VIRTUALNEGA SVETA

Pred časom mi je pozornost vzbudilo dogajanje na enem od spletnih forumov, na katerem uporabniki debatirajo o kolesarstvu. V letošnjem letu je namreč bilo ustanovljeno pokalno tekmovanje, v katerega so bile združene štiri kolesarske dirke z našega območja, pa je bilo zanimivo občasno pogledati na forum, kako tekmovalci komentirajo posamezne tekme. Po prvi tekmi, katere izvedba ni bila ravno brezhibna, se je med komentatorji pojavil eden od udeležencev, recimo mu Gostobesednež, ki je pokritiziral izvedbo in napovedal, da ga ne bo niti na naslednjo dirko, ker ta glede na njegove izkušnje ne bo nič boljša. Organizator prve dirke se je nekoliko nerodno opravičil za napake, nič dolžen in nič kriv organizator druge pa je vljudo, vendar odločno, zahteval pojasnilo, zakaj naj bi tudi ta dirka bila slaba. Po krajši debati je Gostobesednež večino napisanega glede druge dirke vzel nazaj in se le-te nato tudi udeležil.

Ko sem čez čas ponovno pogledal na forum, se je Gostobesednež ravno lotil deljenja nasvetov po neki drugi tekmi izven našega pokala, hkrati pa je kot kakšen najstnik (pozneje se je izkazalo, da gre za gospoda v 50-ih letih) na dolgo in široko razlagal svoje izkušnje s te tekme. Glede na način njegovega pisanja je bilo več kot očitno, da se je znašel v svetu, v katerem ni znal zade-

ti prave mere glede tega, kaj se na takšnih forumih piše in česa ne. Po drugi strani pa s svojim pisanjem nikomur ni posebej škodil. Vseeno je šel nekaterim že močno na živce in začeli so se obračuni v smislu dokazovanja, da je gospod pač malo neumen, da za povrh nima pojma, kaj so pravi kolesarski dosežki, in da naj se s svojimi pisarijami že enkrat pobere s foruma. Tej prvi liniji napadov je sledila druga, v kateri so se pisci postavili v bran Gostobesednežu in so se lotili tistih, ki so ga najbolj agresivno napadali. Na koncu jo je najbolj skupil tisti, ki je Gostobesedneža najbolj nesramno napadel, recimo mu Agresivnež. Pregrete petelinčke pa so preglasili bolj dobrovoljni forumaši, ki so s pripenjanjem šaljivih filmčkov na temo zablodele debate popolnoma sprostili napetost.

Tema mi je dala misliti in nanjo sem opozoril organizatorje dirk iz sosednjih društev. Prvi, tisti ki jo je s strani Gostobesedneža po prvi dirki po nedolžnem skupil, se je držal za glavo zaradi nivoja razprave in je bil mnenja, da je Gostobesednež od vseh še najbolj normalen, ostali pa so pač nekoliko prepotentni. Drugi se je, za razliko od prvega, držal za glavo zaradi sitnarjenja Gostobesedneža.

Čez nekaj tednov sem ponovno pogledal, kakšno je stanje. Gostobese-

dnež je bolj kot ne 'nepoškodovan' še naprej modroval, kjer se mu je le ponudila priložnost, da kaj pripomni. Eden njegovih najbolj gorečih nasprotnikov je vmes postal njegov prizanesljivi zagovornik. Agresivnež je očitno bil nad vsem skupaj razočaran in se je popolnoma umaknil s foruma – zadnjih nekaj tednov ni bilo zaslediti nobene-ga njegovega komentarja. Ostali pa so normalno debatirali naprej na take in drugačne teme.

Kaj je pravzaprav nauk te zgodbe, ki kljub temu, da se je odvijala v virtualnem svetu, kjer vsaj na prvi pogled veljajo nekoliko drugačna pravila igre, še kako konkretno opisuje vsakdanje odnose v realnem svetu? Ali se ni nemara skozi to zgodbo izkristaliziralo, da so prav strpnost, kultura dialoga in spoštovanje različnosti tiste čarobne formule, za katere bi si večina od nas želela, da bi prevladale v družbi, pa je prepogosto tako težko iti preko lastnih predsodkov in čustvenih reakcij? Morda pa so prav tisti šaljivi filmčki, ki so preglasili neizprosno bitko, dokaz, da na koncu vseeno prevlada razum in da tiha večina razmišlja pravilno!?

Pa vesele praznike ter veliko sreče, razumevanja in realnega optimizma v letu, ki prihaja!

Aleš Šubic,
odgovorni urednik

VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE IN SREČNO NOVO LETO 2012!

KRAJEVNA SKUPNOST POLJANE IN UREDNIŠKI ODBOR VAŠČANA

Spoštovane krajanke in krajani!

Spet je tukaj december, ki je zadnji in obenem tudi najbolj družinski in prazničen mesec v letu. Sam ga imam zelo rad, čeprav prinaša ob koncu leta tudi veliko dela in skrbi. Tudi v letošnjem letu se je nabralo lepo število dosežkov in dogodkov, na katere se lahko ob koncu leta s ponosom ozremo.

Pregled začnjam s cestami, ki predstavljajo glavnino dejavnosti pod odgovornostjo krajevne skupnosti. Na novo so bili asfaltirani naslednji odcepi cest: Podrantovec–Brda, Šoštar–Srednja vas, Ušeničnik–Vinharje, Kisuc–Bukov vrh, Frlan–Predmost, Volča–cerkev, Kuclear–Delnice; prav tako je bil saniran in na novo položen asfalt v Hotovlji na odcepu Šubic–Avguštin v dolžini 100 m.

V krajevni skupnosti veliko skrb namenjamo tudi vzdrževanju cest in drugih javnih površin. Ker pa sredstva, ki so namenjena za tekoče vzdrževanje niso zadostna, smo že drugo leto zapored predlagali, da se v občinskem proračunu zagotovijo dodatna sredstva za prepotrebne preplastitve, saj krajani ne morejo še enkrat prispevati za sanacijo poškodovanih asfaltnih cest.

V naši KS ostaja skoraj deset kilometrov cest, ki še niso asfaltirane, zato bomo potrebovali še kar nekaj let, da se bodo vsi naši krajani vozili po asfaltnih cestah. Naj na kratko predstavim predvideni plan na cestnem področju za prihodnje leto. Asfaltirala naj bi se cesta Vinharje–Kremenik (od Brdarja do gozda in od Planiška do gozda); odcep ceste v Zakobiljku do Emila Stanonika, ki je letos izpadel; odcep ceste Potrebueš, ki je tudi letos izpadel; na Volči do hiše Mirota in Romane Krek; v Podpečnem izdelava 250 m mulde, v Hotovlji izdelava dveh ležečih ovir.

Tudi pri projektih, ki so financirani neposredno iz občinskega proračuna, z občinsko upravo odlično sodeluje-

mo in se o problemih in spremembah sproti usklajujemo. O vsem tem, pa tudi o drugih aktivnostih v KS, lahko več preberete v rubriki KS in občina. V zvezi s temi projekti naj samo omenim, da je bil letos zgrajen nov kanalizacijski kanal »B« v Predmostu.

Med pomembnejšimi dogodki, ki so v iztekajočem se letu potekali v KS Poljane, velja posebej poudariti 20. rojstni dan naše samostojne države Slovenije, ki smo ga praznovali na kresni večer, 23. junija. Praznovanje smo pričeli s slavnostno mašo v župnijski cerkvi, sledila je proslava v dvorani kulturnega doma, s slavnostnim govornikom dr. Stanetom Grando. Prisotne je pozdravil in uvodoma nagovoril tudi župan Milan Čadež. Sledilo je podeljevanje priznanj nagrajencem KS Poljane, ki so podrobneje predstavljeni v nadaljevanju glasila. Polna dvorana kulturnega doma je bila dokaz, da Poljanci čutimo pripadnost naši čudoviti domovini Sloveniji.

Ob tej priliki smo ob lipi samostojnosti postavili kamen s spominsko ploščo in napisom 'Lipa samostojnosti' ter datumom 25. junij 1991. Spominsko ploščo je sponzoriralo podjetje Polycom. Upam, da bomo krajani in obiskovalci Poljan radi zahajali pod to lipo in pod njo tudi zapeli, zaplesali in se povseli. Ta lipa naj nas povezuje.

Prav prijetno je bilo na praznični večer pogledati tudi po ulici, od Vidma, mimo kulturnega doma, kako lepo na drogovihi plapolajo slovenske zastave. Da bi ob praznikih čim večkrat plapolale tudi po naših domovih, pa smo člani sveta KS Poljane poskrbeli za prijetno presenečenje, saj smo svoje sejnine namenili za nakup slovenskih zastav, ki smo jih ob tej priložnosti podarili krajanom.

Drugi, prav tako poseben dogodek, pa se je v naši KS odvijal konec novem-

bra. Kulturno društvo Poljane je pripravilo odličen program ob 160-letnici rojstva domačina, pisatelja dr. Ivana Tavčarja, z naslovom Tavčarjev kulturni teden v Poljanah. Vrhunec smo doživeli na premieri monodrame Šarucova sliva, ki jo je odlično odigrala Anica Berčič.

Za delovanje pisarne KS je do polovice letošnjega leta skrbela tajnica Jana Kristan, ki je julija odšla na porodniški dopust. V drugi polovici leta je delo tajnice zato prevzela Helena Kržišnik, ki pa nas je prav tako zapustila, saj je s prvim decembrom nastopila drugo službo. Za določen čas smo pogodbeno zaposlili novo tajnico, go. Lucijo Krpič iz Predmosta.

V drugi polovici leta je s funkcije občinskega svetnika odstopil v naši KS izvoljeni občinski svetnik Polde Kržišnik. Za dobro in dolgoletno delo, najprej v svetu KS Poljane in nato v občinskem svetu, se mu v imenu vseh krajanov, članov sveta KS Poljane in v svojem imenu najlepše zahvaljujem.

Vsem zgoraj imenovanim in ostalim, ki ste v iztekajočem se letu kakorkoli prispevali k delu KS in na splošno k utripu naših krajev, se najlepše zahvaljujem za vaš prispevek!

Naj ob koncu, spoštovane krajanke in krajani, v imenu članov sveta KS in v svojem imenu vsem zaželim, da bi v času božičnih praznikov Betlehem-ska lučka, ki prinaša mir, ljubezen, strpnost in spoštovanje, prišla tudi v vaše domove. Takoj po božiču, 26. decembra, ponosno praznujmo tudi dan samostojnosti in enotnosti – na ta dan naj na naših domovih le zaplapola slovenska zastava. V novem letu 2012 pa vsem želim zdravja, zadovoljstva, uspešnega dela in predvsem dobrega sodelovanja!

Tone Debeljak, predsednik sveta KS Poljane

Foto: Izidor Jesenko

Spoštovane občanke in občani krajevne skupnosti Poljane!

Za nami je leto, polno skupnih uspehov, v katerem smo – tudi v sodelovanju s KS Poljane in krajski – izpeljali kar nekaj uspešnih projektov. Prepričan sem, da tudi vi na iztekajoče se leto gledate kot na uspešno delovno leto, polno izzivov, ki smo jih skupaj reševali po naših najboljših močeh.

Ob tej priliki bi omenil le pomembnejše in najodmevnejše projekte:

Pripravljena in potrjena je bila idejna zasnova za ureditev okolice Štefanove hiše ter mimoidoče lokalne ceste, ki je pomembna komunikacija med centrom Poljan in osnovno šolo. Območje obsega del Poljan med mostom pri gostilni Na Vidmu, mimo Štefanove hiše do šole. Trenutno je v teku postopek priprave občinskega podrobnega prostorskega načrta, katerega sprejem je predviden v prihodnjem letu. Za samo izvedbo ureditve odseka pa upamo na uspešno kandidiranje na javnem razpisu za pridobitev nepovratnih evropskih sredstev.

V nadaljevanju urejanja Poljan so bile izdelane tri različne idejne zasnove

za ureditev središča vasi. V prihodnjih mesecih bo potrebno v sodelovanju s krajevno skupnostjo izbrati najprimernejšo idejno zasnovo, ki bo podlaga za pripravo občinskega podrobnega prostorskega načrta in nadaljnjo pridobitev gradbenega dovoljenja.

Z vselitvijo najemnika in upravnika je v letu 2011 zaživela tudi Štefanova hiša, rojstna hiša slikarjev Šubic, v Poljanah. V sodelovanju z njenim upravnikom Borisom Oblakom in na podlagi pripravljene programa pa bo v prihodnjem letu zaživela tudi vsebinsko z raznovrstnim kulturnim programom.

V letu 2011 je bil zaključen dobršen del zahtevne sanacije ceste Volča–Lom. Dela so v grobem obsegala rušitve, zemeljska in asfalterna dela ter sanacijo plazov.

Na gospodarskem področju pa je največji dosežek pri ohranjanju delovnih mest v občini dokončno komunalno opremljena Gospodarska cona Dobje, za katero je bilo že izdano uporabno dovoljenje, ter prodaja vseh zemljišč izbranim investitorjem. Nova gospodar-

ska cona se bo navezala na razširjeno Čistilno napravo Poljane, za katero je bilo v letošnjem letu uspešno izvedeno poskusno obratovanje in prav tako pridobljeno uporabno dovoljenje.

In ne nazadnje smo v Poljanah slavnostno, v sodelovanju s Kulturnim društvom dr. Ivan Tavčar, obeležili tudi 160-letnico rojstva poljanskega rojaka. Na okrogli mizi z naslovom Dr. Ivan Tavčar, slovenski politik, ljubljanski jurist, visoki posestnik, so zanimivi sogovorniki udeležencem predstavili Tavčarja na način, kot širši javnosti še ni bil poznan.

Sodelovali smo še pri mnogih manjših, a kljub temu pomembnih projektih. V prihodnjem letu imamo prav tako zastavljene številne cilje, za katere sem prepričan, da jih bomo skupaj z vami lahko uresničili!

Ob koncu leta vam želim lepe in v družinskem krogu preživete praznike. V prihajajočem letu pa čim več zdravja, notranjega miru, sreče in uspehov!

Milan Čadež, župan

Božično voščilo

Kadar voščimo komu za rojstni dan ali za god, je to voščilo enostransko. Ob božiču pa je drugače. »Vesel božič« velja za obe strani, za tistega, ki vošči, in za tistega, ki mu je voščilo namenjeno. Pa vendar si nista za noben praznik tako blizu sreča in otožnost, blaženost in bolečina. Po eni strani nas prevzema domačnost družine (za nekatere je božič le družinski praznik), po drugi strani je ogromno ljudi, ki ravno ob tem prazniku čutijo stisko osamljenosti in bol zapuščenosti. Zakaj taka čudna napetost med prijetnim vzdušjem in neizrazno bolečino, žalostnimi spomini in domotožjem po nečem, česar ni več...?

V ospredju božiča je Mati z otrokom in tako nas vsakoletno praznovanje hote potopi v skrivnost lastnega rojstva. Ali nismo bili kar nekaj časa v temni noči, v zavetju pod materinim srcem, preden smo ugledali luč sveta? Izhajamo iz »dežele«, kjer res tečeta

mleko in med v smislu topline in sprejetosti. Vsi smo otroci mame, in ko smo se hranili na njenih prsih, se je z njenim mlekom večalo v nas hrepenenje po polnem življenju, morda bolje povedano, po posrečenem stiku z vsem in vsemi. Ta izkušnja iz ranega otroštva nas je zaznamovala. Izkušnja podarjene nežnosti, občutek sitosti, zaznava drugih z dotikom, celotna mamina očarljivost (šarm), vse to je dalo pečat prvim mesecem po rojstvu. A kljub zadostitvi osnovnim telesnim potrebam je v nas ostala nekakšna nepotešenost, kajti vsaka zemeljska mati obeta več, kakor lahko nudi. Še tako sit otrok nosi v sebi slutnjo lakote po še. Zadovoljstvo je tako skrivnostno vezano na ponudbo, ki je večja od možnega. Vprašam, kdo pa to zmore uresničiti? Potemtakem že iz ranega otroštva vlečemo za seboj izkušnjo veselja in radosti, omejenosti in končnosti, pa tudi življenjske lakote in hrepenenja po več...

Ko se poglobljamo v sporočilo božiča, se pravzaprav na novo potapljamo v svet ranega otroštva. Kot odrasli smo v nevarnosti, da bi v sebi zatrli slutnjo življenja v polnosti. Čeprav kot ljudje funkcioniramo, ker smo z vsemi »žavbami namazani«, nam božič daje priložnost, da se slutnja uresničitve (posrečen stik z vsem in vsemi), utišano nepotešeno hrepenenje, v nas ponovno »utelesi« - »meso postane«. Iskalec Resnice, Ernst Bloch, je v svoji knjigi Počelo upanja na koncu zapisal: »Tako nastaja v svetu nekaj, kar se nam vsem kaže že v otroštvu, čeprav se tega nismo zavedali, in se imenuje dom, domovina«. Mati je tako tista, ki nam prva nudi dom, iz katerega nas je življenje izgnalo. Kot pregnanci in vračajoči, z domotožjem v sebi, tavajo skozi temo, iščemo Luč in pravi Dom...

Naj letošnji božični prazniki ob Otroku v vas znova prebudijo otroka!

župnik Jože Stržaj

V nadaljevanju predstavljamo občinske projekte, ki zadevajo našo krajevno skupnost.

Prometna ureditev območja Dobje – Dobenska Amerika

Izdelana je bila idejna zasnova ureditve parkirišč in obračališč za avtobuse, ki zajema 38 parkirnih mest, obračališče s platojem za pešce in 170 m pločnika za pešce. Idejna zasnova nove ceste za Dobensko Ameriko in ureditev parkirišča in obračališča za OŠ Poljane pa predstavljata osnovo za izdelavo projekta za pridobitev gradbenega dovoljenja, za katerega smo v fazi pridobivanja ponudbe.

V letu 2012 planiramo izdelavo projekta PGD in pridobitev gradbenega dovoljenja ter pričetek pogajanj za odkup parcel, ki so potrebne za izgradnjo dostopne ceste, parkirišč in obračališč.

Boštjan Kočar

Rekonstrukcija ceste Predmost–Hotovlja

Področje na desni strani Sore v Poljanah se večidel nahaja na poplavnem območju. Obstoječa cestna infrastruktura je na določenih mestih potrebna sanacije, prav tako pa je nujno zagotoviti večjo varnost v prometu, še posebno za pešce in kolesarje. Kjer je to potrebno, se predvidi nevpadljivo razsvetljavo, po možnosti z regulacijo, uredi se tudi odvodnjavanje. V tej smeri in v smislu urejanja celotnega območja kot enotne, zaključene in urbanistične celote se je pristopilo k projektu Rekonstrukcija ceste Predmost–Hotovlja.

Območje urejanja projekta so trije kraki cest (A, B in C) v skupni dolžini približno 810 m, s tem da je cesta na kraku B kategorizirana kot lokalna cesta (LC), odseka A in C pa kot javna

Območje urejanja projekta
Rekonstrukcija Predmost–Hotovlja

pot (JP). Iz navedene kategorizacije in predvidenega obsega prometa se na območju A in C predvidi površine za umirjen promet (pešce, kolesarje) v istem nivoju kot vozišče, ločene z nizko povozno muldo, poleg umirjenega prometa pa so namenjene tudi izogibanju avtomobilov. Na odseku B pa se predvidi površine za umirjen promet, ki so od vozišča ločene z vmesnim zelenim pasom.

Odseki:

A. Od cerkve do mostu

A1. Od cerkve do križišča (cca. 90m)

A2. Od križišča do mostu (cca. 150m)

B. Od mostu do kapelice oz. Kočarja (cesta »po Polah«) (cca. 360m)

C. Od transformatorja (križišča) do ovinka (cesta v Predmost) (cca. 210m)

Leta 2011 je Urbanistični inštitut Republike Slovenije (URBI, d.o.o.) predstavil določene variante ureditve, pridobljena je bila lokacijska informacija, geodetski posnetek terena, izdelana projektna naloga in izveden razpis za projektanta. Za leto 2012 se predvideva izbor projektanta, dokončna uskladitev projektnih pogojev in izdelava idejnega projekta. Ko bosta Občina Gorenja vas-Poljane in KS Poljane potrdili projekt, se bo začelo bolj natančno usklajevanje celotne gospodarske infrastrukture in ureditev zemljiškega stanja parcel. Sledil bo razpis za izvajalca gradbenih del ter sam pričetek del.

Primer možne ureditve (Vir: ponudba URBI, d.o.o., november 2011)

Odprto širokopasovno omrežje (kako napreduje, kako do priklopa)

Projekt Odprtega širokopasovnega omrežja (OŠO), o katerem je bilo že veliko povedanega, in storitve, ki ste jih mnogi že nestrpnost pričakovali, so končno v fazi priklopov. Pri projektu OŠO je treba poudariti, da gre vsebinsko in fizično za dva dela, in sicer izgradnjo nekomercialnega dela (primarno omrežje) ter izgradnjo posameznih hišnih priključkov, to je komercialni del projekta, ki se bo gradil v odvisnosti od potreb še naslednja desetletja. Del omrežja, ki bo zgrajen z zasebnimi sredstvi, bo v lasti soinvestitorja prvih 30 let, po preteku te dobe pa se lastnina v celoti prenese na lokalno skupnost. Nekomercialni del omrežja, ki je že zgrajen s sredstvi strukturne politike Evropske unije, pa je v lasti lokalne skupnosti, s tem da smo s pogodbo o upravljanju in vzdrževanju ta del prav tako dali v upravljanje soinvestitorju za dobo 30 let. Soinvestitor zgradi omrežje ter ga nato upravlja in vzdržuje tako, da njegove zmogljivosti ponuja vsem operaterjem in ponudnikom storitev pod enakimi pogoji.

Postopek priključitve poteka na ustaljen in vedno enak način. Zainteresirana stranka najprej sklene naročniško pogodbo o prejetanju telekomunikacijskih storitev z enim od operaterjev (Telekom ali Amis). Na osnovi sklenjene naročniške pogodbe ali naročila operater upravitelju izda naročilo za gradnjo naročniškega priključka. Enkratna priključnina za izvedbo naročniškega priključka na območju belih lis znaša 230 EUR z DDV, na ostalih območjih (sive lise) pa upravljavalec omrežja izračuna ekonomsko ceno priključka, saj ta naseleja niso bila predmet razpisa Ministrstva za gospodarstvo. V obeh primerih naročnik plača priključnino upravitelju omrežja, operaterju pa mesečno naročnino za dobavljene storitve.

Naročniški priključek je – skladno s prijavo in pogoji razpisa – zgrajen na enega od treh možnih načinov, kar pomeni, da bo optični kabel položen v zemljo, obešen po drogovi ali pa bo povezava vzpostavljena po radijski poti. V vsakem primeru na strani na-

ročnika upravitelj dobavi in montira še aktivni del opreme, ki je priklopljen na optično omrežje ali na radijsko povezavo. Gre za t. i. CPE-enoto, ki omogoča sprejemanje in distribucijo telekomunikacijskih storitev pri naročniku. CPE-enota se montira v kleti ali pritličju zraven preboja v stanovanjski objekt oziroma na podstrešju. Naročnik si notranji razvod, kar pomeni napeljava znotraj stanovanjskega objekta do vseh telekomunikacijskih naprav, zagotovi sam in na lastne stroške oziroma skladno s pogoji izbranega operaterja. Po končani graditvi naročniškega priključka upravitelj obvesti operaterja o zaključku del in aktiviranju priključka, kar pomeni, da operater lahko prične dobavljati naročniku telekomunikacijske storitve, ki so predmet naročniške pogodbe.

Za kompletno povezavo in prenos naročenih storitev skozi zgrajeno omrežje od vhodne točke v TK prostoru do naročniškega priključka in aktivne naročniške opreme skrbi in odgovarja upravitelj omrežja. To pomeni, da se bo naročnik v primeru napak ali nedelovanja omrežja najprej obrnil na upravitelja, ki bo lociral mesto in razloge za nastanek napake ter jo odpravil, če je nastala na optičnem omrežju.

Na OŠO trenutno svoje storitve ponujata Amis in Telekom, z ostalimi operaterji pa dogovori o sodelovanju še potekajo, vendar v bližnji prihodnosti novih operaterjev na širokopasovnem omrežju v naši občini ni pričakovati. Pri izgradnji hišnih priključkov se pojavlja tudi določene zamude, vendar Tritel obljublja, da bodo rešene v najkrajšem možnem času, in prosi za razumevanje. Tudi drugače se lahko z vprašanji obrnete direktno na upravljavca omrežja Tritel, d.o.o., na telefonsko številko 01/561-10-15 ali na 051/692-460.

Velikokrat se pojavlja tudi vprašanje razlik med belimi in sivimi lisami. Razlika je le v tem, da se bele lise obravnava z večjo prioriteto in da se cena priklopa na sivih lisah določi posamezno glede na stroške priklopa, bele lise pa so po razpisu upravičene do priključka po enotni ceni, ne glede na oddaljenost od jaška OŠO.

Bele lise na območju KS Poljane so naselja: Dobje, Dolenje Brdo, Gorenje Brdo, Kremenik, Lom nad Volčo, Malenski Vrh, Podobeno, Vinharje, Volča, Zakobiljek, Žabja vas.

Sive lise na območju KS Poljane pa so vsa naselja izven belih lis, torej: Bukov Vrh, Delnice, Dolenja Ravan, Gorenja Ravan, Hotovlja, Jazbine, Lovsko Brdo, Poljane nad Škofjo Loko, Predmost, Smoldno, Srednja vas - Poljane.

Cesta Volča-Lom

V letu 2011 se je dokončal dobršen del sanacije zahtevne ceste Volča-Lom. Sanacija je v grobem obsegala rušitve, zemeljska in asfaltna dela. Zaradi zahtevnosti terena so dela potekala počasneje od predvidenih, izvedba pa je zahtevala tudi veliko dodatnih opornih

Izdelava opornega zidu na cesti Volča-Lom

zidov in drugih ukrepov za boljše odvodnjavanje in stabilizacijo terena. Izvedlo pa se bo tudi še nekaj manjkajočih zaključkov, npr. jeklena varnostna ograja na novem opornem zidu, ureditev dodatnih platojev za srečevanje vozil ipd. Veliko delo pa se v tem trenutku izvaja tudi pri sanaciji plazu ob koncu novega asfalta. Pod cesto se je namreč sprožila plazina, ki močno ogroža celotno cestno telo in je zato nujno potrebna kvalitetna sanacija. Gre za zelo strmo in visoko brežino (cca. 30 m), kvalitetna izvedba pa bo omogočila kasnejšo travitev in stabilnost pobočja.

Jernej Nučič

Oživitev Štefanove hiše

Štefanova hiša, rojstna hiša slikarjev Šubicev, kljub pričakovanjem v letu 2011 še ni odprla svojih vrat. Glavna ovira za izvajanje javnih dogodkov je uporabno dovoljenje, ki bo izdano šele prihodnje leto. Zaradi nepričakovane spremembe projektnih pogojev pa se je v leto 2012 zamaknilo tudi izvajanje projekta restavratskih del in notranje opreme hiše.

Positivna novica pa je vsekakor pridobitev sredstev za projekt (O)živila kultura!, ki ga bo občina Gorenja vas - Poljane izvedla v sodelovanju z občino Žiri ter Muzejskim društvom Železniki. Projekt zajema postavitev novih muzejskih zbirk, izvajanje dela programskih vsebin (delavnic, predavanj, kulturnih dogodkov) ter sklop skupnih promocijskih aktivnosti do leta 2013. Projekt se že izvaja, muzejska zbirka Štefanove hiše – večino predmetov v zbirki bo predstavljala umetniška zapuščina slikarja in restavradorja Mirka Šubice – pa je že v fazi dokumentiranja in načrtovanja razporeditve.

Boris Oblak

URADNE URE KS POLJANE

Krajane obveščamo, da bodo po novem vrata pisarne krajevne skupnosti za krajane odprta vsako sredo od 9. do 16. ure. V navedenem času lahko pokličete tudi na telefon 51 85 110 (tajnica KS, Lucija Stanonik), kadarkoli pa nas lahko kontaktirate na e-mail: kspoljane@volja.net.

KS Poljane

OBČINSKA IN KRAJEVNA PRIZNANJA V LETU 2011

Tudi letos je župan na praznovanju občinskega praznika občine Gorenja vas - Poljane 26. novembra podelil plaketo kot najvišje priznanje občine, priznanje občine in priznanje župana za dosežke, opazne na ravni celotne občine in širše. Iz KS Poljane je prejelo plaketo občine **Čebelarsko društvo Blegoš**, priznanje župana pa je prejel **Tilen Potisk**. Priznanja KS Poljane so bila podeljena že na praznovanju dneva državnosti 25. junija v Poljanah, prejeli pa so jih: **Minka Dragman, Jože Dolenc ter Uroš Titan in David Oblak**.

S priznanji se oddolžimo posameznikom, skupinam oz. društvom za njihovo delo za skupnost. Prejmejo jih tisti, ki smo jih opazili zaradi njihovega sodelovanja v kraju, njihove prizadevnosti na področjih, ki bogatijo življenje v kraju, in rezultatov, ki so jih dosegli na določenih področjih.

Najbrž nihče od njih posebej ne razmišlja o tem, da uresničuje slogan in vizijo občine – živimo v raju pod Blegošem. Raj pa ne nastane, se ne ohranja in ne razvija brez zagnanih posameznikov, znanja, dejanj in pametnih rešitev. Takšni so tudi letošnji nagrajenci občine in krajevne skupnosti iz KS Poljane, ki so predstavljeni v nadaljevanju.

Dobitnika priznanj občine Gorenja vas - Poljane v letu 2011

ČEBELARSKO DRUŠTVO BLEGOŠ je prejelo plaketo občine ob 100-letnici obstoja organiziranega čebelarstva in za številne zasluge pri njegovem ohranjanju in razvoju na Poljanskem.

Čebelarska družina Poljane je bila ustanovljena 25. marca 1911. leta in je štela že takrat okrog 20 članov. Družina Gorenja vas pridružila poljanskim čebelarjem, je nastala Čebelarska družina Ustanovni člani so bili učitelj Florjan Gostič iz Poljan, posestnik Anton Pintar iz Lovskega Brda in gostilničar Ignac Čadež iz Srednje vasi, ki je bil tudi prvi predsednik čebelarske družine.

Ko se je leta 1956 Čebelarska družina Gorenja vas pridružila poljanskim čebelarjem, je nastala Čebelarska družina Poljane - Gorenja vas, leta 1975 pa se je preimenovala v Čebelarsko društvo Poljane - Gorenja vas.

Ob praznovanju 90-letnice neprekinjenega delovanja so razvili prapor ter izdali zgibanko in značko čebelarske družine. Za izboljšanje kvalitete medu so osnovali blagovno znamko »Med izpod Blegoša« s sloganom »Pod Blegošem pase se kranjica - nabira nektar za rudeča lica«. V zadnjih letih veliko sodelujejo z osnovnimi šolami; izpeljali so likovni natečaj za panjske končnice in kulinarčne dobrote, sodelujejo pa tudi v vseslovenski akciji »Med za zajtrk otrok«.

Turistično ponudbo so obogatili z ureditvijo prve čebelarske pohodniške poti v Sloveniji, vsakoletni pohod in druženje pa sta sedaj postala že tradicionalna.

Lani so izdali publikacijo Pod Blegošem medi, hkrati pa so se odločili tudi za preimenovanje društva v Čebelarsko društvo Blegoš, kar obenem pomeni tudi nadgradnjo blagovne znamke medu in slogana Med izpod Blegoša.

Foto: Izidor Jesenko

Štefan Inglič, predsednik čebelarskega društva Blegoš

TILEN POTISK je prejel priznanje župana občine za vztrajnost in trdo delo pri učenju ter izjemen uspeh na mednarodni kemijski olimpijadi.

Čeprav je Tilen Potisk eden od letošnjih zlatih maturantov škofovške gimnazije, je porabil za učenje kemije veliko več časa kot za pripravo na matura, saj se je julija udeležil mednarodne kemijske olimpijade v Turčiji. Kot državni srednješolski prvak iz kemije je v družbi še treh tekmovalcev zastopal Slovenijo. Mentorja slovenske ekipe sta bila dr. Andrej Godec in dr. Darko Dolenc s Fakultete za kemijo in kemijsko tehnologijo v Ljubljani, kjer potekajo tudi celoletne priprave mladih kemikov za to izredno zahtevno tekmovanje. Slovenska reprezentanca se je s kemijske olimpijade vrnila s štirimi bronastimi medaljami, kar je drugi najboljši rezultat Slovenije v zgodovini. Vsi štirje tekmovalci so

osvojili bronasto medaljo, saj so zbrali med 64 in 70 odstotki točk.

Tilen prosti čas namenja teku in kolesarjenju, saj uživa v vsem, kar je povezano z naravo. Na ta način se sprosti, zbere misli in pridobi novo energijo za učenje. Študiral bo fiziko na fakulteti za matematiko in fiziko.

Foto: Izidor Jesenko

Tilen Potisk

Dobitniki priznanj KS Poljane v letu 2011

MINKA DRAGMAN v zahvalo za njeno dolgoletno delo, ki ga je prispevala kot župnijska gospodinja.

Minka Dragman stopa v 90. leto življenja in je župnijska gospodinja že od leta 1954. Svoje služenje je pri 32 letih pričela v rojstni župniji Šentjernej na Dolenjskem, kamor je kot kaplan prišel na svoje prvo službovanje poljanski župnik Miro Bonča. Ko je bil leta 1957 premeščen k Svetemu Lenartu, je Minka odšla z njim. Decembra 2011

pa mineva 50 let, odkar sta oba prišla v Poljane. Vdana svojemu poklicu je skoraj pol stoletja gospodinjala župniku Miru Bonči, do leta 2006. Leta 2009 se je zaradi starosti preselila v Logatec, od koder še vedno občasno prihaja gospodinjit tudi župniku Jožetu Stržaju.

Znano je, da je Minka izjemna kuharica, predvsem je rada pekla sladice, kar 48 let tudi hostije. Zelo je uživala pri delu na vrtu, kot cerkvena pevka pa je na koru pela vse do leta 2001. Minka je skromna, do vsakogar dobra in prijazna, zato smo krajani svoj korak radi zaustavili pri župnišču in z Minko pokramljali ter dobili kakšen dober nasvet.

Zagotovo je veliko dobrega naredila v tem poklicu in v molitvah za druge ljudi. Zadnji dve leti živi v Karitasovem Domu Marije in Marte in tam nadaljuje svojo poklicanost. Rada se vrača v Poljane, kjer je pol stoletja življenja služila ljudem.

Foto: Izidor Jesenko

Minka Dragman

JOŽE DOLENC za dolgoletno ljubiteljsko delo na področju kulturnega, še zlasti pevskega udejstvovanja.

Jože Dolenc je dolgoletni organist in pevec cerkvenega pevskega zbora v Poljanah. Poleg tega, da že desetletja poje in orgla ter občasno vodi pevske vaje in petje pri nedeljskem in prazničnem bogoslužju, skladbe tudi prireja ter skrbi za notne zapise.

Ob izrazitem pevskem talentu ima Jože Dolenc tudi občutek za likovno in fotografsko izražanje. Kot član KD Poljane je sodeloval na nekaj skupinskih razstavah domačih likovnikov in fotogra-

fov. Mnogo let že opremlja krstne sveče za novorojence v župniji. Ustvaril je nekaj likovnih podlag (kulis) pri izvedbi oratorijev in odrskih del, obnovil je številne "bohke" (znamenja) v naši okolici.

Vse delo naš krajan Jože Dolenc, Kevharjev Jože, opravi z veseljem in v veselje ljudi. Krajani in župljani smo mu hvaležni, ker svoje talente prijazno razdaja domačemu kraju.

Foto: Izidor Jesenko

Jože Dolenc

DAVID OBLAK in **UROŠ TITAN** za razvoj nove športne panoge v Poljanah, odlično organizacijo turnirjev in predvsem za veliko skrb za razvoj mladih generacij igralcev floorballa.

David Oblak in Uroš Titan, zavzeta športnika, člana domačega športnega društva, veljata za začetnika floorballa v Poljanah. Pod imenom Polanska banda sta leta 2005 ustanovila floorballsko sekcijo znotraj ŠD Poljane. V začetku je to bila članska ekipa, ki je nastopala na različnih turnirjih po Sloveniji, kasneje pa sta se oba v veliki meri posvetila vzgoji mladih igralcev v Poljanah. V sezoni 2010/2011 je tako v štirih različnih starostnih kategorijah nastopalo kar 46 mladih igralcev floorballa, večinoma otrok iz Poljan in bližnje okolice. Ekipa dosega zavidljive uspehe na turnirjih in v državnih ligah, izpostaviti pa velja 1. mesto ekipe do 15. let (U15) na državnem prvenstvu 2010.

Floorball je športna zvrst dvoranskega hokeja, pri katerem v prvi vrsti velja omeniti, da je – za razliko od hokeja na ledu – nenasilen šport, pri katerem je pretirana grobost kaznovana. Igralci

Foto: Izidor Jesenko

David Oblak

tako ne potrebujejo nobene posebne opreme, dovolj so majica, kratke hlače in dobra športna obutev. Igralec igra s palico, dolžine do 100 cm, s posebno oblikovanim plastičnim loparčkom. Skratka, dinamična in zanimiva, v Sloveniji relativno mlada panoga, primer- na za vse starosti.

Foto: Izidor Jesenko

Uroš Titan

David in Uroš že vrsto let igrata floorball v močnejših sosednjih klubih, ki nastopajo v državni članski ligi, David pa je leta 2008 kot član slovenske reprezentance nastopil tudi na svetovnem prvenstvu na Češkem. Oba prejemnika priznanj sta glavna organizatorja odmevnega turnirja v floorballu »Švicbol«, ki ga floorballska sekcija ŠD Poljane z odliko prireja že od leta 2006.

Zbral in uredil Jaka Šubic

NA TRAKU SE DOBIMO - TUDI TO ZIMO!

Leto je naokrog in vsi že težko čakamo sneg. Člani Smučarskega kluba Poljane smo prve priprave na zimo že opravili: preverili smo smučarsko opremo, zamenjali, kar se je dalo, in nabavili novo, če ni šlo drugače.

Vse skupaj pa se je začelo že meseca avgusta, ko je klub organiziral priprave za naše cicibane in pionirje na smučišču Cerkno. Na priprave so se otroci odzvali z različnimi občutki, bodisi z navdušenjem, predvsem tistih starejših, ki so na podobnih pripravah že bili, bodisi s kančkom strahu tistih mlajših, ki so jim priprave predstavljale povsem novo izkušnjo.

Starejši otroci so se na kraj dogajanja povzpeli kar s kolesi, mlajši pa so se jim kasneje pridružili v spremstvu trenerjev. Sledilo je spoznavanje okolja, v katerem bodo preživeli pet dni, seznanitev z vsemi pravili, ki so jih določili trenerji, in ne nazadnje spoznavanje timskega dela. Vsekakor je bil namen prepletanje druženja, narave in športa. K vsemu temu pa je pripomoglo še čudovito poletno vreme, ki je bilo na višini 1300 m prav osvežujoče. Priprave so prehitro minile in začeli so se suhi treningi v telovadnici OŠ Poljane.

Praksa iz preteklih let je pokazala, da je v naši občini veliko mladih navdušencev, ki bi radi smučali. Tako smo

tudi za prihajajočo smučarsko sezono v oktobru vpisovali nove člane. Lahko se pohvalimo, da se njihovo število iz leta v leto povečuje, kar nas veseli, saj je to potrditev, da klub zna in dobro dela. Uspešnost kluba gre pripisati usposobljenemu kadru, dobri organizaciji in prostovoljnemu delu.

Prostovoljstvo pa se je pokazalo tudi med starši otrok – smučarjev, ki so prav tako člani kluba in aktivno sodelujejo pri organizaciji tekem, pri skrbi za delovanje otroškega traku na Grebljici na Starem vrhu in pri vseh delovnih akcijah. Najbolj odmevna akcija to jesen je bila postavitve »rekreacijskega centra«

na Grebljici, ki združuje otroški trak, otroško sankališče, drsališče z izposojno drsalk in otroško snežno igrišče. Skratka center, ki bo privabljal predvsem družine z majhnimi otroki in družine, ki jim mogoče smučanje ni ravno domače, vendar pa jim je ljubo gibanje na svežem zraku.

V upanju, da bo smučarki klub še naprej tako uspešen in da bodo naši smučarji še naprej dosegali odlične rezultate na tekmah, se že veselimo nove smučarske sezone. Vsekakor pa velja vabilo vsem: »Na traku se dobimo – tudi to zimo!«

Jana Podrekar

Delovna akcija na Grebljici, oktober 2011

USPEŠNO DELO LD POLJANE KLJUB OSTREJŠIM POGOJEM

Za Lovsko družino Poljane se končuje drugo leto gospodarjenja z divjadjo ob plačilu koncesije. Če še lani nismo točno vedeli, kaj nas čaka in kaj pomeni koncesija, bi sedanje stanje najlažje opisali s stavkom: plačamo zato, da nam nekdo zapove, kaj smo dolžni narediti. Nič več ni planiranja odvzema na ravni lovske družine, ampak Zavod za gozdove načrtuje dela in posege v populacijo divjadi na območju celotne Gorenjske, Polhograjskih hribov in Ljubljanske kotline, do avtoceste. Odvzem ne pomeni samo odstrela osebkov neke živalske vrste, ampak tudi vse izgube, ki so posledica prometa, pogina, košnje, napadov psov itd. Neizvršitev naloženih obveznosti

ima za posledico finančno kazen in po dveh letih odvzem koncesije, če delo ni opravljeno.

Lovska družina Poljane bo v letu 2011 uspela realizirati vsa planirana dela in odvzeme. Kar nekaj težav, dodatnega dela in škode so povzročili divji prašiči, vendar na srečo manj kot prejšnje leto. Za lastnike zemljišč je pomembno poudariti, da so po lovskem zakonu dolžni v treh dneh od nastanka ali odkritja škode na kmetijski kulturi pisno obvestiti lovsko družino, drugače niso upravičeni do povračila. Poljanski lovci se te zakonske določbe nismo držali v popolnosti. Škodo smo poravnavali tudi na osnovi ustnega obvestila in kasnejšega zapisnika.

Veseli smo uspešnega sodelovanja z lastniki zemljišč, kjer izvajamo svojo dejavnost, in z lokalno skupnostjo, saj v prostorih Lovskega doma že tretje leto zapored gostuje oddelek vrtca. Tudi letos so prostore v domu koristila lokalna društva, gostili smo Oratorij, upamo, da v obojestransko zadovoljstvo.

Tudi v letu, ki prihaja, želimo uspešno izvesti vse zadane naloge, da bi divjad povzročila čim manj škode na kmetijskih površinah in da bi ji v njenem naravnem okolju omogočili čim boljše pogoje za razvoj. Veselimo se tudi druženja s krajani v Lovskem domu, saj le mladež in sodelovanje pomenita bodočnost.

Franc Miklavčič, tajnik LD Poljane

POLJANSKI GASILCI PONOSNI NA MLADINO

Prišel je čas, da se ozremo na dogodke, ki so zaznamovali delo našega društva v letu 2011.

Začeli smo z občnim zborom in potrdili plan dela, ki temelji na preventivi in izobraževanju gasilcev, na kulturnih dejavnostih in na dejavnostih, posvečenih delu z mladimi.

Precej dela in energije v sedanjih ekonomskih razmerah usmerjamo v organizacijo prireditev, da s skupnimi močmi pridobimo sredstva za gasilsko blagajno. Pomladi smo organizirali koncert narodno-zabavne glasbe, ki je bil zelo dobro obiskan. Največji praznik v Poljanah je še vedno gasilska veselica. Veliko priprav, na koncu pa, ko se vse lepo ujame (vreme, luna, dobra glasba, hrana in pijača) poljanska veselica krasno uspe. Jeseni smo organizirali še zadnji letošnji koncert in povabili Adija Smolarja. Dvorana je bila spet polna do zadnjega kotička.

Aprila smo že tretje leto zapored zbirali odpadno železo. Ugotavljamo, da ga je še veliko, tako po domovih kot po okoliških divjih odlagališčih, zato bomo z zbiranjem nadaljevali tudi prihodnje leto.

Vse leto smo imeli redne gasilske vaje. Vadili smo samostojno in tudi z drugimi društvi. Vzporedno smo delovali na preventivi. V mesecu oktobru smo izvedli evakuacijo osnovne šole in pripravili dan odprtih vrat gasilskega doma. Izvajali smo preglede gasilskih aparatov. V letošnjem letu smo opravili kar nekaj intervencij, vendar k sreči ni bilo večje materialne škode.

Naši gasilski mentorji so v tem letu pridno delali in ekipe so nizale uspeh za uspehom. Sodelovali smo na tekmovanjih po Sloveniji in v sosednji Hrvaški. Vse naše ekipe, od pionirjev do starejših mladincev, so letos zmagovale. Največji uspeh pa je dosegla

ekipa starejših pionirjev na državnem kvizu, ki je že drugo leto zapored osvojila naslov državnih prvakov. Ekipo so sestavljali fantje: Mitja Dolenc, Grega Krek in Tine Šubic. Zasluga za uspehe nedvomno gre našim mentorjem, ki se vse leto trudijo in mladim omogočajo pestro preživljanje prostega časa v gasilskih vrstah. Skupaj so plavali, se sankali, hodili so v hribe in na morje ter končali z izletom v zabavišni park.

Iztekajoče se leto je bilo v naših vrstah pestro. Gasilci PGD Poljane smo veseli, da v letu 2011 ni bilo naravnih nesreč in velikih požarov. Zadovoljni smo, da s skupnim delom uspemo zbrati denar, s katerim krijemo tekoče stroške društva. Tekmovalni rezultati pa so naši mladini motivacija tudi za prihodnje leto.

*Metod Slabe,
predsednik PGD Poljane*

Foto: arhiv PGD Poljane

»Gasilska slika« poljanskega gasilskega podmladka po uspešnem tekmovanju

KULTURA 2011

Zdrav duh v zdravem telesu – je bilo geslo starih Rimljanov. Eno brez drugega ne gre. Telo in duh sta kot poročena, od rojstva do smrti. Nikoli nisem vedela, kaj mora biti prej: ali zdrav duh, da je potem zdravo tudi telo, ali najprej zdravo telo, da je potem v njem zdrav tudi duh. Imam občutek, da današnji čas postavlja telo pred duha. Namreč, ali vas je zdravnik že kdaj vprašal, koliko časa v tednu posvetite gibanju, športu? Kaj pa svetoval, da bi bilo dobro, če bi se začeli ukvarjati z umetnostjo? Vem, rekli boste: »Niso vsi umetniški talenti.« Meni pa se zdi, da tudi za šport niso vsi rojeni. A če hočemo zdravo in kakovostno živeti, moramo negovati oboje, telo in duha. V meni ni posebnega športnega navdušenja, a vseeno nekaj migam, za zdravje. V kulturi pa naravnost uživam, pa naj bo to glasba, slikarstvo, gledališče, film, besedna umetnost, ... In če dolgo časa samo prejemaš, srkaš, požiraš, se učiš in rasteš, te naenkrat, kakor mene, nekaj uščipne in zaveš se, da boš moral prejeto začeti dajati. Tako je Kulturnemu društvu dr. Ivan Tavčar Poljane uspelo zvabiti me v njihov odbor. Zamenjala sta se še dva člana: Miha Tušek je vodstvo društva predal Izidorju Jesenku, Mateja Tušek, ki je uspešno vodila literarno sekcijo, pa se je od odbora poslovila. Obema najlepša hvala. Vrsto let sta predano služila poljanski kulturi in verjamem, da hranita obsežen arhiv poljanske kulturne zapuščine, ki se je nabrala v preteklih petih letih.

Tudi pod novim vodstvom je društvo ohranilo kondicijo, celo krepilo je svojo prepoznavnost daleč naokrog. Skupine Planinca, Poljanski orgličarji,

likovno-fotografska sekcija, literarna sekcija, literarnozgodovinska sekcija, pevski zbor so v okviru društva bogatile že tradicionalne prireditve v Poljanah – kulturni praznik, dan staršev, dan državnosti, miklavževanje. Delovale pa so tudi samostojno, doma in nekatere tudi zunaj domačega kraja. Dragi Poljanci, ste vedeli, da smo bogatejši za pesniško zbirko domačinke Marine Hobič, da je Planinca s slo-

Katrcia ...? Dosežki in prispevki društva, za katerimi stojijo kulturni zanesenjaki, niso majhni. Za kraj so še kako pomembni.

Za zdravo klimo v kraju je dragoceno tudi sodelovanje med društvi, organizacijami in ustanovami. Zato smo še toliko bolj veseli pristnega sodelovanja s šolo, domačo župnijo in gasilci. Kulturno društvo ima vedno odprta vrata za vsakogar, ki želi primakniti

Foto: Izidor Jesenko

Takega obiska bi si vedno želeli

vensko narodno pesmijo skoraj do solz ganila starejše občane v Domu ostarelih v Kranju, da si je Duohtarja ogledalo 4500 gledalcev od Ljubljane do Kanala ob Soči, da je Šarucova sliva v decembru postala dogodek meseca na Radiu Sora, da so fotografi v Poljanah pripravili razstavo na državni ravni, da so se Poljanski orgličarji s pojočimi inštrumenti poklonili Pavlu Kernjaku, koroškemu avtorju priljubljenih ponarodelih pesmi, kot sta Mojcej in

svoj prispevek, pa če je član društva ali ne. Neznansko so dobrodošli tisti, ki pridejo in poprimejo za vsako delo; pa tudi tisti, ki pridejo z idejo in jo s sodelavci izpeljejo, tako kot je to napravil Andrej Šubic z dvema predstavama ter obsežnim projektom. Delati v skupini kulturnih zagnancev, kjer od delovne vneme vrvi kot v mravljišču in kjer nihče ne vpraša po nagradi in plačilu, je vredno truda. Plačilo pride. Zgodi se duhovno napolnjen praznik, ki pa ga ne moreš praznovati sam. Spoštovani Poljanci, vedno ga želimo deliti najprej z vami. Res škoda, da ste se nekaterih prireditev udeležili v skromnem številu. Ne zabol nas ostra kritika (če je na mestu), pač pa brezbržnost, češ me ne zanima, nimam časa... Ne pozabite na zdrav duh v zdravem telesu. Skrbite zanj in negujte ga. Kulturno društvo mu ponuja kakovostno domačo vsebino. V letu, ki se izteka, je ni bilo malo. Hvala vsem, ki ste pripomogli k bogati kulturni žetvi. Veselimo se sodelovanja z vami tudi v prihodnje.

*Jerneja Bonča, članica UO
KD dr. Ivan Tavčar Poljane*

Foto: Izidor Jesenko

Poklon kulturnemu prazniku pred Štefanovo hišo

ŠPORTNO AKTIVNI TUDI V PRETEKLEM LETU

Športno leto 2011 je pod okriljem ŠD Poljane imelo največ poudarka na floorballu, teku in časomerilstvu. Prav tako pa so po odličnih uvrstitvah posegali nekateri tekmovalci v individualnih športih.

Otroške in mladinske ekipe floorball sekcije ŠD Poljane "Polanska banda" (skupno 5 ekip) so v sezoni 2010/2011 nastopale v državnem prvenstvu pod okriljem Floorball zveze Slovenije. Po naporni sezoni, ki se je končala spomladi 2011, so naše ekipe zasedle zavidljive rezultate, izpostaviti pa velja predvsem najbolj uspešni ekipi U15 in U19, ki sta se borili za sam vrh in sta na koncu prvenstva zasedli skupno 2. mesto v državi. Članska ekipa Polanske bande pa je 11. junija že 6. leto zapored na igrišču pred OŠ Poljane pripravila odmeven turnir - Švicbol. Turnirja se je udeležilo rekordnih 13 ekip, zmagala pa je ekipa Hipijev, ki je ugnala domačo Polansko bando, medtem ko je 3. mesto osvojila prav tako domača ekipa Farjanovih.

Poleg turnirja v floorballu je društvo organiziralo še dve večji prireditvi, pri eni pa je aktivno sodelovalo. Na tradicionalnem, že 13. Visoškem teku je 28. maja teklo 140 odraslih in 56 otrok. Tek, ki je ponovno štel za Gorenjski pokal v rekreativnih tekih, je postregel z novim rekordom proge pri članih, za katerega je poskrbel Peter Oblak iz Dolenje Dobrave, s časom 31:04. Pri dekletih je bila najhitrejša Erika Melihen iz Kranjske Gore. Od domačinov sta v svojih starostnih kategorijah zmagala še Tina Ržek in Anže Čadež.

11. cestno gorsko kolesarsko dirko Poljane–Stari vrh smo pripravili 16. julija. Tekmovanje je znova štel tudi za Pokal Slovenije in občinsko prvenstvo, letos pa prvič tudi za Memorial Draga Kisovca, desetletja nepogrešljivega člana ŠD Poljane. Najhitrejša kolesarja v absolutni konkurenci sta bila Katja Šorli - Peternel (KD Brda) in Goran Ikič (Etiketa Žiri). Najboljši domačin je bil Simon Alič (absolutno 7. mesto).

25. junija je številčno močna ekipa ŠD Poljane sodelovala pri izvedbi tekmovanja v gorskem teku za mlajše mladince pod okriljem mednarodne zveze za gorske teke WMRA. Poljanci smo poskrbeli za sprejem in nastanitev sodelujočih ter seveda s svojo ekipo Timing ŠD Poljane za merjenje časa na tekmovanju.

Poleg uspešno organiziranih prireditvev velja omeniti še nekatere športne uspehe posameznikov. Smučarska skakalka Ema Klinec iz Poljan je v skupnem seštevku Pokala Slovenije pri dekletih do 15 let zasedla 2. mesto. Kljub svoji mladosti je dosegla nekaj neverjetnih rezultatov tudi v članski konkurenci. Na tekmi poletne velike nagrade je 20. 8. v Oberwiesentahlu (NEM) zasedla izjemno 2. mesto, na tekmi dan prej je bila peta. Kolesar Aleš Hren je znova zelo uspešno nastopal, zmagal je na dveh dirkah v Italiji ter na štirih dirkah za Pokal Slovenije. Tekoč Žiga Čadež se je udeležil EP v gorskih tekih v Bursi (TUR), kjer je zasedel 32. mesto. Dva meseca kasneje je nastopil še na SP v Tirani (ALB), kjer je osvojil 39. mesto.

Žiga je zmagal na odmevnem teku na Šmarno goro v kategoriji mladincev, v skupnem seštevku sezone v gorskih tekih pa je zasedel odlično 2. mesto.

Vse bolj številčna je tudi tekaška sekcija. V letu 2011 smo pričeli še z organizirano vadbo deklet, tako da sekcija šteje že preko 40 tekačev. Poljanski tekači smo nastopali predvsem na tekmah Gorenjskega pokala ter na posameznih tekmovanjih v gorskih tekih. Organizirali smo dva tekaška izleta, spomladi smo skupaj odšli na Mali Kraški maraton, tradicionalnega 16. Ljubljanskega maratona pa smo se udeležili kar s 43 tekmovalci. Kot ekipa smo bili konec avgusta na že 25. triatlonu jeklenih v Bohinju. Veslač Peter Kalan, kolesar Andrej Dolenc in gorski tekač Matija Oblak so zasedli izjemno 3. mesto v konkurenci 35 ekip iz vse Slovenije.

Ob koncu pa velja izpostaviti še najodmevnejšo sekcijo društva, časomerilsko ekipo Timing ŠD Poljane. Ekipa z dolgoletno tradicijo je v iztekajočem se letu znova naredila korak naprej. Poleg merjenja vseh tekmovanj Gorenjskega in Primorskega pokala v rekreativnih tekih, Pokala Geoplin in nekaterih maratonov v smučarskih tekih smo letos merili čas na treh odmevnih mednarodnih tekmovanjih: kot je bilo že omenjeno, na tekmovanju WMRA v gorskem teku za mlade v Gorenji vasi, na Kontinentalni pokalu v smučarskem teku na Rogli in nedavno še na Evropskem prvenstvu FISTEC za nordijske pasme psov v Smledniku.

Gašper Debeltjak,
predsednik ŠD Poljane

Foto: Arhiv ŠD Poljane

Svetovno mladinsko prvenstvo v gorskem teku

Foto: Izidor Jesenik

Ekipa Timinga pri delu

UTRIP ŽUPNIJE V LETU 2011

Nisem prijatelj statistike in nikomur ne maram »težiti« z njo. S Saint-Exupéryjem bi lahko potrdil le: »Bistveno je očem zakrito. Kdor hoče videti, mora gledati s srcem«. Očem vidnega je marsikaj. Tisti, ki ne poznajo stvari, mislijo (in govorijo), kako je Cerkev bogata, da vse to naredi. Tisti, ki so blizu, ki so sodelovali, da je kaj nastalo, pa preklemano dobro vedo, da se »brez muje še čevelj ne obuje«. Kar lahko pokažemo, je nastalo predvsem s prostovoljnimi darovi (prispevki) ljudi, zastonjskim delom in božjim blagoslovom. Če bi si po tajkunske izplačevali visoke honorarje, ne bi ostalo niti za sol. Poglejmo nekaj letošnjih pridobitev.

V Malenskem Vrh (na Gori) je bil na mestu vegastega in dotrajanega postavljen nov kozolec. Ta posebna dediščina marsikje izginja, zato smo hoteli postaviti nekakšen spomenik poljanskemu kozolcu. Luka Demšar iz Javorij je najprej narisal in predložil načrt, nato po starem načinu pripravil stebre in drug potreben les. Kamnite podstavke so iz »hotaveljčana« izdelali v Marmorju, poljanski »špičak« za pokritje je izdelal Izidor Jesenko. Polovica kozolca je namenjena planincem, da ob mizi iz hrastovih brun lahko pomalica, se vpišejo v knjigo ali srknejo iz »tabernaklja«, ki ga je izdelal in podaril mojster Klemen Rant.

Na Gabrški gori smo dokončali zunanji izgled. Ključarja sta vodila dela pri urejanju okolice, novo škarpo (kamniti zid) okrog cerkve je zidal Andrej Kos.

Sv. Volbenk je prav tako dobil dokončno zunanjo podobo in »žari« na loških turističnih razglednicah. Zidarstvo Božnar je s pomočjo domačinov uredilo odvodnavanje in izsuševalni pas okrog temeljev cerkve.

Blagoslov kozolca na Gori

Na Bukovem vrhu so domačini avgusta lastnoročno izkopali dosedanja vlažni tlak (»ištarng« - apneni tlak) in pri tem naleteli na temelje romanske cerkve, grajene od 1100 dalje, in na temelje nekoliko večje gotske cerkve, zgrajene med leti 1400 in 1500. Cerkev so osušili s »tolčencem« in zabetonirali podlago za končni tlak. Sedaj je v fazi osuševanja. Spomladi se bodo zapisali v župnijsko kroniko in se zaznamovali pred zgodovino z lepim, baročni cerkvi primernim kamnitim tlakom (šahovnico), ali pa bodo po smernicah stroke dali umetni kamen – brušen beton (teraco). V obeh primerih bodo v tlaku nakazani temelji prejšnjih starejših cerkva, in sicer s kamenjem, ki se nahaja v neposredni bližini.

Volča je znotraj lepo urejena in na novo prebeljena. Izdelan je načrt in izbran izvajalec za pleskarsko obnovo zvonika. Namesto pokončnih ravnih črt bodo po novem tako imenovani šivani robovi. Z deli bomo začeli spomladi.

Pri Sv. Križu letos ni bilo večjih posegov, ker smo še poravnavali stroške za lansko obnovo.

Pri farni cerkvi je po zaslugi prostovoljcev urejena in čista okolica, ki pa jo opazovani »kulturni« lastnik psa kljub opozorilom vztrajno onesnažuje s pasjimi iztrebki. Poleg prijetnega gretja v zimskem času je sedaj urejen (končno) tudi sistem prezračevanja v času vročih poletnih nedelj. Če bo vreme ugodno, bo do božiča nameščena na zvoniku stolpna ura s številčnicami na

treh straneh, dar sponzorjev. Za prihodnje leto načrtujemo dva pomembna in nujna posega. Strupena (azbestna) kritina na farni cerkvi je dotrajana, kar pomeni, da bo potrebno namestiti novo enake oblike (ne pa enake kakovosti). Ker so nas lansko leto krepko oškodoval septembrske poplave, bomo poskrbeli tudi za zaščito pred talno vodo, ki ob trajnejšem dežju in večjih poplavah udari v cerkev od znotraj.

Hvala Bogu, da so ljudje kljub krizi pripravljeni prispevati »dar uboge vdove«, da so kulturni spomeniki, med katere spadajo vse cerkve v župniji, vzdrževani, obiskani in urejeni. Še posebej sem hvaležen javnim in tihim darovalcem, ki ob smrti domačih ali sorodnikov darujejo namesto minljivega cvetja za »venec, ki ne ovene«. Z rednimi prostovoljnimi darovi na prve nedelje v mesecu vseh zgoraj omenjenih obnov ne bi mogli izvajati.

Cerkve so seveda najlepše takrat, ko so polne. To se dogaja zlasti na shodih in ob različnih slovesnostih, kot so cerkveni prazniki, dan prvega svetega obhajila, dan birme, žegnanje v juniju, praznovanje nedelje zakonskih jubilejnov. Omembe vredni so tudi vsakoletni »sejmi« po podružnicah. Duhovno se povezuje z družabnim, za kar poskrbijo ključarji z gostoljubnimi vaščani. Naj s tega mesta izrazim iskreno zahvalo in hvaležnost vsem, ki delate na tem, da nam je fara v ponos.

župnik Jože Stržaj

Izkopavanje tlaka v cerkvi na Bukovem vrhu - ostanki romanske cerkve

S KOVČKOM V KOBARID, NAZAJ S TORBO USPEHOV

Če se vrnem v svoje otroštvo, Vojko Hobič, sva bila kar nekaj časa soseda na stari pošti, na sotočju Sore in Ločivnice. Bil si tudi moja pestrna, dober prijatelj iz otroštva, če lahko tako rečem. Pazil si me, kadar je moja mama kam šla, bila pa sem tudi potepinka, tako da sem veliko bila pri vas, spomnim se vaših plošč in pesmi od Beatlov. Meni se je zdelo vedno zelo zabavno, ker ste bili štirje, jaz pa bolj ali manj sama v spodnjem stanovanju. Včasih pa sva bili z vašo mamo sami. Večkrat mi je pravila zgodbe iz njenega življenja v izgnanstvu. Bila je zelo čustvena, vedno je imela solze v očeh, ko je pripovedovala o tem. Za večino je bila zabavna, vesela, polna humorja in optimizma, bistra, vedno s pravim odgovorom na jeziku. Kot humoristko, imitatorko Nele Eržišnik, s predpasnikom in metlo, so jo poznali širom Slovenije. Svoje iskrive misli in pesmi je zapisovala in hranila.

Kot si rekel na predstavitvi, si jih našel v stanovanju v Cerkljah, kjer je nazadnje živela, in se odločil, da narediš izbor za objavo v knjigi. To je velik podvig, vendar ne edini v tvojem življenju.

Zato bi te rada povprašala, kako je Poljancu v pomanjkanju in brez očeta, uspelo v življenju biti in doseči to, kar si, katere vrednote so te vodile? Življenje vas, štirih otrok, pri mami, brez očeta, ni bilo lahko, za kratek čas vas je vse štiri zapustila tudi mama. Še v današnjem času bi bilo to dejanje obsojanja vredno. Kako ste živeli takrat?

Spomini so še danes živi. Moje tri sestre, Irena, Branka in Pina (Joža) in jaz nismo imeli lepega otroštva. Bili smo preveč prepuščeni sami sebi. Oče nam ni dal tistih človeških, predvsem očeto-vskih nasvetov, ki povezujejo otroke in starše. Čez teden je bil na Sovodnju, ob koncu tedna, ko se je vrnil med nas, pa sta se z mamo prepirala. Namesto tople besede smo doživljali njegov srd in bes, ki se je prenašal tudi na nas. Da smo se preživel, je v tedanji LTH mama hodila delat nadure, včasih tudi ponoči. V takih okoliščinah smo odrasčali in jaz kot zadnji otrok sem to še najbolj občutil. Nisem znal ljubiti in imeti rad ne očeta ne mame, ker me preprosto tega nista naučila, oziroma mi nista dala tiste družinske ljubezni, ki jo potrebuje vsak otrok. Potem ko odrasteš, ko se postaviš na svoje noge, te življenje oblikuje v neverjetno človeško bit.

Kaj vse smo počeli, da smo preživel. Tako moje sestre kot tudi jaz. Kako to dojemam v življenju, je veliko odvisno od prvih dni. Tedaj, ko ti mama v zibelki pripoveduje besede, ki jih ne razumeš, ampak jih na svoj način samo čutiš. Ko človek prične dojemati sebe in svet naokrog, te življenje samo potisne v vrtinec velikih preizkušenj, tragičnih dogodkov in seveda tudi velikih in radostnih trenutkov.

Kako si doživljal domači kraj?

V času mojega odrasčanja v Poljanah smo veliko nastopali na proslavah in igrali gledališke igre. Tudi športu smo se predajali. Mama me je naučila kuhati, klekljati, štrikati, krpiti nogavice.... Poljane so bile takrat prijeten kraj. Poznali smo se med sabo. Odraščali smo v času prvih televizorjev, pralnih strojev, plinskih štedilnikov. To je bil čas, ko so nas zaznamovali Beatli in drugi kitaristi dolgih las. Tudi mi smo jih posnemali in uživali, ko smo bili sami, daleč od svakodnevni težav.

Kakšne so bile takrat možnosti za delo?

Spominjam se, kako smo sušili od smučanja in kepanja mokro obleko pri Mehonu in mu morali hoditi na Videm po »fraklčk šnopsa«. Kratek čas življe-

nja v Poljanah je bil po eni strani brezskrben, po drugi pa bi nekatere stvari iz družinskega življenja najraje izbrisal. Ampak se jih ne da. To je življenje, ki ga živiš in je del tebe. Za vedno.

Prav kmalu ste vsi odšli v svet za kruhom. Kam vas je vodila pot?

V življenju sem delal marsikaj. Izučil sem se za natakara, dokončal srednjo šolo, končal en letnik fakultete in se nato zaradi pomanjkanja sredstev moral zaposliti. Delal sem kot referent za splošni ljudski odpor. Še mlad sem bil aktiven pri sindikatu, ki mi je kar nekaj let dajal kruh. Bil sem sekretar v Tolminu in na koncu tudi predsednik. Potem sem delal v interni banki v TKK Srpenica in zadnjih dvajset let, do upokojitve, v Kobariškem muzeju.

Življenje človeka samo uči in obrusi do take mere, da je sposoben velikih dejanj. Nikdar si nisem mislil, da bom skoraj v celoti sam zgradil svojo hišo. Izkušnje pri gradnji sem s pridom uporabil pri gradnji in nato pri upravljanju muzeja. Dejstvo je, da če človek dela s srcem, je uspeh zagotovljen. Tega načela sem se držal in ga priporočam vsem mladim.

Sestre so šle po svetu. Irena in Joža sta delali v Švici, nekaj časa tudi Branka. Kako je bilo lepo, ko so se za nekaj dni vrnile in smo bili zopet skupaj. Branka je bila tudi v Angliji. Joža in Branka sta se kasneje vrnili v Slovenijo, Irena pa je ostala s svojo družino v Švici. Enkrat letno se dobimo nekje v Sloveniji in se spominjamo našega življenja in otroštva.

Danes sem se od Poljan tako odtujil, da bi se le stežka ponovno vživel v kraj in tukajšnje ljudi. Ampak narečja pa nisem in ga nikoli ne bom pozabil.

Kako pa ste bili povezani z mamo?

K mami sem se pogosto vračal. Najprej v Poljane, kasneje v Škofjo Loko, nato v Zgornje Bitnje in ob koncu v Cerklje, kjer je živela do svoje smrti.

Predstavitve pesniške zbirke Marinke Hobič

Že dolgo živiš (z ženo Klaro) v Kobaridu. Kako te je pot pripeljala tja?

Ko sem končal gostinsko šolo na Bledu, sem se zaposlil v Domu pod Planino na Trebiji. Iz Poljan sem se vozil na delo s kolesom, v soncu, dežju, snegu in mrazu. Spoznal sem goste, lovce iz Italije, ki so hodili k Vilčku na Kladje. Pa me je jezik, ki so ga govorili, tako prevzel, da sem se odločil iti v bližino meje z Italijo. Tako me je pot z enim samim kovčkom v roki pripeljala leta 1969 v Kobarid, kjer sem pognal nove korenine in ostal.

Turizem in delo z ljudmi je bilo in je še vedno najbolj ustvarjalno delo v mojem življenju. Kar vrsto let sem bil predsednik Turističnega društva Kobarid. Ustanovil sem društvo invalidov KRN za Tolminsko. Kalil sem se tudi kot delegat v skupščini občine Tolmin.

Bil si dolgoletni direktor Muzeja 1. svetovne vojne v Kobaridu. Muzej je v času tvojega vodenja dobil več odmevnih nagrad.

Skupnost muzejev Slovenije je leta 1992 muzeju podelila najvišje muzejsko priznanje Valvasorjevo nagrado. V letu 1993 je bil muzej uvrščen v ožji izbor kandidatov za nagrado Evropski muzej leta. V Strasbourgu je muzej prejel Muzejsko nagrado Sveta Evrope za leto 1993.

»... V svoji poklicni karieri sem obi-

skal stotine muzejev in med temi tudi vojne muzeje. Kobariški je prvi, v katerem nisem naletel niti na najmanjšo sled šovinizma, pristranskosti ali povečevanja. Njegova postavitve je globoko občutena, dotakne se srca in duše obiskovalcev in posreduje sporočilo, ki se ne bo nikoli dovolj pogosto in glasno širilo med ljudmi: vojna je norost, zločin in povzroča zgolj žrtve... «

Friedrich Waidacher, poročevalec European museum of the Year Award Committee, odlomek iz govora na ceremoniju ob podelitvi nagrade v Strasbourgu 11. maja 1993.

To je priznanje tvoji osebni rasti, delu in angažiranju, delu sodelavcev, Kobaridu in izjemen uspeh za Slovenijo. Nam lahko kaj več poveš o tem delu tvojega življenja, o ohranjanju dediščine tega časa?

Ko me je vprašal moj najboljši prijatelj Zdravko Likar, ali bi sodeloval pri snovanju in izvedbi muzeja o Soški fronti, sem takoj sprejel izziv, saj sem vedel in verjel, da je prišel čas, ko moram nekaj pustiti tudi »za sabo«. Bilo nas je sedem zagnancev. Poleg službe smo do dveh ali treh ponoči delali make-te, vitrine, urejali muzejske prostore in zbirali material za razstavo. Hodili smo na Krn in okoliške gore in prinašali ostanke orožja in druge predmete vo-

jakov. Zanimivo pri postavitvi te zbirke je bilo, da smo na ogled postavili to, kar smo tako uspeli pridobiti, drugega pač nismo imeli. Smo se pa od samega začetka zavedali, da moramo razstavo postaviti na tak način, da bo atraktivna in se bodo obiskovalci ponovno vračali v muzejske sobane.

Odločilno pri postavitvi je bilo, da nismo natrpali preveč predmetov in fotografij v posamezne sobe in da nismo na dolgo pisali in opisovali posameznih dogodkov. Umetnost postavitve je v tem, da obiskovalcu ravno v pravi količini doziraš pripoved, ki jo predstavlja posamezni prostor. Človek je namreč lahko maksimalno skoncentriran pri ogledu sobe 7 do 8 minut. Če je preveč branja in če je prostor prenatrpan, obiskovalec ne ve, kje in kako naj začne z ogledom. Da smo delo dobro opravili, nam priznavajo vsi.

Amaterji smo muzejski stroki pokazali in dokazali, da je lahko vsak muzej, če je atraktiven, tudi uspešen. Imamo 60.000 obiskovalcev letno, ki tako še danes potrjujejo naše pravilne odločitve. Ko smo kasneje hodili po Evropi in si ogledovali muzeje in postavitve, smo lahko ugotavljali, da je v nekaterih ozirih naša muzejska predstavitev daleč pred vsemi. Zavedali smo se, da je obiskovalec tisti, ki jo sprejema pozitivno ali negativno. Preko 30 polnih knjig vtisov obiskovalcev nam pove vse, saj do sedaj nobeden ni napisal žal besed o postavitvi zbirke. Če so bile pripombe, pa so bile dobronamerne in

Foto: Tadeja Šubic

Vojko Hobič pri predstavitvi pesniške zbirke v Poljanah

Foto: Arhiv Vojko Hobič

Restavriranje italijanske kapelice

z namenom, da bi bil muzej še boljši in še privlačnejši.

Muzej se financira iz vstopnine. Prijavljamo se na razne razpise in pridobivamo sredstva za posamezne aktivnosti. Trenutno delamo na strehi večjo voltažno sončno elektrarno. Radi bi zmanjšali stroške za elektriko (pozimi ogrevanje, poleti klima naprave). Nismo se pa ustavili samo pri tem, nadaljevali smo z urejanjem muzejev na prostem, kar je pripomoglo k še večjemu obisku kraja. Sedaj nas vleče še višje, v Krnsko pogorje, kjer bo še veliko pokazati, seveda pa je treba prej urediti in dostojno predstaviti.

Kot smo slišali od tvojih prijateljev iz Kobarida, ki so prišli na predstavitev, si družbeno zelo aktiven, imajo te zelo radi. Kaj te vodi, kje črpaš energijo, kaj vidiš pri tem, saj je to večinoma prostovoljno delo, danes pa ljudi zanima predvsem denar?

Trenutno je moje delo usmerjeno v vodenje Rdečega križa. Sem že drugi mandat predsednik Območnega združenja Rdečega križa Tolmin. Pokrivamo največje območje v Sloveniji. V preteklosti so nas pestile naravne nesreče, sedaj je, kot v vsej državi, treba pomagati ljudem preživeti v težkih časih. Napisali smo knjigo o Mari Konavec, prvi sekretarki Rdečega križa Tolmin. Smo edino območno združenje, ki nima profesionalnega sekretarja, zato velik del dela odpade tudi na mene kot predsednika.

Že več kot 16 let sem sladkorni bolnik. S spremembo prehranjevanja in življenja se kar dobro kosam s to ne-

ozdravljivo boleznijo. Pijem svoje čaje, ki jih preko poletja nabiram, vsak dan zjutraj popijem pol kavne žličke cimet, veliko hodim in tečem, kar mi pripomore k dobremu počutju in kondiciji. Kobarid z okolico ima čudovite terene za tek in kolesarjenje. Kolesarim poleti. Deset let sem vodil skupino kolesarjev iz Kobarida. Vsako leto smo odšli za teden dni na kolesarjenje. Kolesarili smo v Italiji, v Dolomitih in Toscani, po Avstriji in na Hrvaškem. Tudi Slovenijo smo spoznali na ta način. Pretekel sem tri maratone. Rad se vsako leto udeležim teka trojk v Ljubljani.

Kako to, da si se odločil za izdajo zbirke maminih pesmi?

Ko sem po mamini smrti v Kobarid prinesel tri velike torbe maminih zapiskov njenih nastopov, sem si zadal nalogo, da mami v spomin in zahvalo izdam pesniško zbirko, ki bo povedala vsem, kakšna je bila. Vse sem uredil in tudi financiral sam.

Vse življenje sem čutil dolžnost do mame. Sedaj sem odvrget veliko breme, ki sem ga nosil s sabo. To me je gnalo, da sem leto dni delal na tem projektu in ga najprej predstavil v Poljanah 29. oktobra 2011.

Kakšen vtis o kraju in Poljancih, ki jih je bilo na predstavitvi pravzaprav zelo malo, boš danes odnesel iz Poljan?

Moram reči, da so me krajani Poljan razočarali. Na predstavitvi je bilo pravih Poljancev malo. Ko sem se ponoči po predstavitvi vozil nazaj v Kobarid, sem se spraševal, ali sem se komu kaj zameril v Poljanah? Ali je bilo moje delo tako malo vredno, da me niso počasti-

li? Počastili pa so me prijatelji iz Tolminske, ki so prišli v Poljane. Ali je bila moja mama, ko je nastopala za Poljance, le takrat nekaj vredna, danes, ko je ni več, pa so pozabili nanjo. To me boli in zaradi takega odnosa sem razočaran.

Vsem, ki berejo ta članek, želim veliko lepega in obilo zdravja v letu 2012.

Vojko, hvala lepa za pogovor. Vidim, da so tvoji uspehi povezani predvsem s čutom za soljudi, prostovoljstvom in prijateljstvom. Čestitam ti. Marsikomu si lahko za vzor. Upam, da bo knjiga pesmi tvoje mame pri marsikom, ki jo bo bral, zbudila spomine na stare čase v Poljanah in da je prvi korak k temu, da se mama ne pozabi, napisan. To pa je predvsem tvoja zasluga in lahko si ponosen na to.

Tadeja Šubic

Najlepša pesem, tebi mati

Kar pesmi v srcu se mi je rodilo,
najlepšo tebi poklonila bi,
ki si nekoč življenje dala meni,
prečula zame tisoč si noči.

Za vse, za vse, ti mati srčna hvala,
povrnil tega ti nikdar ne bom,
če sto bi let živel na svetu, le
hvala, rečem ti za topel dom.

A tisočkrat in več ti mati hvala,
da pesmi si usadila mi v srce,
med širni svet zdaj pesmi trosim,
ki tebi, mati, naj v pozdrav zvane.

Kar pesmi v srcu se mi je rodilo,
najlepšo tebi poklonila bi,
najlepša, ki se v srcu je rodila,
preslaba zate se mi zdi.

Ko sem po tujih krajih hodila, to
pesem s sabo sem nosila, domov
me pesem je vodila,
tako kot si me ti nežno povila.

Čeprav so že pošle moči ti
pa pesem tvoja še zveni
in zvene bodo milo, glasno,
ker bilo je s tabo življenje krasno.

Marinka Hobič,

*objavljeno v ameriškem
časopisu Prosveti, 14. 3. 1984*

Obisk Poljancev v Kobarškem muzeju

OLIMPIJADA IZ ZNANJA KEMIJE SKOZI OČI POLJANCA

Vse se je začelo pred dobrima dvema letoma pri uri športne vzgoje. Sošolca sta me med tekom nagovarjala, naj se prijavim na 1. izbirni test za 42. mednarodno kemijsko olimpijado (v nadaljevanju MKO). Rekel sem jima, da nimam »šans«, ker na taka tekmovanja hodijo samo bolj pametni, ki se na to pripravljajo že dolgo časa. Minilo je nekaj dni in rekel sem si, da le moram poskusiti.

Prišel je november in s tem tudi prvi test. Uspelo se mi je uvrstiti naprej, prav tako tudi sošolcu in enemu iz višjega letnika. Za drugi test je fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo organizirala skupne priprave. Na te priprave smo hodili vse sobote, celo v najhujšem snežnem metežu. Za tretji test so bile prav tako organizirane priprave, le da so bile desetkrat hujše. Na tretjem testu nisem dosegel dovolj točk, da bi se uvrstil na zadnji test pred izborom za MKO. A razočaranja ni bilo, obšel me je val optimizma za naslednje leto.

Takoj na začetku naslednjega šolskega leta sem se ponovno začel pripravljati. Na voljo sem imel cel kup knjig in internet. Ugotovil sem, da je najboljša kombinacija za »študiranje« zmes reševanja nalog, dnevne rekreacije in dobre hrane. Te priprave so postale del vsakdanjika, pri vsem skupaj pa sem prav užival. Prvi test v novembru je bil objektivno gledano precej težak, vendar sem ga uspel solidno odpisati. Na drugi test sem se pripravljaj skupaj s sošolko, ki se je tudi uvrstila v naslednji krog. Mnoge ure pouka sva preživela kar v učilnici kemije, kjer je bil prostor »razmišljanje« in priprave. Drugi test

je bil sredi zime, tretji pa konec aprila. Na obeh se mi je uspelo uvrstiti naprej. Moral sem opraviti še eksperimentalni del testiranja, ki pa se na koncu ni upošteval. Veselje ob uvrstitvi na MKO je bilo zelo veliko, še posebej ker je v to bilo vloženih ogromno priprav.

Olimpijada je letos potekala v glavnem mestu Turčije, Ankari. Tam sem že bil na maturantski ekskurziji, zato sem bil sprva mnenja, da se bom dolgočasil, a sem se motil. Ta dva tedna sta bila med najbolj zanimivimi v mojem življenju. Spoznal sem ogromno prijateljev s celega sveta; iz Malezije, Kazahstana, Iraka, Irana, Pakistana, Argentine, Poljske, Španije, Brazilije, Kube, Portugalske, ZDA, Kuvajta in še bi lahko našteval.

Naša vodička je bila Bařak Polat. Poznala je kar nekaj slovenskih besed, saj je bila pred leti dalj časa pri nas. Z njo smo se zelo dobro razumeli. Zanimivo je bilo, da so se Kitajci vsak dan zavzeto pripravljali na teste. Osvojena srebrna medalja bi bila zanje že razočaranje in se skoraj bojijo priti domov brez zlate. Slišal sem, da morajo, če hočejo priti v ekipo, opraviti javni intervju z vprašanji tipa »kako bi bolje predstavil Kitajsko na olimpijadi« in podobno. Na žalost se s temi mojstri nisem spoznal, a imel sem priložnost spoznati Ruse, ki pa so za čuda tudi pokazali svoje sposobnosti pri pitju vodke oz. žganja (turško raki). V teh dveh tednih je bilo veliko zabave in zabavnih, a včasih tudi resnih pogovorov. Zanimivo je bilo npr., ko sem se pogovarjal z Izraelci in je prišel neki Iračan ter se skoraj začel kregati nad nasilno vojaško politiko Izraelcev.

Na MKO sta dva testa. Prvi je eksperimentalni, drugi pa teoretični. Oba trajata celih 5 ur in sta zato kar naporna, še posebej praktični del, kjer moraš stalno stati in pazljivo meriti. Veliko je bilo tudi razbite steklovine zaradi ne previdnosti (na srečo ne z moje strani). Se mi je pa pripetilo, da mi je enomililitrska pipeta (podobna stvar kot kapal-ka, le da je steklena in daljša) ušla pod mizo in je nisem mogel dobiti nazaj. Nato so mi jo brez kazenskih točk zamenjali. Teoretični test zahteva precej znanja. Primerja se recimo z drugim letnikom študija kemije. Za to je potrebno ogromno priprav, število ur je zagotovo trimestno, lahko pa da tudi štirimestno.

Zadnji dan je bil precej slovesen. Naša ekipa je bila oblečena precej običajno v primerjavi z ostalimi, ki so imeli povečini vsi bolj uradne obleke. Okrog dvanajstih je potekala slavnostna prireditve s podelitvijo medalj. Občutek, ko so poklicali moje ime, je nepopisen in upam, da bo takih trenutkov še več. Glavna stvar, ki sem jo odnesel s kemijske olimpijade, so prijateljski stiki in prijetne izkušnje. Na splošno lahko rečem, da je bila to ena najprijetnejših izkušenj v mojem življenju.

Rad bi še povedal, da se naravoslovje v Sloveniji mora nujno podpirati, iz njega izhajajoča spoznanja pa se morajo, kolikor je mogoče, ohraniti in uporabljati doma. Predstavljajte si svet kot železno palico, ki ima žarečo konico. Ta konica zame predstavlja znanje, znanstvenike Slovenije. Kaj se sčasoma zgodi s to toploto? Razprši se! Spontan proces je, da se konica palice ohladi in se energija sčasoma razprši po celotni palici. Nespontan proces bi bil, da bi se energija tam ohranjala. Za to je potrebno vložiti delo. Slovenija (vodstvo, vlada) mora vlagati delo v ohranjanje slovenskega znanja v Sloveniji. Seveda ga je nemogoče in tudi nesmiselno popolnoma izolirati (saj v praksi izoliran sistem ne obstaja), zato je treba spodbujati sodelovanje s tujimi inštituti znanosti in podjetji, ne smemo pa dovoliti, da se drugi polastijo našega znanja in nam ga potem prodajajo nazaj.

Pa še nasvet za dijake: Udeležujte se tekmovanj iz znanja in absorbirajte znanje, ki vam ga ponujajo učitelji.

Tilen Potisk

Slovenska in malezijska ekipa

O TEM, KAKO SEM ZAČELA PRIPOVEDOVATI ZGODBE

Spomin je lažniva reč, seje podatke, dogodke in podobe, da kaj malega na koncu ostane na situ, večina stvari pa potone v pozabo, kot da se niso nikoli zgodile. Zato je z zgodbo o meni in pravljičah nevarno začenjati v rosnih letih. Pa vendar, ne morem reči, da se me pravljice ne držijo od malega. So mi jih brali in sem jih prebiral sama v osnovnošolskih letih, v srednješolskih letih in tudi med študijem, ker je magični realizem pravljiči blizu in ker me je prav ta literarna smer navduševala podolgem in počez. Kot majhna sem vlačila težke zbirke ljudskih pravljič iz poljanske in kasneje škofjeloške knjižnice domov v tisti svoji torbi, da so se mi rame šibile (tega se pa prav živo spomnim), ker se mi je zdelo, da jih moram vse prebrati. Še danes, ko vedno znova brskam po knjigah za novimi zgodbami, ki bi jih pripovedovala, se nekaterih pravljič in spremljajočih zgodb, ki sem jih brala takrat, živo spominjam. In ta težnja imeti knjige doma, na dosegu roke, me ni zapustila, že dolgo vse svoje finančne presežke vlagam v knjige in sem si navlačila pravljič iz antikvariatov, knjigarn in tujine v naše najeto ljubljansko stanovanje, da moram vsako leto dokupiti kakšno dodatno polico.

V resnici pa se je zame vse začelo marca 2005. V Ameriki in Evropi že od sedemdesetih let dalje delujejo pripovedovalski festivali in profesionalni pripovedovalci zgodb. V našem prostoru pa se je pripovedovanje za odrasle začelo razvijati šele pred petnajstimi leti. Pred sedmimi leti je v Ljubljani obstajal pripovedovalski festival Pravljičice danes v Cankarjevem domu in so obstajali pripovedovalsko-glasbeni dogodki Pravljična Rešetanja Radia Študent. V medijih in med ljudmi se je o pripovedovanju ljudskih zgodb odraslim govorilo občutno manj kot danes. V tistem času sem kot študentka delala v Informativnem središču Cankarjevega doma in sem zato dobila kdaj kakšno karto za ogled predstav ceneje. Povabila sem sestro Olgo in sva šli, prvič in brez posebnih pričakovanj, na pripovedovalski festival Pravljičice danes. Tam pa je, in to kako!, pripovedovala vodja festivala in pripovedovalka Anja Štefan. Iz Štihove dvorane Cankarjevega doma sem prišla z mehкими koleni, ker se mi je prvič jasno pokazalo, kaj

bi si v življenju želela početi. Le vedela nisem, kako do tega priti. Pripovedovalska šola v Sloveniji ni obstajala, ne moreš pa tudi kar iti do vodje festivala in ji reči, da bi ti tudi pripovedoval.

Zato sem se naslednje leto prijavila na špikersko avdicijo Radia študent. Tam so imeli oddajo Za 2 groša fantazije in se mi je zdelo, da so tu vrata v pripovedovanje. Najprej si špiker, če si dober, začneš interpretirati pravljičice za oddajo, in če ti gre tudi to dobro od rok, začneš pripovedovati v okviru Pravljičnih Rešetanj. In so me vzeli za špikerico. Zgodilo pa se je tudi, da je k meni pristopila vodja ekipe Za 2 groša fantazije, Alenka Veler, danes moja ljuba prijateljica, in me, ne da bi v resnici o meni vedela kaj drugega razen moje pripovedovalske želje (za to zaupanje ji bom večno hvaležna), povabila v pravljično uredništvo. Tako sem začela izbirati pravljičice, voditi snemanja, interpretirati pravljičice za eter in (sprva z velikim cmokom v grlu) pripovedovati. Imela sem osnovni občutek za zgodbo in jezik, nekaj literarnoteoretičnega znanja se me je med študijem primerjalne književnosti tudi prijelo, o teoriji ljudskih pravljič in pripovedovanja, o pravljičnih motivih pa se mi je zdelo, da vem odločno premalo. Vpis doktorskega študija folkloristike na oddelku za etnologijo ljubljanske filozofske fakultete je bil zato logična posledica. Če bo šlo po načrtih, dokončam doktorat konec prihodnjega leta.

V šestih letih, odkar delujem v okviru uredništva Za 2 groša fantazije, sem posnela okrog petdeset oddaj, pripravljala sem teoretične oddaje o pravljičah Grošev žvenk, sodelovala pri vsebinski pripravi pripovedovalskih dogodkov Pravljičnih Rešetanj, pripravila Cd Za 2 groša fantazije – sedem pravljič 8, ki je junija 2011 izšel kot priloga revij Cicido in Ciciban, se urila in urila v pripovedovanju in nastopala. Pripovedovala sem tudi na festivalu Pravljičice danes v Cankarjevem domu, kjer se je zame vse začelo, in, kar mi je bilo še posebej ljubo, v poljanskem narečju sem pripovedovala na festivalu Pisana Loka v Škofji Loki. Moj najljubši radijski tehnik pri Groših je postal moj fant in občasni glasbeni spremljevalec mojih pripovedovanj, Groševka Ana Duša pa moja najtesnejša sodelavka tudi izven

Groševske redakcije.

Ko se je pred tremi leti v ljubljanski Kavarni Union, ki stoji prav v centru mesta in ohranja šarm starih meščanskih kavarn, odpiral prostor za večerne dogodke, je Ana namreč prišla do mene in rekla: »Ti, poslušaj, a bi ti delala z mano pripovedovanja za odrasle?« In sva začeli, brez začetnih sredstev kakopak, organizirati pripovedovalske dogodke za odrasle Pripovedovalski Variete. Z oktobrom 2011 smo stopili v tretjo sezono pripovedovalskih večerov, v katerih k interpretaciji ljudskih zgodb vabiva različne pripovedovalce, glasbenike in performerje. Nekje vmes sva ustanovili lastno društvo, začeli izvajati pripovedovalske delavnice za različne skupine, izpeljali evropski projekt Celoletno šolo pripovedovanja za dijake s posebnimi potrebami Zavoda CIRIUS Kamnik in v Ljubljani gostili enega od največjih strokovnjakov na področju pravljič, ameriškega profesorja dr. Jacka Zipesa.

Se mi zdi, da imam veliko srečo, da lahko delam to, kar delam, in s tem zaslužim dovolj, da preživim. Več kot vem o ljudskih zgodbah, večje spoštovanje čutim do njihove vsebine. Ker nam pripovedujejo o stiskah navadnih ljudi, pa tudi o dobroti in poštenju, o zvestobi in vztrajnosti, o solidarnosti in pogumu. O stvareh, ki se nas tičejo, in o katerih, tako mislim, je treba v teh časih še bolj na glas govoriti.

Špela Frlic

Foto: Nada Zgank

Špela Frlic med nastopom

OBLIKOVANJE IN BLAGOVNE ZNAMKE NA POLJANSKEM

Kratek zgodovinski pregled oblikovanja zaščitnih znakov in blagovnih znamk na Kranjskem in Poljanskem, kratka analiza aktualnega stanja ter perspektive razvoja

Začetki oblikovanja kot ga razumemo danes

Kaj zapisati ob tako ambiciozno zastavljenem naslovu drugega, kot da si lahko pihnemo na dušo in si prizanesljivo rečemo, da začetki oblikovanja na Poljanskem morda segajo v čase, ko je Štefan Šubic s svojimi sinovi rezbaril in oblikoval nabožne motive za staro poljansko cerkev v prvi polovici 19. stoletja. Vendar pa lahko ostane le pri tem prizanesljivem pihanju na dušo, kajti resnici na ljubo rokodelstva in nabožne umetnosti Šubicev ne moremo označiti z besedo oblikovanje. Omenjeni termin je namreč neločljivo povezan z industrijsko revolucijo in posledično s težnjo po počlovečenju industrijsko proizvedenih izdelkov, ki so začeli množično preplavljati trge razvitih ekonomij zahodne Evrope na vrhuncu 1. industrijske revolucije prav v času mojstra Štefana. Izdelkov, ki so bili večinoma zaradi odsotnosti vsakršne estetike in ergonomije grdi, neprivlačni in tudi nevarni. Ravno iz razmisleka o vlogi estetike v industrijskem oblikovanju ter upora proti tej prvinski obliki industrijskega izkoriščanja so napredni krogi v Angliji organizirali 1. veliko svetovno razstavo (danes poznana kot EXPO). Razstava se je odvila v predmestju Londona, v prestižni, več kot 500 metrov dolgi Kristalni palači, zasnovani iz jekla in stekla, ki je bila zadnji krik tedanje tehnologije. Največji pomen te svetovne razstave pa je bil, da je poleg pregleda dosežkov takratne industrijske proizvodnje, dokončno prekinila s tradicionalno, obrtniško in rokodelsko tradicijo oblikovanja uporabnih predmetov. Prav to pa predstavlja začetek oblikovanja v pomenu besede, kot ga razumemo danes.

Pojav prvih zaščitnih znakov na Kranjskem

Tako razvite industrializacije v slovenskem delu avstro-ogrske monarhije v tem obdobju vsekakor še ni bilo. Se pa sočasno s političnim osvobajanjem Slovencev izpod nemške oblasti v slovenskih deželah začneta pospešeno razvijati obrt in trgovina, ki svoj prvi vrh dosežeta že z organizacijo Velike obrtni-

ške razstave leta 1844 v Ljubljani. Razstava je na enem mestu zbrala večino takrat pomembnih obrtnikov in tovarnarjev iz vseh slovenskih dežel, Avstrije in Češke. Po popisu Janeza Bleiweisa v Novicah je veliki množici – preko 10.000 obiskovalcem – predstavilo 4.250 izdelkov natančno 280 različnih mojstrov. Vendar med njimi, po popisu sodeč, ni bilo nobenega Poljanca.

Naslednji veliki doprinos h gospodarskem razvoju slovenskih dežel je predstavljala železnica (l. 1849) ter predvsem ustanovitev Zbornice za trgovino, obrt in industrijo (l. 1851). Konkretno za sam razvoj oblikovanja na Kranjskem pa največji korak predstavlja ustanovitev t.i. »Marken Registra« v Ljubljani, registra »varstvenih žigov, vzorcev in znamk«, nastalih na območju dežele Kranjske. Do leta 1920, ko se Register prenese v Beograd, so podjetni Kranjci tako prijavili 775 »blagovnih znamk«. Če je med njimi kakšen Poljanec, je težko presoditi, ker večjih obrtniških in industrijskih obratov v Poljanah do 2. svetovne vojne niti ni bilo. Ni pa izključeno.

Po spominu oz. pripovedovanju starejših bi pogojno v to kategorijo iz samih Poljan lahko umestili več rokodelcev in obrtnih mojstrov, vendar naj kot primera omenim samo dva, prodajalno pri Jamarju ter kovačijo pri Frenčinu. Niti pri enem niti pri drugem ni na voljo dokazov o uporabi reklamnih prijemov v sodobnem pomenu besede, zato lahko brez slabe vesti zaključimo, da se v Poljanah tradicija blagovnih znamk in oblikovanja ni začela v drugi polovici 19. stoletja, temveč šele po 2. svetovni vojni, v drugi polovici 20. stoletja.

Prvi zametki oblikovanja v regiji

Združitev Slovencev v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, kasnejšo Jugoslavijo, je v prvih letih po 1. svetovni vojni prinesla Sloveniji izreden gospodarski razcvet. Pojavijo ali razcvetijo se številne blagovne znamke, med katerimi so nekatere priljubljene še danes: Peko, Kolinska, Ilirija, Union, Zlatorog čistila, Radion, Vim, Persil, Pekatete, Zmaj baterije, Ljubljanski

velesejem ter tudi različne reklamne agencije ali – kot so jih takrat imenovali – anonične in reklamne družbe (primer Aloma Company). Med vsemi temi je brez dvoma osrednji prav Ljubljanski velesejem. Kljub hudi gospodarski krizi, ki je v tridesetih letih prizadela slovenske pokrajine, je vse do jeseni 1941 nosil zastavo slovenskega podjetništva. Na zadnjem velesejmu, ki je potekal med 4. in 13. oktobrom 1941 pod imenom »Fiesta di Lubiana«, pa se je že nazorno pokazal trend pokoritve slovenskega podjetništva fašistični ideologiji, kar se kaže v popolni zapostavljenosti slovenskih razstavljalcev v uradnem katalogu velesejma in pojavu številnih izredno dobro oblikovanih industrijskih izdelkov pretežno italijanskih korporacij, med njimi še danes dobro poznani znamki Alfa Romeo in Fiat.

Kot rečeno, o oblikovanju na Poljanskem tudi iz tega obdobja ni podatkov. So pa v našem bližnjem okolju, zlasti v Žirovski kotlini, kjer so svoj domicil našli številni čevljarški mojstri, že v prvem desetletju prejšnjega stoletja, zlasti pa v letih 1920–1940 razvili primerljive tržne komunikacije in povsem svoje blagovne znamke: »Ivan Zajc in sinovi«, »Čevljarstvo Ivan Kopač«, »Ročno čevljarstvo Sora«, »Anton Gantar, čevljarška industrija, Žiri«, »Brata Naglič«, ki so jih uspešno tržili po vsej tedanji Kraljevini Jugoslaviji. Logična posledica tega podjetniškega duha je bila povojna, bolj kot ne neprostoVOLjna združitev večine teh podjetnikov v novo, enotno podjetje, imenovano sprva »Tovarna športnih čevljev Žiri« oziroma od leta 1951 »Alpina, tovarna čevljev Žiri«, ki je potem naslednjih 50 let predstavljala osrednje podjetje v Poljanski dolini in je danes pravzaprav tudi edina prava blagovna znamka v širši regiji.

Glede na razpoložljive podatke Poljane kljub svoji vlogi upravnega središča Poljanske doline takega podjetniškega duha, kot kaže, niso imele, zato tudi o oblikovanju in blagovnih znamkah (praviilnejši izraz bi bil sicer tržne znamke) ne moremo govoriti vse do začetka gospodarskega prebujanja v povojni Jugoslaviji v 60-ih letih prejšnjega stoletja. Obdobja torej, ko se tudi v Slove-

niji podjetništvo in posledično grafično in industrijsko oblikovanje začeta osvobajati izpod takrat prevladujočega poveljnega dogmatskega mišljenja. V tem času dobimo Slovenci prve močne blagovne znamke: Cockto, Zavarovalnico Triglav, Adrio Airways, Šumi, Alpino, LTH, Jelovico, Termiko, Ljubljansko banko. Znamke, ki so poleg svoje gospodarsko-politične imele poudarjeno nacionalno vlogo, saj so z njimi Slovenci prvič v zgodovini kot nosilci podjetniške dejavnosti prepoznavno osvajali okoliške, sprva jugoslovanske, kasneje tudi druge trge. In dve od teh znamk sta se, tako v duhu poveljne razpršene industrializacije kot tudi močnih zvez škofjeloškega gospodarsko-političnega kroga, znašli v Poljanah. V mislih imam obrat podjetja LTH, ki je domoval v stari zgradbi današnjega Polycoma, ter obrat podjetja Termika. S tema podjetjema lahko, sicer zelo pogojno, govorimo o prvem pojavu blagovnih znamk z vsaj delnim domicilom v Poljanah.

Vsekakor prelomno obdobje oblikovanja v Poljanah pa predstavljajo pozna osemdeseta in devetdeseta leta, ko se v Poljane vrnejo prvi šolani grafični in industrijski oblikovalci s končano šolo za oblikovanje in fotografijo ter kasneje tudi oddelka za oblikovanje pri akademiji za likovno umetnost. Med prvimi naj omenim oba pionirja poljanskega oblikovanja, Iztoka Sitarja in Janija Prosena, ki sta vsak na svoj način pustila pečat pri oblikovanju in siceršnjem likovnem ustvarjanju v Poljanah.

Zaščitni znaki in razmah podjetništva v 90-ih

Sprememba političnega in gospodarskega modela po letu 1991 prinese nov podjetniški zagon. Stara podjetja večinoma stagnirajo ali propadejo, rodijo pa se številna nova, ki pa kljub nekaterim kapitalsko relativno močnim gospodarskim subjektom ne razvijejo lastnih blagovnih znamk, temveč se večinoma omejujejo na trgovino, posredništvo ter izdelavo polizdelkov. O blagovnih (oz. tržnih) znamkah v njihovem izvornem pravnem tolmačenju, kot »znaka s katerim se zavaruje znak, ki je v gospodarskem pomenu namenjen razlikovanju blaga oziroma storitev iste ali podobne vrste«, sicer lahko v pogojnikih govorimo pri nekaterih posamičnih primerih. To pa ne drži za dojemanje blagovne znamke v sodobnem marketinškem pome-

nu besede, »kot prepleta elementov identitete, vtisov, izkušenj in idej v komunikacijskem procesu med nosilcem intelektualne lastnine podjetja ter njegovimi uporabniki«. Pri čemer je potrebno pojasniti, da blagovne znamke ne moremo enačiti z zaščitnim znakom. Blagovna znamka dejansko predstavlja kompleksno povezavo različnih vsebin in elementov prepoznavne, medtem ko po drugi strani zaščitni znak predstavlja le enega od teh elementov, čeprav resda ključnega. Blagovna znamka je torej širši pojem kot zaščitni znak.

Z upoštevanjem omenjenega je na dlani sklep, da tovrstne znamke na Poljanskem še ni, kljub temu, da je v teh dvajsetih letih tržnega gospodarstva nastalo precejšnje število zaščitnih znakov podjetij. Večinoma sicer v lastni produkciji, na domačih računalnikih, pri tiskarskih mojstrih ali kar pri štampiljkarjih, tako da v trženjskem smislu ne predstavljajo nekega potenciala, so pa po drugi strani dokaz, da razmišljanja pri poslovnih subjektih v smeri ustvarjanja prepoznavne in razlikovalne identitete nedvomno obstajajo. Vendar pa so tudi zaradi razlogov, da večina teh podjetij posluje v storitveni dejavnosti, proizvodnji polizdelkov ali manj zahtevnih izdelkov/storitev, kjer tržne aktivnosti povečini niti niso ekonomsko upravičene, oziroma so sprejete kot absolutno odvečni strošek, tovrstne kakovostne rešitve prej izjema kot pravilo.

Kljub temu pa se je v zadnjih letih med ponudbo okoliških kmetij pojavila težnja po embalaranju in prodaji domačih izdelkov pod lastnimi zaščitnimi znaki. V tem oziru je potrebno omeniti predvsem lepo oblikovano kolektivno blagovno znamko »Babica Jerca in Dedek Jaka« ter zasetke blagovnih znamk posameznih kmetij. Med slednjimi naj izpostavim serijo žganih pijač kmetije »Nacon«, ki se prodajajo pod prepoznavnim in korektno oblikovanim zaščitnim znakom, oz. na širšem območju sokove »Matic« na Hotavljah, sirarstvo »Pustotnik« v Gorenji vasi, mesne izdelke kmetije »Žunar« ter različne druge izdelovalce domačega pečiva in kruha.

Prav potencial naravnih danosti poljanske regije tako nedvomno predstavlja velik potencial tudi za kakovosten in prepoznaven razvoj tovrstnih produktov tega okolja oz. kmetij ter s tem

posledično razvoj nišno usmerjenih ter kakovostno zasnovanih tržnih znamk.

Destinacijski znamki »Visoko« in »Smučišče Stari vrh«

Poljansko dolino je s svojimi povestmi ter nakupom prestižne Kalanove domačije na slovenski kulturni zemljevid umestil poljanski rojak dr. Ivan Tavčar, s čimer je »Visoški dvorec« počasi postal najpomembnejši, če že ne edini kulturni biser Poljanske doline. Danes pa predstavlja eno od dveh možnih destinacijskih znamk Poljanske doline. Kljub velikemu turističnemu potencialu za to okolje pa dvorec že vrsto let stagnira, tudi zaradi prelaganja odgovornosti glede njegove tržne umestitve v lokalni turistični ponudbi na fantomske ponudnike, ki se občasno prikazujejo z neresnimi ponudbami.

S podobnim pomanjkanjem vizije, vpete v konkretno marketinško strategijo, se ves čas svojega obstoja sooča tudi druga, potencialno najmočnejša destinacijska blagovna znamka tega okolja, »Smučišče Stari vrh«. Smučišče, ki je nastalo v 70-ih letih prejšnjega stoletja kot zimsko dopolnilo škofjeloškega turizmu, je preživelo burna obdobja povečini zaradi zagnanosti lokalnih entuziastov in smučarskih zanesenjakov. Vendar za razliko od primerljivih smučišč s podobno tradicijo – Golte, Kope, Cerčno, tudi Krvavec in drugih – se je na smučišču Stari vrh v turističnem in tudi marketinškem smislu profiliranja lastne blagovne znamke naredilo zelo malo. Vsekakor neprimerljivo manj od ostalih omenjenih, pri čemer je potrebno izrecno poudariti, da je to smučišče z obiskanostjo med 50.000 in 70.000 smučarjev letno pravzaprav edini pravi turistični objekt v regiji z omembe vrednim ekonomskim potencialom. S pristopom, predvsem v smislu skupnega povezovanja in enovite promocije skupne blagovne znamke, strateško podprte od lastnikov, obeh občin ter lokalne skupnosti, se pravi pristopa, ki ga poznamo iz ostalih alpskih dežel, smučišče nedvomno ima lepo prihodnost. Brez tega lahko že naslednje leto zapre vrata in skupaj z vsemi, ki živijo od tega zimskega turizma, zaživi usodo Visoškega dvorca.

Druge aktivnosti, ki se občasno poskušajo prodajati kot destinacijske znamke – lokalne kolesarske poti, kmečki turizmi, gostinski objekti, Rupnikova linija, morebitno termalno

kopališče v Kopačnici – pa teh potencialov, zlasti zaradi pomanjkanja vizije in še bolj denarja, nimajo. Lahko služijo le kot zanimiva dopolnilna aktivnost in dodana vrednost primarni znamki, torej Staremu vrhu ali kaki drugi primerljivi destinacijski znamki Poljanske doline oz. Loškega pogorja.

Zakaj kakovostna podjetja nimajo enako kakovostnih znakov?

Upoštevajoč vse navedeno, lahko zaključimo, da je v obdobju od osamosvojitve spričo številnih novoustalovljenih podjetij na širšem območju Poljan nastalo tudi izredno veliko število grafičnih znakov in logotipov podjetij. Nekateri med njimi so sicer zanimivi oblikovalski izdelki, večinoma pa gre, kot že rečeno, za hitro narejene in ad hoc grafične rešitve brez resnih ambicij nastopanja v sodobnem konkurenčnem komunikacijskem okolju.

Razlogi za to so najmanj trije:

(1) prvi predstavlja bodisi nepoznavanje in brezbržnost do tega segmenta poslovanja, izhajajoča iz vsakršne odsotnosti zavedanja in znanja o pomenu in vlogi prepoznavne identitete podjetja ali po drugi strani iz razumljivega pomanjkanja ustreznih finančnih sredstev, kar je izgovor predvsem za obdobje zadnjih nekaj let;

(2) drugi – odsotnost zunanjih dejavnikov konkurenčnosti, saj v relativno zaprtem in samozadostnem okolju, brez izrazite presežne ponudbe v vseh pogledih (poslovnem in političnem), kakršne Poljane so, trd boj za potenci-

alnega naročnika niti ni potreben, zato so vsakršna vlaganja v izboljšavo prepoznavnosti storitev ali izdelkov dojeta kot pretiravanje in odvečni strošek – ter zadnje

(3) odsotnost notranjih dejavnikov, torej notranje želje poslovodje po lepo oblikovanih elementih identitete podjetja, ki se kaže v hierarhiji prioritet podjetja, v kateri je ustrezno oblikovana identiteta podjetja (ali njegove potencialne blagovne znamke) pomembna neprimerljivo manj od pošteno opranega avtomobila dobre in drage blagovne znamke tujega proizvajalca.

Seveda so vse tri izbire legitimna pravica vsakega posameznega podjetnika in vsekakor niso tipične samo za poljanske podjetnike, temveč so splošno prevladujoče v pred- in tudi poosamosvojitveni dogovorni ekonomiji slovenskega podjetniškega okolja, ki se odlikuje prav po tem velikem nesorazmerju med vlaganjem v prepoznavne ter inovativne lastne blagovne znamke in s tem povezane identitete podjetja, v primerjavi z vlaganjem v luksuzne dobrine, avtomobile, jahte, itd. Prav to nesorazmerje pa je eden osrednjih generatorjev gospodarske in finančne krize ter zmanjševanja konkurenčnosti slovenskega gospodarstva, o katerem je veliko govora v zadnjem času.

Zaključna misel – kako naprej?

Lok, ki smo ga v uvodu napeli s pridušanjem ob umetelnosti Štefana Šubica in vrstnikov pred 150 leti, lahko tako

zaključimo z ugotovitvijo, da so Poljane v tem stoletju in pol bolj ali manj prisiljene sledile gospodarskemu in podjetniškemu razvoju na Slovenskem in v svetu. V današnjih turbulentnih gospodarskih časih pa se, tudi spričo ugodne socialne strukture in uspešnega razvoja v času gospodarske rasti, ponašajo s številnimi uspešnimi in tudi relativno tehnološko naprednimi podjetji, med katerimi nedvomno izstopa podjetje Polycom. Pri tem je potrebno izpostaviti, da gre pretežno za podjetja večinoma s polovično izdelanimi celostnimi grafičnimi podobami, vendar brez lastnih blagovnih znamk.

Če si na koncu spet nekoliko privežemo dušo z upanjem, da če je pred dobrim stoletjem brez čudeža uspelo poljanskemu rojaku, Štefanovemu sinu, Juriju Šubicu na pariškem salonu impresionističnega slikarstva prepričati zahtevno pariško javnost, potem brez dvoma lahko upamo, da bo morda tudi v teh časih uspelo kakšnemu poljanskemu podjetniku narediti podoben presežek v svetovnem merilu z oblikovanjem lastne, inovativne in prepoznavne blagovne znamke. Oziroma po drugi strani, da bo uspelo celotni regiji s sodobno vizijo, vpeto v ustrezno trženjsko strategijo in podprto s strani širše skupnosti, ustvariti prepoznavno destinacijsko znamko, podprto ali obkroženo z različnimi manjšimi, nišnimi, vendar kakovostno zasnovanimi, prepoznavnimi in posledično komercialno uspešnimi blagovnimi znamkami manjših proizvajalcev.

Slikovno gradivo organizacij v Poljanah in bližnji okolici:

Predstavljeni logotipi različnih avtorjev na tej strani so povsem naključno izbrani, večinoma iz arhiva sponzorjev ŠD Poljane, kjer se ta podjetja pojavljajo kot prijazni sponzor ali pokrovitelj različnih dogodkov v okviru Športnega društva Poljane.

Vse bralce Vaščana, ki morebiti posedujejo stare grafične znake oziroma kakršenkoli marketinški material iz starih časov, prosimo, da jih za evidentiranje informacij o teh materialih prijazno posredujejo uredništvu Vaščana.

Matjaž Mazzini

IVAN TAVČAR ZAZNAMUJE POLJANE TUDI DANES

Ob 160-letnici rojstva dr. Ivana Tavčarja, smo se rojaku poklonili z nizom kulturnih dogodkov, ujetih v projekt Tavčarjev kulturni teden, ki je potekal od 11. novembra do 2. decembra.

Prišli so v goste. Pet jih je bilo, sami učeni možje: ddr. Igor Grdina, dr. Matjaž Kmecl, dr. Lojze Ude, mag. Viktor Žakelj in Miha Naglič. Posedli so na Tavčarjeve meščanske stole, razporejene okrog treh miz, ki so bile tudi Tavčarjeve; in čeprav nobena ni bila okrogla, se v javnosti govori, da smo v Poljanah imeli **okroglo mizo**.

Aperitiv je postregel Andrej Šubic z odlomki iz Holekove Nežike v domači govorici in zadišalo je po Tavčarju. Tudi dr. Tavčar je bil prisoten; vsaj želeli smo si, da bi bil. Njegov bronasti obraz, priraščen na kvadrast podstavek, je iz dvorane od strani v varni razdalji nepremično opazoval goste na odru. A gostje bronastemu obrazu niso vračali pogleda. On jih je v njihovem kramljanju pustil čisto pri miru. Oni pa njega ne. Brez sramu so grebli po njegovi zasebnosti, tehtali njegove politične odločitve ter premetavali njegove juridične poglede in poteze. Da bi razgrete glave zaradi obilice znanja ne zašle (zanašalo jih je v tokrat prepovedano literarno stranpot), je poskrbela Mojca Oblak, ki je pogovor spretno peljala v dogovorjeno smer. O Tavčarju smo slišali to in ono, spodbudno in manj spodbudno. Eno pa je gotovo, kar je na koncu potrdil tudi kritični zgodovinar Grdina: Tavčar v svojem obsežnem delovanju, zlasti literarnem, ni bil kucelj, bil je gora. Zadovaljni poslušalci se po končani okrogli mizi niso porazgubili. Njihove zvedave oči so se ustavljale ob fotografijah Tavčarjeve družine, razstavljenih v predverju Kulturnega doma. Izidor Jesenko, ki je razstavo pripravil, je s težavo dokumentiral zapuščino Kosmove Mance. Res škoda, da Manca ob fotografijah ni

zapisala nobenega podatka. Pomanjkljivost bo treba čim prej odpraviti.

Tako se je 18. 11. 2011 v Poljanah z okroglo mizo o Tavčarju začel Tavčarjev kulturni teden ob 160-letnici njegovega rojstva. Če bi ostali pri začetni občinski želji, bi se poklon Tavčarju tu tudi končal. A Poljancem se je takoj zdelo, da je okrogla miza ob taki obletnici za kulturno razgibane Poljane premalo.

Priložnosti ne smemo izpustiti. Časa je malo, zato hitro staknemo glave. Vprašamo Andreja Šubica, če ima kaj na zalogi. Andrej pride na sestanek v Poljane, potegne Slivo na plano in naznani, da bo Anica ponovno igrala Šarucovo Meto, zraven pa našteje še več možnih dogodkov. Eden za drugim smo začeli z vsebino polniti pravkar nastali Tavčarjev kulturni teden. Andrej ponudi poleg monodrame Šarucova sliva še komedijo Duohtar kar tok; Izidor Jesenko se zaveže, da postavi dve razstavi; Boris Oblak povabi k sodelovanju obe šoli in knjižnici v občini, jaz povabim gledališko skupino iz Kanala; Jaka Šubic in Aleš Šubic pa ponudita polno sodelovanje in skrb za ubesedenje dogajanja.

Obotavljanje ob takšnem zaloga ju ne pride v poštev. Komedija **Duohtar kar tok**, ki je imela za sabo 60 vaj (180 ur dela na odru) nam je tokrat popila najmanj energije in časa. Pri 20. uprizoritvi se pač spodobi, da teče vse že kot po maslu. Počlašena sem, da smo verjetno zadnjo predstavo odigrali na domačem odru in celo v poklon Tavčarju. Igrati v Poljanah je nekaj posebnega. Ko prestopiš prag poljanske dvorane, zajameš najimenitnejši gledališki vonj; vrata najglasneje tresknejo; barva odra je najbolj čedna (od zadnje predstave

dalje – hvala KS Poljane); butare so na poljanskem odru najlepše zložene (če niso, se popravijo, da potem so); igralci najlažje zlezemo v igrano osebo in ujamemo besedo šepetanke; publika najbolje sledi igralcem na odru, se najglasneje smeje in poklanja najdaljše aplavze. Kadar pa ni bilo čisto tako, smo si iskreno želeli, da bi bilo. Hvala vsem Ta Duohtarejevim, da smo več kot eno leto skupaj zdržali, prepotili potoke gledališkega potu, reševali gledališke spodrsiljaje in zadrege, si delili smeh in na koncu zaslužen uspeh. Najlepšo zahvalo si zasluži Andrej, ki je opravil veliko delo: bil je režiser, našel pomoč v krasnem Zvonetu Šedlbauerju, priredil je Molierovo besedilo, odlično odigral glavno vlogo, priskrbel snemanje DVD plošče, skrbno vodil vso organizacijo in oglaševanje ter verjetno še kaj.

A Duohtarja še dobro pokopali nismo (za njim še žalovati nismo utegnili), je že **Šarucova sliva** stala na poljanskem odru. Vendar tako zlahka le ni šlo. Res je bilo zaradi monodrame sodelavcev manj, dela pa ne. Pa še s časom smo bili na tesnem. Režiser Andrej Šubic mi je zaupal vlogo pomočnice režiserja. O, se mi je imenitno zdelo, ko mi je pripel plemenit naziv. A priznam, moja imenitnost v začetku sploh ni vedela, kaj bo pri Slivi počela. Andrej in Anica sta kmalu začela z vajami na odru in v grobem je bila igra neverjetno hitro postavljena. To je bila verjetno še dediščina 80-ih, ko je bila monodrama v skoraj isti zasedbi prvič uprizorjena. Dotlej sem

Prizor iz Šarucove slive

Anici šepetala. Težka naloga, a o tem kdaj drugič. Ob nekem čaju iz termo steklenice, ki se ob koncu vaj vedno prileže, pravi Andrej: »Jutri bosta vadili sami, sem dežuren.« Poslušam navodila, kaj in kako naj vadiva, in si mislim: »Saj sem vedela, da ne bom šepetala.« Pa sem vseeno tudi šepetala, prav do zadnje vaje in predstave. Povem vam, režiserju ni enostavno. Igralca mora voditi tako, da le-ta v besedi in gibu postaja drug človek in prepriča občinstvo. Seveda je moral Andrej dobro poznati Tavčarjevo Meto, pa tudi Anico, če je hotel na odru iz Anice napraviti Meto. Jaz sem se te veščine od Andreja šele učila, da sem lahko Anici svetovala takrat, ko sva vadili sami. V začetku se je Anica Meta izmikala, a iz vaje v vajo je bilo na odru vedno manj Anice in vedno več Mete. Veliko je k temu pripomogla skrbno izdelana scena Jaka Šubica, luč in zvok Janka Lavtarja, kostumi Tine Dobrajc in rekviziti, ki jih je priskrbel Janez Kloboves. Meti se življenje ni posrečilo, pa če se je še bolj prizadevala. Njena tragika se je dotaknila tudi zahtevnih gledalcev. Anica jih je prepričala. Premiera je uspela in v polni dvorani je zabučal močan aplavz, ki se dolgo ni poлегel. Postalo je slovesno, praznično. Andrej je moral spregovoriti, pa naj je bilo to v programu ali ne.

Mogoče se komu zdi Tavčarjeva novela Šarevčeva sliva čisto izmišljena zgodba. Toda če ji nadeneš domača imena, jo preoblečeš v udobno zvenečo poljansko govorico, zabeliš z drobnimi zgodbami, ki jih pripoveduje sramežljivo živahna, a odločna Meta (tako kot sta to v **dramatizirani priredbi Šarucova sliva** napravila Boris Pinjar in Andrej Šubic), postane zgodba

Poljancem skoraj resnična. Prav o tej priredbi, ki je nastala v začetku 80-ih, je po končani premieri v družbi moderatorke Milene Sitar in srečne Anice ter soustvarjalcev knjige razpredal Andrej. Zakaj se je lotil Slive? Šarucova hiša, ki jo je Andrej v mladosti videval, skromnost in pomanjkanje, ki ga je občutil, podoba Mete, ki jo je spoznaval; vse to je botrovalo zoreči odločitvi, da Slivo dramatizira in uprizori. Danes vemo, da jo je napisal svojim staršem, čeprav tega ni nikjer zapisal. Lansko leto je Andrej našel zadnji ohranjen izvod in namenil mu je preživeti v želji, da bi se Sliva vrnila na poljanski oder. Dramatizirano priredbo Slive je izdal v knjižni obliki. Maja Šubic je drobno knjižici bogato okrasila z barvnimi ilustracijami. Prepoznavni znak Tavčarjevega kulturnega tedna prihaja prav iz te knjižice. Majine ilustracije, ki jih je oblikovala Nives Lunder, so spremljale vse plakate, gledališke in predstavitvene liste, nalepke in obešenke daril, ...

Gledališki opus Tavčarjevega kulturnega tedna so zaokrožili gostje gledališkega društva Kontrada Kanal s komedijo Branislava Nušiča, **Žalujoči ostali**. Videli smo tekoče odigrano črno komedijo. Vsebina komedije srbskega avtorja je Slovencem povsem domača. Mogoče se zato človeški sprijenosti ob smrti pokojnika, ki smeši vpletene, nismo smejali na glas ampak po tihem, v sebi, vsak zase. Kanalci Poljance navdušujejo tudi s svojo stalno ustvarjalno gledališko vmeno. Vsako leto uspejo z novo gledališko predstavo. Takšno tradicijo bi radi vpeljali tudi v Poljane. Ob lanskem in letošnjem uspehu na poljanskem odru morda želja ni povsem neuresničljiva.

Tavčarjev kulturni teden se je zaključil s fotografsko razstavo državne ravni na temo **Med Gorami** in v **Prostih temih**, ki jo je v Poljanah pripravil Izidor Jesenko. Na natečaju je sodelovalo 108 avtorjev iz različnih držav. Podeljenih je bilo 6 nagrad ter 10 diplom. Videli smo mojstrske fotografije. Trenutki narave, ki so jih zabeležili mojstri z digitalnimi napravami, so prava paša za oči ter prijetna masaža za utrujeno telo in dušo ob koncu napornega Tavčarjevega kulturnega tedna. Majda Debeljak je dodala še vezno besedo, Poljanski orgličarji pa prijeten zvok ob začetku in koncu prireditve. Bilo je slovesno.

Vse opisano dogajanje se je odvijalo v kulturnem domu v Poljanah. Brez dlake na jeziku lahko zapišem, da je bila kvaliteta ponujene duhovne hrane na visoki, zavidljivi ravni. Glas o Tavčarjevem kulturnem tednu se je raznesel daleč izven Poljan. Dvorano so polnili ljudje od vsepovsod: iz obeh dolin, Škofje Loke in drugod iz Slovenije. Le Poljanci ste v skromnem številu prihajali blizu. Le kje se duhovno hranite vi, ki vam domače ni okusno in kvalitetno? Kako to, da nas drugi cenijo bolj, kot sami cenimo sebe?

Zgornja vprašanja niso namenjena mladini ter z njo knjižnicam in šolam v občini. Obe knjižnici sta v okviru Tavčarjevega Kulturnega tedna z **delavnici** v kulturnem duhu vzgajali najmlajše. Nastala je zbirka prelepkih Tavčarjevih portretov. Posebno pa so se potrudili osnovnošolci. V OŠ Poljane so ustvarjali na temo **Tavčar, kot ga poznamo mi** in v preddverju šole razstavili pisan izbor prispevkov. 37 učencev iz OŠ Ivana Tavčarja Gorenja vas in trije iz OŠ Poljane ter njihovi mentorji so presenetili z **bralnim maratonom**. Podali so se na dolgo progo večernega in nočnega branja Tavčarjevih del. Neverjetno, ob nelahki literaturi so bedeli in razmišljali ter se družili do druge ure zjutraj. Res, včasih so mladi lahko za zgled odraslim.

Na koncu še zahvala. V treh mesecih je bilo opravljeno velikansko delo. Ekipa, ki jo je vodil Andrej Šubic, je delala s polno paro. Pridružujem se mnenju Jaka, ki pravi: »Andrej je motor, ki potegne delovni stroj.« Hvala vsem, posebno Andreju in Izidorju. Hvala tudi tistim, ki vas v tem članku nisem uspele imenovati, a ste priskočili na pomoč, morda prav v trenutku, ko smo jo najbolj potrebovali.

Foto: Branko Košir

Fotografska razstava natečaja Med gorami

Jerneja Bonča

DR. IVAN TAVČAR, SLOVENSKI POLITIK, LJUBLJANSKI JURIST, VIŠOŠKI POSESTNIK

Ob 160-letnici rojstva dr. Ivana Tavčarja je poljansko kulturno društvo priredilo Tavčarjev kulturni teden v Poljanah. Bogato kulturno dogajanje, sestavljeno iz gledaliških predstav in številnih spremljevalnih dogodkov, je v petek, 18. 11. 2011, uvedla okrogla miza z naslovom Dr. Ivan Tavčar, slovenski politik, ljubljanski jurist, višoški posestnik.

Voditeljica okrogle mize Mojca Oblak je na odru kulturnega doma v Poljanah gostila nadvse zanimive sogovornike: ddr. Igorja Grdino, zgodovinarja in literarnega zgodovinarja, dr. Matjaža Kmecla, slovenista in literarnega zgodovinarja, pravnika dr. Lojzeta Udet, ekonomista mag. Viktorja Žaklja in filozofa ter sociologa Miho Nagliča. Slednji je v Snovanjih, prilogi Gorenjskega Glasa, v oktobru objavil obširno predstavitev življenja in dela dr. Ivana Tavčarja; publikacija je bila obiskovalcem okrogle mize na voljo v preddverju dvorane KD.

Na začetku je cenjenim gostom in poslušalcem v dvorani izrekel prisrčno dobrodošlico v poljanskem narečju župan občine Gorenja vas - Poljane, g. Milan Čadež; njegova je bila tudi zamisel za tovrstno srečanje.

Namen okrogle mize je bil, po besedah povezovalke, osvetliti podobo Ivana Tavčarja z manj znanih vidikov: kot pravnika, politika, Visočana, skratka človeka javnega delovanja, ki je pomembno zaznamoval neko obdobje naše zgodovine.

Izbira teme ni ravno navdušila dr. Udet, ki je prepričan, da je o pisateljih bolj smiselno govoriti skozi književna dela, ne pa da se lotevamo njihovih življenj. Pri raziskovanju življenjskih dejstev namreč nujno naletimo na vire, ki jih potem vrednotimo na osnovi svojega vrednostno-političnega prepričanja.

Dr. Grdina je temu stališču ugovarjal, češ da je preučevanje življenja določenega avtorja ravno tako smiselno početje kot preučevanje njegovih umetnin, saj je življenje danost, ki je zgotovo vplivala na delovanje ustvarjalca.

Kako torej na življenje dr. Ivana Tavčarja gledajo sogovorniki omizja?

Problem se pojavi že ob rojstvu (av-

gust 1851). Je Tavčar bil Tavčarjev ali ne? Grdina in Kmecl sta spregovorila o uganki Tavčarjevega rojstva. Oče in mati bodočega pisatelja se v šestem mesecu materine nosečnosti poročita. Oče je pred tem devet dolgih let služil cesarja, nazadnje v Benetkah, železniške povezave ni bilo ...

Ivan Tavčar, linorez - Ive Šubic

To vprašanje je mučilo vse raziskovalce pisateljevega življenja, med njimi dr. Branka Berčiča, ki je v 70-ih letih 20. stol. zelo natančno proučil rod Ivana Tavčarja.

Dr. Grdina sklepa, da je prav v tej skrivnosti koreninil Tavčarjev individualizem.

Po mnenju dr. Kmecla je skrivnost neznanega očeta prišla na ušesa tudi sinu, saj naj bi bil le-ta od malega prepričan, da ni bajtar, pač pa plemenitaš, sin plemenitaša, in da se mu, živečemu v skromnih razmerah, godi krivica.

Od tod Tavčarjevo družbeno povzpetištvo, ki se je kazalo tudi v njegovem ljubezenskem življenju, po besedah dr. Kmecla dokaj živahnem: ničkolikokrat se je ženil pri kontesah. Zanj so bile kmečke deklice, ki jih upodablja v pripovedih, premalo. Želel si je bogate neveste.

Pogled na Tavčarjevo ljubezensko življenje je razširil Miha Naglič, opirajoč se na zapise dr. Boršnikove. Tavčar naj bi 15-leten ponoči ušel iz Alojzijevega

Ljubljani, kjer je prebival med šolanjem, pod okno Emilije Garz Terpinčeve, ki je bila posvojenka in hkrati nezakonska hči takrat najbogatejšega ljubljanskega industrijalca Fidelisa Terpinca. Seveda je takrat šlo za srčno zadevo, ne za povzpetištvo. Ta podvig ga je drago stal, saj so ga zaradi prestopka izključili iz ljubljanske gimnazije in je šolanje nadaljeval v Novem mestu. (Pot Ivana Tavčarja skozi šole do poklica je Miha Naglič podrobneje predstavil v Snovanjih, tu ponovimo le dejstvo, da je bil Tavčar kot nadarjen, a reven dijak namenjen duhovniškemu poklicu, postal pa je pravnik.)

Osvajal je številne bogate meščanke: hčer slikarja Karingerja, Hermino Pfaeffinger iz Kranja, snubil je celo hčer barona Winklerja, deželnega predsednika. Baron ni uslišal premalo uglednega snubca. V srcu pa je Kosmov Janez vse življenje nosil spomin na svojo poljansko ljubezen, sestrčno Nežko, ki je še mlada umrla za jetiko in jo je upodobil kot Holekovo Nežiko v zbirki kratke proze Med gorami in kot Meto v Cvetju v jeseni ...

Pri 36-ih pa mu je usoda poravnala »krivico« in vanj se je zaljubila Franja Košenina, mlada, živahna lepotica, obenem ena najbogatejših dedinj v Ljubljani. Poroka mu je omogočila vstop v visoko družbo, in to je bilo zanj izrednega pomena, saj je končno postal, kar je želel biti.

Voditeljico omizja je zanimalo, kako gleda na Tavčarja pravnik njegov stanovski kolega. Dr. Ude je v odgovoru opozoril na knjigo Slovenski pravnik, ki jo je l. 1883 Tavčar izdal pri Mohorjevi družbi. To je bil pravniški priročnik, ne posebej zanimiv, v katerem pa Tavčar slovenskega človeka označi za kverulanta, pravdarja. S to ugotovitvijo se dr. Ude strinja in pravi, da velja še danes in velja tudi za slovenskega politika.

Tavčar je v omenjenem delu tudi zapisal, da je Bog določil, kdo bo premožen in kdo reven, obenem pa ima vsak človek možnost, da si pomnoži imetje, če »ima jekleno voljo in neutrudljivo delavnost«. To je po Udetovem mnenju tipično liberalistično stališče.

Ude ugotavlja, da Tavčar v svojih literarnih delih ni pobliže prikazoval prav-

niškega dela, izjema je čarovniški proces v Visoški kroniki, v katerem nastopi škof Janez Frančišek, ki ne verjame več v čarovnice. Škof hoče doseči oprostitev Agate in pri tem uporabi t. i. pravniško finto – preskus z vodo, po katerem bo obtoženka oproščena, če bo na kakršen koli način živa prišla iz vode.

Ude je hkrati prepričan, da Tavčar ni imel močnega socialnega čuta. Socialno problematiko je sicer upodabljal, npr. v Cvetju v jeseni. Tam je povzdignil kmeta gruntarja in ga postavil ob bok gospodi. Vsi drugi liki so statusno in človeško podrejeni.

Treba bo pregledati arhive Tavčarjeve pisarne, ker je Tavčar svoje pravniško znanje zagotovo uporabljal tudi pri vođenju Ljubljane, saj je takrat moral sprejemati številne pomembne odločitve.

Kmecl je na Udetovo izvajanje pripomnil, da je Tavčar pravniški priročnik izdal pri Mohorjevi družbi, ker je Mohorjeva redno in dobro plačevala prispevke. V tem naj bi se kazala pisateljeva praktična narava. Opozoril je tudi na t. i. talionsko načelo »oko za oko«, ki je bilo v slovenskem liberalnem obdobju najpogostejši obrazec. Načelo govori o tem, da je v življenju vse plačano, če ne na tem, pa na onem svetu: tak princip se kaže v usodi Marksa Wulfinga, lika iz Visoške kronike, ki v vojni izgubi roko in nogo, ravno tista uda, s katerima je bil v mladosti grešil, ko je nedolžno Agato obtožil čarovništva.

Ko so sogovorniki razmišljali o Tavčarjevem pravniškem delovanju, je pogovor kaj hitro prešel na področje politike. Tu se je razprava pričakovano najbolj razvnela.

Tavčarjeve politične funkcije so bile res številne in raznovrstne: bil je ljubljanski mestni svetnik, kranjski deželni, avstrijski državnozborski in jugoslovanski ustavodajni poslanec, prvak Narodno napredne stranke, pa ljubljanski župan in minister (»poverjenik«) za prehrano v prvi slovenski narodni vladi (Gorenjski Glas, Snovanja).

Kako vidi Tavčarjevo politično delo dr. Grdina? Tavčar je svoj liberalni politični nazor oblikoval ob Avstrijcu Karlu Mengerju, katerega predavanja je poslušal na dunajski pravni fakulteti; dokončno je liberalistična stališča izoblikoval kot pravniški pripravnik pri dr. Janezu Mencingerju. Kot politik liberallec je bil prilagodljiv, dober govornik, zelo dinamičen, strasten, pa pre malo inovativen in produktiven. Njegov

va znana misel je bila, da je liberallec lahko le tisti, ki ima kaj pod palcem. Pomembno vprašanje: od kod Tavčarju denar, če je znano, da Franja Košena le ni dobila tako velike dediščine, kot je sprva kazalo, saj je dediščina milijon jugokron po stricu šla v druge roke, in to šele l. 1920? Tavčar ni vodil pravnih za dva metra zemlje, njegova domena so bile menice, delniški spori. Njegovo obnašanje do mlajših kolegov je bilo marsikdaj zelo sporno. Tavčar se v medosebnih stikih kaže podoben svojim literarnim junakom, kot človek silnih strasti. Za kmečkega človeka ni napravil nič. To delo so opravili kaplani. Kmetje niso bili za liberalce, Tavčar pa jih je (kmete) zmerjal. Tavčar se je odvrnil od preprostega človeka in s tem

se je razšel tudi s Hribarjem. Marsikaj je s svojimi velikimi strastmi zakrivil, tudi tragedijo slovenskega liberalizma, ki je prav po njegovi krivdi ostal obrobni pojav in ni dosegel razmaha kot na Nemškem in v Avstriji. Tavčar ni dojel demokratizacije, pojmoval je, da se vsa politika dogaja v parlamentu. Splošna in enaka volilna pravica na državnozborskem nivoju, tega Tavčar ni dojel, ostal je sam in rešitev je našel v povezavi z Nemci. Njegova politika se je izvotčila. Ko je prišla Jugoslavija, je vodilno mesto prepustil novemu gospodarju z juga in za Slovence je ponovno ostala vloga nekakih satrapov, lojalnih služabnikov, kajti res nismo močni, smo pa spretni ... Tega dejstva tudi njegova bolezen ne opraviči (zbolel je 1920). Smernice za tako politiko v Jugoslaviji je zastavil Tavčar. Enako je razmišljal o Koroški: ni bila vredna kosti enega kranjskega Janeza, ker so tam

vladali klerikalci ... Narod si je Tavčar predstavljal kot nekakšno veliko družino, kot organizem in ne kot organizacijo, ki je zelo kompleksna. Zato se je pa zatekal v kmečke zgodbe ... Cvetje v jeseni ima močno zgodbo, na koncu pa je prilepljena nacionalna ideja brez neke globlje logike.

Grdina nadalje pravi, da je Tavčar bil na koncu življenja politično popolnoma poražen. Volilna reforma je bila izvedena na Kranjskem tako, da liberalci niti obstruirati niso mogli. Tavčar namesto, da bi liberalne sile združeval, se je dvojeboval z Ivanom Hribarjem. Hribarja je spravil ob vodilno mesto v liberalni stranki v trenutku, ko bi bil moral razmišljati povezovalno. Kot župan je npr. Tavčar šel na srednjo tehnično šolo in na steni šole je bila iz časov župana Hribarja plošča, na kateri je bil zapis samo v slovenščini. Ravnatelju je Tavčar dejal, da na drugi strani manjka še nemška plošča in naj poskrbi za to.

Med 1. svetovno vojno je oskrba s hrano v Ljubljani res bila dobra tudi po zaslugi Tavčarja, pa tudi zaradi klerikalca Šukljeta, ki je dobil dovoljenje, da so iz Romunije uvozili slanino. Tavčar v Ljubljani ne velja za velikega graditelja kot npr. Hribar. Izobražen je res bil, bil pa je žal nenačelen. V dveh letih je povsem zamenjal politična stališča: enkrat pristaja na Slovence kot alpske Hrvatce, drugič vidi Slovenijo od Drave do Učke. Še t. i. elastikarji, ki jih je ozmerjal z izdajalci, niso imeli tako obrnjenih položajev. Akrobacije, lupingi, ki jim ne najdeš globljega namena in ne rezultata. Kateri politični cilj je pa Tavčar dosegel? Liberalne Slovenije ne, Slovenije od Drave do Učke ne, k sreči tudi ne Slovencev kot planinskih Hrvatov; v Jugoslaviji pa tudi ni dosegel liberalne prevlade. Je pa točno napovedal komunistično nevarnost v enem svojih zadnjih spisov, a tega komunisti po 2. svetovni vojni niso dovolili objaviti.

Žakelj je ostrim stališčem sogovornika nasprotoval, češ da Tavčar le ni bil politični vajenec. Bil je dobro šolan, Mencinger ga je sooblikoval, ob Hribarju je politično zorel, imel močne retorične sposobnosti, močan samobrambni refleks. Njegov uspeh je zagotovo bil, da med prvo svetovno vojno Ljubljana ni trpela lakote. Res ni dobro reagiral na Koroškem, vendar takrat še ni obstajala slovenska nacionalna, pač pa bolj pokrajinska zavest.

Tavčar je ob koncu življenja doživel,

da je vstopilo na politično prizorišče delavstvo, nov socialni sloj poleg liberalcev in klerikalcev. Pri vključevanju v Jugoslavijo je Tavčar odigral pomembno vlogo. Bil je markantna politična figura, ni pa dosegal Hribarja.

V bran Tavčarjevi politiki med prvo svetovno vojno se je postavil tudi dr. Ude. Njegov oče, borec za koroško mejo, je napisal knjigo Koroški plebiscit in v njej Tavčar ni kaj dosti omenjen, torej njegova vloga v procesu nastajanja Jugoslavije oz. izgube Koroške ni mogla biti zelo velika. Grdina pa je dokazoval, da se iz zapisnikov sej narodne vlade vidi, da je Tavčar kot minister za prehrano v tistem času bil eden najpomembnejših politikov.

Dr. Kmecl vidi politika Tavčarja kot nekakšnega velikega gruntarja – tudi ko je bil poverjenik za prehrano. Kot praktičen mož se je najbrž spraševal: »Kako bomo pa prehranjevali še Korošce, saj so nam že Štajerci vse pojedli?«

Miha Naglič je spregovoril še o Tavčarjevam obračunu s Cerkvijo. Tavčar je bil ves čas katolik, ni pa maral klera, ki je nastopal v politiki. Bil je lastnik delnic časopisne hiše Slovenski narod in z urednikom Malovrhom sta vsako dopoldne naredila načrt, katero proticerkveno »bombico« bosta spustila. Je pa bil do konca katolik. Ko je bival na Visokem, je hodil ob nedeljah k maši in se dobro razumel s poljanskim župnikom. Pred smrtjo naj bi bil spovedan.

Kmecl pravi, da je bil Tavčar vernik, ki ostane med mašo zunaj in rešuje praktične probleme. O protestantih v Poljanski dolini pa je v svojih literarnih delih gotovo pisal tudi zato, da je dražil kler, saj je kazal predvsem odlike protestanta proti katoliku, tako pisanje pa je funkcionalistično. Žakelj je nasprotno prepričan, da Tavčar ni omenjal protestantizma zaradi izzivanja klera, pač pa je bil po svetovnem nazoru nekakšen rousseaujevec, deist. Njegovo nasprotovanje politikom med duhovniki tudi ni zadevalo Janeza Evangelista Kreka iz sosednje doline. Imela sta nekakšen sporazum o nenapadanju. Krek se je lotil Tavčarja samo ob izidu njegove knjige 4000. Tudi rojaka Ušeničnika, enega najvidnejših katoliških filozofov, Tavčar ni napadal, torej je le imel takt do bližnjih oseb.

Grdina je oporekal, da pakt o nenapadanju s Krekom ni bil kaj prida trden. Slovenski narod je namreč več tednov razpihoval rumeno zgodbo o ljubezen-

ski aferi, ki naj bi jo imel Krek, in ko je bilo tega že preveč, je Hribar nekega dne prišel na Slovenski narod, češ da se liberalci sami smešijo, saj vsi vidijo, da lažejo. Malovrh na to: »Lagali bodemo naprej, dokler ne bodo vsi verjeli!« Po Grdini je bil avtor take politike Tavčar.

V kateri politični stranki pa bi bil Tavčar danes?

Po Udetu bi bil Tavčar pri liberalnem kapitalizmu. Socialni transferji so mu bili tuji. Blizu bi bil današnjim tajkunom, bil je otrok prvobitne akumulacije kapitala.

Ni bil tajkun, pravi Grdina, saj je delal po zakonu. Liberalni kapitalist kot zagovornik premoči kapitala in vsemoči trga, to je pa bil.

Žakelj: Tavčar bi bil danes pri Zaresu ali pri Virantu. Naglič je poudaril, da je Tavčar besedo liberallec rimal s »pod palec«. Taka sta danes Kresalova in

Foto: Izidor Jesenko

Golobič. Podobnost je v tem, da je bil Tavčar kot gospodarstvenik predsekdan mnogih nadzornih svetov. Bil pa je hkrati velik dobrotnik študentov in dijakov. Znana je bila Tavčarjeva kuhinja, Cankar je tam jedel, Murn, veliko Poljancev, med njimi slikar Kopač in Pavel Perko, kasnejši duhovnik.

Visoško posestvo je pisatelj kupil 1893. Viktor Žakelj v tem nakupu vidi Tavčarjevo željo po potrditvi visokega socialnega statusa. Prehodi med družbenimi sloji niso bili enostavni. Poroka in finančne transakcije so mu omogočile kupiti Visoko, kamor so nato hodili Tavčarjevi somišljeniki in nastal je nekakšen kulturni center. Danes vsega tega ni. Visoko je s Tavčarjem pridobilo visok kulturni nivo, ki ga mora obnoviti.

Kulturni center na Visokem je po mnenju dr. Kmecla spominjal na Terpinčev salon, kamor je bil kot dijak povabljen Tavčar in je tam srečal Emilijo. Franja Tavčar je bila središče družabnosti in karitativnosti. Žal je družina nesrečno končala, edina dva vnuka sta se

ubila. Ni čudno, da se je Marja Boršnik spraševala, ali visi nad Visokim neko prekletstvo, saj zadnjih 200 let posestvo oz. Visočani niso imeli sreče.

Grdina nakup dvorca vidi kot prehod Tavčarja med ljudi modre krvi. Visoko je pridobil na nelep način, izkoristil je namreč nesrečo prejšnje družine, dedinja je posestvo prodala Tavčarju pod pritiski in pod slabimi pogoji, z dolgim rokom odplačevanja ... Okoliščine so mu bile naklonjene. Bil je pač finančni kapitalist, ni pa deloval zunaj zakona.

Različni pogledi sogovornikov okrog mize so osvetlili življenje slavnega Poljanca v več smereh. Dr. Ude je za zaključek poudaril, da je ob takih jubilejnih dnevih bolje ne preveč kritično razpirati slavljenčevega življenja. Resnico je seveda treba povedati, glavno pa je, kaj je nekdo ustvaril kot literat.

Naglič je za konec dodal, da je Tavčar bil prvi predsednik kluba slovenskih biciklistov, ki je nastal kot odziv na ustanovitev nemškega društva. Zato je gotovo med prvimi prikolesaril v Poljansko dolino. Tudi začetnik tenisa na tem koncu Slovenije je bil, predvsem pa je do rodne doline vse življenje občutil srčno pripadnost in je veliko prostega časa preživel na Visokem, čeprav je bila pot iz Ljubljane do Visokega v takratnih razmerah precejšen podvig.

Grdina: Tavčar je kot pisatelj ostal živ, kot politik pa je bil otrok svojega časa. Po mnogih njegovih literarnih delih so bili posneti filmi, torej Tavčar skozi zgodbe in jezik še vedno negotvarja rodove, ki so prišli za njim. Kmecl je na to skeptično pripomnil, da je žal Tavčar tako kot Prešeren skozi šolske obravnave postal nekakšna »izpraznjena ikona«.

Zaključna misel Mihe Nagliča: omizje je potrdilo Tavčarja kot dobrega pisatelja, vse drugo pa je nekoliko bolj problematično. Kot celota pa Tavčar ostaja monumentalna oseba, tak, kot je njegov kip na Visokem. Upajmo, da bo tudi iz Visokega nekoč nastalo nekaj monumentalnega.

Tej povezovalni misli se je pridružilo tudi občinstvo, ki se je po sklepnih zahvalah in prijaznih poslovilnih besedah prirediteljev razšlo, večini najbrž zadovoljno; različni pogledi nastopajočih na našega slavnega rojaka pa dajejo slutiti, da tudi na podlagi poznavanja številnih dejstev dokončni resnici o človeku ne pridemo do dna.

Minka Mlakar

IVAN TAVČAR V LJUDSKEM IZROČILU POLJANCEV

Pisati o pisatelju Tavčarju, mojstru peresa, je zagotovo zahtevna naloga, še posebej pa o tem, kako se ga spominjajo Poljanci devetdeset let po njegovi smrti. Kakor je zapisal že publicist in filozof Miha Naglič v Snovanjih, prilogi Gorenjskega Glasa, na Gorenjskem in Poljanskem ne bi našli človeka, ki je Tavčarja osebno poznal.

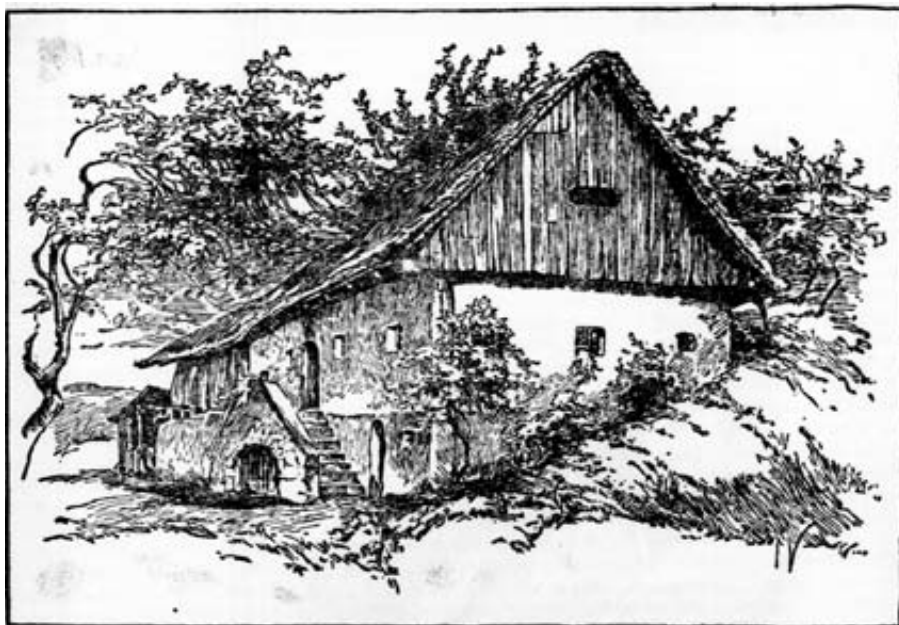
Pri iskanju »še živega« med Poljanci me je presenetilo, da je le malo ljudi, ki jim je poznana ta ali ona štorija, povezana s Tavčarjem kot veleposestnikom, lovcem, ribičem, z njegovo ženo Franjo, otroki, posestvom. Pa še tisto malo, kar se je ohranilo v spominu ljudi, je potrebno poslušati bolj kot zanimivost, kakor pa da bi bil to verodostojen dokaz njegovega značaja. Zdi se, da ljudski spomin ne seže dlje kot eno generacijo nazaj, potem pa se izgubi.

Ob tem se človek zaloti, da ob vsakodnevnih vožnjah mimo Visokega vedno pomisli, kako se nič ne premakne, kako mogočne stavbe propadajo, ne ustvari pa si podobe življenja tega podeželskega dvorca v Tavčarjevem času. Pa bi bilo zanimivo vedeti, kako je bilo posestvo organizirano, kako je pisatelj deloval kot posestnik, kako je potoval med Ljubljano in Visokim, kako in s kom se je odpravljaj na lov, ribolov, po opravkih do različnih mojstrov, v gostilne ali v cerkev. Kolikokrat je bil pri Sv. Volbenku, kolikokrat (če sploh) je bil na Blegošu.

Gotovo je veliko tega v pisnih virih, poseben čar pa bi lahko imele govorice potomcev, katerih starši in stari starši so ga poznali, morda na Visokem služili, z njim hodili na lov, pili ali pa se samo pogovarjali. Žal lahko ugotovim, da je tega zelo malo in je to še ena stvar, ki so/smo jo zamudili, pozabili vprašati starše in stare starše, ljudi, ki jih je Tavčar zagotovo dobro poznal in jih vpletal v svoja dela.

ne, morda je v letih po njegovi smrti bilo kaj odvzetega ali dodanega. Nekatere od teh pripovedi so zapisane spodaj, da se ne bi pozabile.

Ivan Tavčar je bil rojen leta 1951 pri Kosmu v Poljanah. Nekaj govoric se nanaša na njegovo rojstvo oz. očeta, ki je poročil svojo izvoljenko takoj, ko je prišel od vojakov, v šestem mesecu nosečnosti. Pa bi govorice o francoskem oficirju, ki da je bil še »dediščina«

Kosmova domačija, Slovenski narod, 20. februar 1923

Kljub vsemu kroži o Tavčarju med Poljanci nekaj zgodb, ki jih izvemo od tega ali onega, morda so čisto resnič-

Napoleonovih časov, težko pripisali ljudskemu izročilu, pač pa posameznikom, ki so govorice povzeli po razpravljanjih o Tavčarju v različnih tiskanih medijih.

Praktično nisem naletel v ustnem izročilu na nikakršno novico o Tavčarju, ko je kot mlad, nadarjen fantič odšel v šole v Ljubljano, Novo mesto, pozneje na Dunaj in se je med počitnicami vračal v Poljansko dolino. Zgodbe ni niti o tem, kakšni so bili stiki s Poljanami, ko je doštudiraj, se zaposlil v Kranju in Ljubljani, ko je odprl svojo pisarno, se poročil itd.

Nekaj tistih zgodb, ki obstajajo, se nanaša na Tavčarja v nedoločenem času, potem ko je leta 1893 kupil Visoko in ga menda pogosto obiskoval.

Nekateri vedo povedati, da je bil prav prijeten človek, da je rad pokramljal, ko je hodil skozi vas; in celo, da je na obisku v tišlarski delavnici brez pomišljanja sedel na prašno klop. No, le-ti

Foto: Arhiv Kosmovi

Franja Tavčar z vnukoma

povedo, da je bil on bolj ljudski, ona, žena Franja Tavčar, pa visoka gospa.

Drugačnih zgodb je več in so bolj kritične. Ljudje so bili mnenja, da mu je »šlo pero dobro od rok, za nas ljudi je bil pa zanič.« Skozi vas je menda največkrat jezdil na črnem vrancu ob spremljavi dveh lovskih psov in še kakšnega spremljevalca, ljudje pa se so mu morali umakniti s poti.

Tavčar je pogosto obiskoval tudi gostilno Na Vidmu, kjer je imel menda svojo mizo in se ni družil z navadnimi vaščani. In primerilo se je, da so mu »fantinuci neke nedelje popoldne z žemljami, namočenimi v žganje, napojili vranca, da se je domov grede veseli vranec zvrnil s Tavčarjem vred.«

Za strogega gospodarja so ga imeli tudi posamezniki, ki so hodili na Visoko v »tabrh«. Tako je ena od tabrharc enkrat v Visoških gmajnah naložila košaro trave. Ker so jo videli, je kmalu dobila pismo, naj jo pride odslužiti. Zgodba potem pove, da ji je mož doma nakosil cizunk trave in sta jo opoldne, v največji vročini, peljala na Visoko. Ob tem je dninarica Franji sporočila: »Milostljiva, travo sem pripeljala, delat pa ne pridem več.«

Ista dninarica je enkrat od Visokega proti domu v Hotovlji nabirala hosto, pa jo je »morala vso za buko v Vosojnku zložiti.«

Svojo prednost, da je bil pravnik, je menda rad uveljavljal in je »skušal marsikoga ofrnažt«. Tako se je sosed Boštek, ki mu je brat posodil denar, da bi kupil zemljo nad visoškim klancem, oglasil pri Tavčarju, da bi mu napisal papirje. »Tavčar pa papirjev ni napisal, pač pa je sam kupil tisto zemljo.«

Menda se je z vaščani tudi tožaril. Tako si je od kmeta iz Hotovlje menda prisvojil dva hektarja gozda, tri tožbe pa izgubil. Vaščanom je pri tožbah pomagal odvetnik Knaflič s Kuclja.

»V zakupu je imel ribolov v Sori. Kadar je lovil je imel vedno nekoga zraven, da mu je nosil pletene košare, kamor je odlagal ribe. Enkrat je vaške fante pripravil, da so mu ujeli sulca, potem je pa pse pognal nanje. Drugič so pa fantini sulca ujeli brez Tavčarjevega privoljenja, ga obesili na vejo, da se je osmradil.«

V nadaljevanju sledita pripovedi arhitekta Toneta Mlakarja iz Škofje Loke in sosede Tavčarjevega posestva, Krnišnikove Ivice, ki sta obudila spomine iz otroštva na čase po Tavčarjevi smrti.

Kralj na dolini – spomini arhitekta Toneta Mlakarja

Avtor opisuje, kaj je doživel na Visokem v dvajsetih letih prejšnjega stoletja, ko se je s teto vračal po dolini z obiska na Gorenjskem:

Naslednji dan po maši smo se usedli v Radovljici na vlak in odpeljali proti Loki. Takrat še ni bilo stalne avtobusne zveze za dolino, pa nas je po dogovoru čakal na postaji ata z zapravljičkom; usedli smo se na voz in lepo odpeljali skozi mesto v dolino. Pripeljemo do Loga – prav lep popoldan je bil.

Nad cesto na bregu v travi so sedeli trije orožniki; kar stopi eden od njih na cesto, ustavi konja, dvigne roko in vljudno spregovori: »Stoj! Gazda, samo polako!«

Ata v zadregi: »Je kaj narobe?«

»Ništa, gazda. Da znaš. Njegovo veličanstvo peca ribe! Samo polako!« se opraviči in zleze k tovarišema.

Počasi pripeljemo do visokega mostu, kjer je med cesto in reko majhen travnik. Gruča vojakov, polkovniki in generali, gruča dvornih luksuz packardov. Breg poln častnikov na obeh bregovih Sore. Kot otrpli gledamo z voza slikovit prizor, a na visoki strani gruče tik ob vodi sam kralj Aleksander ... in nekaj govori svoji družbi.

Ko je ata to videl, sicer zelo vnet ribič: »Ja, to je nadvse imenitno, kaj takega pa še ne!«

Presenečeni od tega, kar smo pravkar doživeli, odpeljemo naprej. Na ovinku v Podpečnu spet ista slika, orožniki salutirajo, ata požene konjiča in odbrzimo proti domu.

Šele naslednji dan zvemo, kaj se je go-

dilo na Visokem: dvorna dama Franja Tavčar, lastnica Visokega, je povabila na piknik na Visoko samega kralja, ki je bil takrat z družino in dvorom na Bledu. Kralj se je vabilu odzval, a s seboj pripeljal elito jugoslovanske vojske, da so mimogrede – neslužbeno – videli del Slovenije, in to prav Poljansko dolino.

Verjetno je ta dan še nekaj Poljancev doživelo visoško epizodo, a splošno ta dogodek ni bil populariziran. Seveda jaz takrat še nisem bil v šoli, a v hiši se je visoški dogodek pogosto spominjal – da, celo po vojni.

Spomini na moja detinska leta, na mojega soseda dr. Ivana Tavčarja – spomini Krnišnikove Ivice

Spomini na brezskrbna otroška leta so zelo zamegljeni. Najprej naj povem, da sem se rodila šest let po Tavčarjevi smrti. Omenim naj, da je bila gospa Franja Tavčar moja krstna botra. Ker je bila Tavčarjeva gospa dvorna dama, me še sedaj spremlja občutek, da sem imela imenitno botro.

V Tavčarjevi rodovini sta bila edina vnuka Jorgi in Iček. Bili smo vrstniki. To sta bila moja velika prijatelja. Visoko ni imelo veliko prebivalcev. Krnišnikova domačija, kjer sem živela, je v neposredni soseščini Tavčarjevega dvorca. Ko so se ob vikendih vračali na Visoko, je fantiča prva pot vodila k nam. Počitnice smo od jutra do večera preživljali skupaj. Bilo je lepo, saj tudi jaz nisem imela družbe. Moja sestra in brat sta bila namreč veliko starejša od mene.

Visoška fantiča sta bila zelo lepo vzgojena. Imela sta vzgojiteljico, doma so se pogovarjali v nemškem jeziku. Tako

Tavčarjevo Visoko leta 1937

Foto: Arhiv Kosmovi

sta bila opremljena za bolj zahtevno življenje.

Imeli so lepo urejeno kmetijo za tiste čase, tudi mlekarno. Maslo so pošiljali v Ljubljano. Krave so jeseni pasli. Ukvarjali so se tudi s prašičjerejo. Delovna sila so bili v glavnem Dolenjci. To so bili zelo delavni ljudje. Posestvo so čuvali psi, tako da reveži niso imeli dostopa. Imeli so tudi kuharico in strežnico za milostljivo. Gospa je služinčad priklicala kar s piščalko. Gospa Franja je bila zelo varčna, stalno je imela v rokah ročna dela. Soprogu je pomagala pri pisanju. Bila je zelo verna. Ko je odhajala na avtobus, se je vedno pokrižala.

Na Visoko so prihajali številni visoki gostje. Kot dvorno damo sta jo nekoč obiskali kraljica Marija in njena mati – romunska kraljica. Ob tej priložnosti je gospa povabila še druge dvorne dame in druge ljubljanske gospe. Visoki obisk je prispel pred napovedanim časom in gospe še niso bile urejene. Tavčarjeva gospa je slavnostne goste sprejela in pričela razkazovati dvorec. Ena soba pa se ni dala odpreti, v njej so bile zaprte še neurejene dame.

Dr. Ivan Tavčar je grobnico gradil že več let pred smrtjo. Nekoč je bil njihov gost zagrebški nadškof, ki je pri grobnici tudi maševal. Soba, kjer je prenočeval, je dobila ime škofova soba. V dvorcu je bila tudi spominska soba. V spominu so mi ostali gospejini čeveljci, ki jih je nosila, ko je prvič plesala. V tej sobi je bila

tudi blazina, na kateri je počival pokojni pisatelj, pa najtežji sulec, ki ga je dr. Tavčar ujel v Sori.

Leta so hitro minevala. Prišla so vojna leta. V tem obdobju se je druženje z mojimi prijatelji prekinilo. Po več letih smo se ponovno srečali. Potem pa je prišel usodni september leta 1948, ko se je obema fantoma pretrgala nit življenja. Ko smo izvedeli za usodo teh dveh mladeničev, se nismo mogli sprijazniti s tem tragičnim dogodkom. Slovo od fantov je bilo izpred dvorca. Obred je vodil pi-

satelj Finžgar in poljski župnik Tavčar. Ne morem opisati žalosti, ki je obšla Visoko. Še se spomnim sprevoda z dvema krstama in ubogima skrušenima staršema. Fanta pa počivata v miru. Tako je zaključil Tavčarjev rod.

Takrat je padel zastor žalosti čez ta dom in se ne umakne. Tako je nadaljevanje visoške kronike, ki jo piše čas.

Kako daleč smo danes od tega, da vidimo na Visokem nekdanji blišč in namesto kočij in zapravljičkov diplomatske limuzine, ki bi naznanjale dokon-

Foto: Izidor Jesenko

Krnišnikova domačija

Foto: Jaka Šubič

Tavčarjeva oprema za ribolov: harpuna, ogrodji za mrežo in koš za ribe

čanje in otvoritev nekdanj veličastnega Visokega dvorca. Z oživitvijo in ureditvijo Visokega in okolice bi pridobila na pomenu celotna dolina, čeprav je malo verjetno, da bi še kdaj gostili tako pomembne goste, kot so bili v polpretekli zgodovini.

In ker zaenkrat še ne kaže, da bi imeli v svoji sredi pisatelja in/ali politika, ki bi dolini in Visokemu vrnil nekdanji ugled in veljavo, lahko ob zaključku ugotovimo, da smo ob 160-letnici rojstva dr. Ivana Tavčarja lahko ponosni, da smo ga imeli – Poljanca, pisatelja, pravnika, dolgoletnega politika državnega pomena s številnimi funkcijami v gospodarskem in družbenem življenju, ljubljanskega župana in visoškega posestnika, ki je dal pečat svojemu času in pustil opazno sled tudi za prihodnje rodove. Ob tem pa tako ali drugače močno izstopal iz povprečja prebivalcev Poljske doline.

Zbral in uredil Jaka Šubič

TAVČAR NA POLJANSKIH ODRSKIH DESKAH

Ivan Tavčar ni bil dramatik, pa vendar so se Poljancem najbolj zasidrale v zavest tiste osebe iz njegovih del, ki so jih nagovorile z odrsko besedo. Že daljnega leta 1951 je bila v Poljanah uprizorjena povest Cvetje v jeseni kot priredba dramatizacije Osipa Šesta – krstna uprizoritev je bila leta 1943 v Ljubljanskem dramskem gledališču – v režiji takratnega šolskega upravitelja Gostinčarja. Predstava je bila na prostem, na Videmskem dvorišču, in je pustila zelo močan vtis. Lahko se je merila z loško uprizoritvijo Visoške kronike na dvorišču puštalskega gradu v Škofji Loki. Kasneje so jo obnavljali, v letih 1962 in 1963 pod vodstvom takratnih nezamenljivih igralcev in hkrati režiserjev, Toneta Varla in Jožeta Trpina. Naslednje leto pa jo je režijsko izpopolnil prijatelj poljanskih ljubiteljev odra, Igor Torkar, s pravim imenom Boris Fakin, dramatik, pesnik, pisatelj in publicist, hkrati pa tudi človek z dramatičnimi življenjskimi izkušnjami kot predvojni levičarski aktivist, taboriščnik, obsojenec na dačavskih procesih. Ta bojevnik in lirik,

Igor Torkar

humanist in satirik je razgibal vaško življenje in z novim pristopom uvedel poljanske igralce – naturščike v Tavčarjevo kmečko idilo in tragiko. Cenil je njihovo pristnost, iskreno čustvovanje in predanost igri. Še vedno je bila v rabi Šestova dramatizacija, ki pa jo je Torkar osvežil in posodobil. V naslednjih letih je povezal motive krajših Tavčarjevih besedil v dramsko priredbo Ravbarski cesar. Ker je bil živahen opazovalec in udeleženec poljanskega družabnega življenja, je poznal številne anekdote o poljanskih posebnostih in jih spretno vtkal v besedilo. V sezoni 1972/73 je v njegovi režiji Ravbarski cesar zaživel

na poljanskem odru. Uspeh je bil zagotovljen. Vedno znova polne dvorane, gostovanja, snemanje za televizijo. Še dolgo so med ljudmi odzvanjale replike Tavčarjevih posebnosti in marsikdo je znal cele odlomke na pamet. V sezoni 1978/79 je Torkar predstavo obnovil z nekaj spremembami v igralski zasedbi. Šentjakobsko gledališče je Ravbarskega cesarja uvrstilo v abonmajski program. Tako se je poljanski gledališki ansambel vozil v Ljubljano in iz tistega časa so še žive anekdote o tem, kako so Žnidarjevemu Franceljnu škornje navrtali, in so bili polni vode, ko je na odru stopil v čeber. Njegov Opa, bato! pa je bil tako prepričljiv, da je publika glasno pozdravila »režijski dosežek«. Andrej Šubic je takrat igral v predstavi Tomažka in se blago spominja še drugih dogodivščin: »Fakin, kot smo ga imenovali, je navadno iz zadnje vrste spremljal vse predstave; bile so njegov otrok. Ko je začutil dobro vzdušje v dvorani, je s tleskom rok sprožil aplavz na odprti sceni, kar je bilo potem objavljeno tudi v časopisih. Včasih je kdo od igralcev obležal zaradi teže življenja in ni mogel na oder, pa so ga v besedilu kar ustrelili. Če Luka z Volče ni bilo na oder, je Lenka povedala, da ga gre iskat, in je tudi res šla tja v Vodnikov hram, kjer je bil postrežen v treh dneh, kot bi ustrelil, in seveda zamudil vstop. Robidovčev Jože je v odmoru pred zastorom igral na harmoniko narodne viže in Ljubljance prepričeval, da tudi »Tri palme na otoku« spadajo v to zvrst. Fakin si je pogladil bele lase in zaljubljen v svoje igralce odpuščal vse napake. V poznih nočnih urah, ko smo se vračali domov, pa se je zgodilo, da je Franci Mezek stoje vozil svoj avtobus, mladina je tulila v luno, starejši pa so si zatiskali ušesa.«

Cvetje v jeseni pa je svojo renesanso doživelo spet v začetku 90. let, ko je Miran Herzog – profesor gledališke režije in dramske igre na takratni AGRFT – naredil novo dramatizacijo. Pogosto je prihajal v svoj vikend na Planinci in po prejšnjih lastnikih dobil tudi ime Toncelj, kar pomeni, da ga je skupnost sprejela medse. Ko mu je Jaka Šubic rekel, da Meto že imamo (Majdo Dolenc), se je zdelo, da je glavni problem rešen. Vendar Herzog je bil strogi profesionalc. Četudi je šlo za podeželski

amaterski oder, se ni zadovoljil s Šestovim besedilom, ampak se je povsem na novo lotil zgodbe o Presečnikovi Meti in njeni neuresničeni ljubezni do sorodnika, ljubljanskega odvetnika. Širokopotezno je zasnoval predstavo s 30 igralci, godci, pevsko skupino (nonet Blegoš). Premieri 25. maja 1991, tik pred osmosvojitveno vojno, je sledilo 30 ponovitev, gostovanje v zamejstvu, TV snemanje. Je pa Herzog že pred Cvetjem, poleti 1981, ob 130-letnici Tavčarjevega rojstva režiral bralno uprizoritev črtice Hlekova Nežika. Nazadnje sploh ni bila bralna, saj je z analizo besedila mlade interprete pripeljal do tega, da so zgodbo doživljali in jo podajali brez predloge. Minka Mlakar je takrat sodelovala in se živo spominja načina dela režiserja in same predstave:

»Zamisel večera je bila v osnovi takale: okrog stare kmečke javorove mize sedijo mladi bralci, ki Tavčarjevo umeetniško besedo oživijo tako, da ljubezen med meščanom Erazmom in Hlekovo Nežiko, nežnim poljanskim cvetom, ki ga je Erazem radoživo utrgal, zaživi v

Miran Herzog in »Mlačan«

polnem izrazu. Režiser je pred gledalce na sredo dvorane postavil nekakšno čitalniško omizje. Uvod in zaključek je zaupal igralcu Franceljnu Trpinu z znanim monologom o življenju in kozarcu vina. Večer so na odru zaključili starejši poljanski igralci s prizori iz Cvetja v jeseni, popestrili pa ljudski godci, med njimi citrar, s starimi vižami. Vaje so se začele že julija – predstava naj bi bila septembra – in to je bilo za nas, takrat mladince, nekam zgodaj; saj bomo ja brali, to pa zna vsak. A pot skozi vrstice Hle-

kove Nežike ni bila enostavna. Miran je bil zahteven, mi pa pri takem načinu interpretiranja bolj ali manj začetniki. Spomnim se njegovih živahnih besed, s katerimi je v naši domišljiji oživil po-dobe nekdanjega kmečkega življenja, tenkočutnih odtenkov dialoga med Nežiko in Erazmom, sočutnega tona, ki ga je izvalil iz bralca zgodbe o Gabrčevem Tonetu, ki izgubi vse: najprej dvoboj z Erazmom, nato Nežiko in nazadnje samega sebe z utopitvijo v Ločivnici.

Herzog je bil človek, ki je znal navdušiti: besede je podkrepil z živahno mimiko in gibi rok, vajo za vajo so se nam jasneje risale poteze čudovite lepote in čistosti srca Holekove Nežike, kot jo je videl vaški pastir, ki zgodbo zaključi s sporočilom: ... Jaz pa vam povem, bolje bi bila naredila, ko bi bila ostala med nami ...

Kako nam je na predstavi uspelo, Miran ni videl, ravno tisto nedeljo je

Naslovnica kasete

namreč z ekipo Lutkovnega gledališča odpotoval na Kitajsko, in sicer s pred-stavo Kozlovska sodba v Višnji Gori. Mislim pa, da bi bil s svojim in našim delom zadovoljen, saj je večer v njegovi režiji navdušil staro in mlado.

Prepričana sem, da je tudi Miran Herzog s svojim delom prispeval k živosti poljanske kulture, saj semena lepe besede obrodijo šele čez čas – morda smo nekatere sadove obirali tudi na letošnjih Tavčarjevih dnevih.

V Poljanah sta v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja ustvarjala dva popolnoma različna človeka, improvizator Fakin s svojo neizmerno energijo, včasih tudi jezo in ključovalnostjo, ter pedantni Toncelj, prijatelj, ki sta se spoštovala in bila vsak po svoje povezana s Poljanci, ugotavlja Andrej Šubic in že razmišlja, kako se jima po toliko letih oddolžiti.

Milena Sitar

»A ti boš mene?«; Danijel in Anžon

Ohcet v igri Cvetje v jeseni

IZID KNJIGE OB OBLETNICI POLJANSKE VSTAJE

Prav v dneh, ko bo izšla letošnja številka Vaščana, bo poteklo 70 let od tistih predprazničnih dni, ko so se v Vinharje stekale kolone prostovoljcev, da bi z oboroženim odporom pregnali Nemce iz doline in Gorenjske. Iz 51 krajev v Poljanski dolini se jih je med 22. in 26. decembrom zbralo 344, od tega samo iz občin Poljane in Javorje 276. Iz Hotovlje in Delnic večina fantov in mlajših mož.

Kaj jih je gnalo, da so v visokem snegu in hudem mrazu o božiču zapu-

Naslovnica knjige

ščali dom, ne da bi vedeli, kje bodo zvečer spali in kaj bodo jedli, če sploh kaj?

Odgovore prinaša knjiga Poljanska vstaja in boj proti okupatorju v Sloveniji leta 1941. Izšla bo v prvih dneh novega leta pri založbi Modrijan in je nekoliko skrajšana doktorska disertacija kustosa Vojaškega muzeja Slovenske vojske, Martina Premka, ter opremljena s slikovnim gradivom in kopijami dokumentov iz tistega časa.

Milena Sitar

CAMINO (POT) – ALI ZAKAJ NA ROMANJE?

Nimam namena opisovati krajev niti podrobnosti poti. To najdete na medmrežju, ali če govorite kakšen tuj jezik, v vsakem dobrem priročniku, ki podrobneje opisuje znamenito romarsko pot, po kateri so hodili sv. Frančišek, Karel Veliki, številni kralji in kraljice, da ne govorim o milijonih romarjev.

Kaj človeka žene, da se odpravi na pot, namerno sprejema napore in se vrača spremenjen? V čem je čar romanja? Žival te izkušnje ne pozna. Lastovke res naredijo tisoče kilometrov in se spomladi vračajo, a njihovega odhoda in prihoda ne moremo imenovati romanje.

Če gledamo z ekonomskimi očmi, je romanje dvojna izguba. Osuši se denarnica, pa tudi telesni napori presegajo vsakdanje okvire.

Positivne izkušnje pa so:

1. **Dobiš občutek za čas.** Enostavno se ti ne mudi. Le dva določata ritem romanja: sonce in vreme. Pri soncu se da z naglavnimi svetilkami nekoliko pogoljufati, vreme je bolj nepredvidljivo. Doživljanje časa postane bolj osebno, kajti življenjski čas je vsakemu vnaprej odmerjen in usodno neustavljiv.

2. **Srečuješ se s sabo.** Ob številnih vsakdanjih igračah za odrasle (telefon, TV, internet...) in hrupu sveta (glasba, listanje po rumenem tisku, pogovori o vremenu...) skoraj nimaš časa, da bi prisluhnil lastnemu življenjskemu utripu. Ko so prvi beli raziskovalci Afrike ob spremstvu črnih nosačev prodirali skozi neznana področja, so se ti nosači

večkrat nepredvidljivo ustavili sami od sebe in prepričljivo obrazložili svoj počitek: »Počakati moramo toliko časa, da nas duša dohiti!«. Duša je tisti »jaz«, ki je tolikokrat prikrajšan za vsakdanjo nego, in ko sam nase opozori, je dostiokrat že (pre)pozno. V igranem filmu Pot (The Way, 2010) pravi policijski narednik glavnemu junaku na začetku poti: »Na Pot se odpraviš zase. Samo zaradi sebe!«

3. **Srečevanje z drugimi.** Pregrada časa odpade, državne meje so daleč ali pa jih ni več, predsodki so ostali doma. Ker smo vsi skupaj »na dolgem sprehodu« in iztrgani iz ritma vsakdanjosti, ni oklepov, ki bi varovali lastni ugled, ime ali videz (imidž). Pogovori, ki se razvijajo z navideznimi tujci, odstirajo zastore in drobijo oklepe programirane zasebnosti. Kakor je pot neizprosna glede naporov, tako je lahko trda tudi beseda slučajnega sogovornika. »Zakaj si prišla sem?« sprašuje glavni junak omenjenega filma. Resnica, ki smo jo morda skrivali sami pred seboj, udari z vso silovitostjo. Romarica, Kanadčanka, glavnemu junaku odkrito pove: »Da bi lažje spala. Zadnjih nekaj let imam težave s spanjem. Tukaj sem, da bi ušla pred vsem skupaj«. Zanimivo, kako kilometri dolge poti ljudi zbližajo, da odprejo vrata tiste skrite kamrice, ki jo nosijo v sebi, in pustijo, da vanjo pokukajo popolni tujci. »V prejšnjem življenju, preden sem se podala na Pot, sem bila poročena. Poročena in noseča. Prvič in zadnjič. Moj mož ni bil dober

človek, zato sem splavila. Znebila sem se moje punčke. Nisem hotela, da kurbež pretepa obe. Včasih slišim njen glas. Vem, da se sliši čudno, ker sploh ni zadihala, a si predstavljam njen glas. Prišežem, da jo slišim.« Iskrenost povzroči sočutje in bremena se porazdelijo. Glavni junak reče Kanadčanki: »Žal mi je za tvojega otroka!« Ona nazaj: »Meni pa za tvojega!« »Moj sin je imel skoraj štirideset let.« »Ampak bo vedno tvoj otrok.«

4. **Odprtost za bistveno.** Morda na začetku poti tako ne zgleda. Nizozemec Jost iz Amsterdama brez dlake na jeziku razloži: »Nisem prišel zaradi Boga, čudežev ali kaj takega. Sem samo debel Nizozemec, ki bi rad izgubil nekaj kilogramov.« »Torej si prišel zaradi zdravja?« »Ja, lahko bi tako rekla.« Po dosegu cilja gre po kolenih okrog kipa sv. Jakoba ter izusti: »In če kaj vem o poti sv. Jakoba, je to, da na to pot nihče ne zaide ponesreči. Nihče!« Romanje je vedno osebno potovanje, tudi če je družina še tako številna. Vsak si mora sam odgovoriti, pa naj bo romar ali pohodnik, zakaj se je odpravil na pot. Ostaja pa odprto vprašanje, kaj nekoga pripelje do tega, da postane pravi romar? »Ti bo romanje spremenilo življenje?« sprašuje Kanadčanka v filmu. Glavni junak, očesni zdravnik iz Amerike, ki nosi v nahrbtniku pepel sina – umrl je prvi dan romanja zadet od strele – in ga vsake toliko časa posuje ob poti, se v začetku nima za romarja. Ko prehodi nekaj sto kilometrov in simbolično nadaljuje sinovo romanje, skromno izjavi: »Nekaj takega!«

Za sklep. Lahko prebereš ogromno priročnikov, a pot se začneja tisti hip, ko ti napraviš prvi korak. Da bo pa pot postala romanje (ni nujno da ravno v Santiago de Compostela), je odvisno od vsakega posameznika. Tu ni splošnih meril, saj ne morejo zaobjeti človekovega doživljanja in njegovega notranjega sveta. V tem ostajamo ljudje skrivnostni, neobvladljivi in hkrati ranljivi. Rojaki so rekli ženi Samarijanki, ki jim je govorila o Jezusu: »Ne verjamemo več zaradi tvojega pripovedovanja, kajti sami smo slišali in vemo, da je On resnično odrešenik sveta.« Teorija je eno, praksa drugo. Velja torej poskusiti.

Jože Stržaj

Foto: Izidor Jesenko

Romanje po El Caminu po starem

DOLOMITI

V tokratni številki se bomo posvetili krajem, ki so dovolj blizu, da jih je marsikdo od nas že obiskal, in predstavljajo del naše širše sosesčine, pa vseeno so dovolj daleč, da nas večina o njih ve relativno malo. Govorili bomo o Dolomitih, alpski regiji v severni Italiji, ki je od nas oddaljena približno 300 km, kar pomeni približno štiri ure vožnje z avtomobilom. Z nekaj avanturistične žilice se je tja mogoče odpraviti celo samo za en dan, precej bolj običajna pa so dvodnevna potovanja, največkrat v Cortino d'Ampezzo z bližnjim jezerom Misurina in pod vrh popularne trojne gore Tre Cime (nem. Drei Zinnen), ter večdnevne smučarske, kolesarske, gorniške ali kakšne drugačne počitnice.

Geografija

Dolomiti so alpska gorska skupina, ki jo na zahodu omejuje dolina reke Adiže, na severu Pustriška dolina, na vzhodu dolina reke Piave (Cadore) in na jugu dolina Val Sugana. Upravno spadajo pod Italijanski deželi Trentino – Alto Adige/Südtirol (Trentinsko – Zgornje Poadižje/Južna Tirolska) in Veneto (Benečija) oz. ožje pod pokrajino Bolzano (nem. Bozen), Trento in Belluno.

Najvišji vrhovi segajo čez 3.000 m visoko. Takšnih je preko 50 vrhov, najvišji med njimi pa so Marmolada (3.343 m), Antelao (3.264 m), Tofana di Mezzo (3.245 m), Cristallo (3.221 m), Monte Civetta (3.220 m), Sorapiss (3.205 m), ... V osrednje območje se z vseh strani zajedajo alpske doline, ki so omenjene v nadaljevanju članka, njihova imena pa so zaradi zelo uveljavljenega turizma prepoznavna širom po svetu.

Ime gorovja izvira od francoskega mineraloga Deodata de Dolomieuja (1750–1801), ki je prvi opisal mineral dolomit. Iz tega minerala, zvrsti apnenca, so sestavljene tukajšnje gore, ki so precej krušljive in verjetno tudi zato precej nenavadnih oblik.

Zgodovina in narodnostna sestava – Ladini, Tirolci, Italijani

Težko prehodna pokrajina in zgodovina, ki je tudi tukaj pustila svoje sledove, sta na območju Dolomitov ustvarila zanimivo narodnostno mešanico novejših naseljencev Italijanov, donedavnih vladarjev Avstrijcev, oč-

neje Tirolcev, in manjšinskih staroselcev Ladinov. Nikakor to ni edino območje, na katerem se narodi prelivajo in si skozi čas prevzemajo ozemlja, vseeno pa ga lahko vzamemo kot študijski primer za preučevanje delovanja silnic zgodovine.

Širše gledano, najmanj znani in s tem na nek način tudi najbolj zanimivi od omenjenih treh narodov so Ladini, potomci staroselskih prebivalcev iz časov rimskega cesarstva in pred njim, ki govorijo lastni jezik – Ladinščino. V resnici danes ne gre za enoten jezik, ampak za vrsto narečij s skupno osnovo, nanizanih predvsem v dolinah okrog gorskega masiva Sella (Val Gardena, Alta Badia, Val di Fassa, Livinalongo, ...).

Ladinščina spada v skupino retoromanskih jezikov, ki ji pripadata še jezik naših neposrednih sosedov Furlanov in retoromanski jezik v Švicarskem kantonu Graubünden. Ti jeziki so nastali z mešanjem latinščine in starejšega keltskega jezika v provinci Rhaetia (Retija, poimenovana po plemenu Retov), ki se je raztezala od današnje Severne Italije, preko Avstrije in Švice, do južnih delov današnje Nemčije. Še okrog leta 1000 naj bi retoromansko govoreče prebivalstvo poseljevalo strnjen pas od Julijskih Alp, preko Furlanije in Dolomitov, do Švice. Danes so Ladini geografsko ločeni od Furlanov in švicarskih retoromanov ter predstavljajo samo

še jezikovni otok v gorskih dolinah v osrednjem območju Dolomitov (nekaj več kot 20.000 govorcev). Šele v prejšnjem stoletju je začela nastajati tudi knjižna ladinščina, ki se med drugim v nekaterih občinah uporablja kot učni jezik v šolah in v lokalnih javnih občinah. Za nekoliko bolj zvedave spodaj navajam primer teksta v narečju, ki ga govorijo v Val Gardeni:

La bolp fova inò n iede arfameda. Te chëla vëijela n corf che tën n tòch de ci-ajuel te si bech. "Chël me savëssa bon", se ala mpensà y à cherdà l corf: "Ce bel che te ies! Sce te ciantes tan bel coche te cëles ora, pona ies dessegur tu l plu bel ucel de duc."

Na prvi pogled popolnoma nerazumljivo; če namignem, da gre za basen o lisici in krokarju, pa boste tisti, ki razumete italijansko ali latinsko, zagotovo ujeli lepo število besed in celo grobi pomen posameznih stavkov.

V obdobju srednjega veka je severni in zahodni del Dolomitov (Pustriška dolina, dolina Adiže, Val Gardena, Alta Badia) skupaj z bolj zahodnimi območji prišel pod germansko nadoblast in je v 14. st. postal del avstrijske dežele Tirolske. Posledično so se glavne doline na tem območju povsem germanizirale, Ladini pa so se ohranili samo še v zgoraj omenjenih odročnih gorskih dolinah. Podobno je na južnem in vzhodnem koncu, ki sta pripadla Bene-

Foto: Aleš Šubic

Dobrodošli na Južnem Tirolskem

ški republiki in pozneje Italiji, v lažje dostopnih predelih je skozi stoletja prevladala močnejša italijanščina oz. njena beneška narečja.

Po avstro-ogrskem porazu v 1. sv. vojni je Italiji pripadla tudi celotna Južna Tirolska (nem. Südtirol) oziroma, kot bi rekli Italijani, Zgornje Poadižje (it. Alto Adige). S tem se je tudi v te kraje začelo priseljevati italijansko govoreče prebivalstvo, ki ima danes znaten delež predvsem v večjih mestih, bistveno manjši pa v odročnejših predelih. Nemška identiteta je v celotni pokrajini Južni Tirolski še vedno zelo močna. Še sredi preteklega stoletja je v boju za kar največjo avtonomijo v tej deželi prihajalo celo do bombnih napadov, s tem povezan mednarodni spor med Italijo in Avstrijo, ki je bil deležen tudi obravnave v okviru Združenih narodov, pa je bil uradno končan šele leta 1992.

Omeniti velja, da je preko tega območja (še posebej dolina reke Piave, pa tudi sam gorski masiv) v 1. sv. vojni potekala ena glavnih frontnih linij med Avstro-Ogrsko in Italijo. Ravno v bitki na reki Piavi so Italijani s pomočjo Angležev in Francozov odločilno porazili avstro-ogrsko vojsko. O tem obdobju danes pričajo številni muzeji na prostem, spomeniki in vojaška pokopališča, na katerih je med vsemi drugimi mogoče najti tudi polno slovenskih ter ostalih južnoslovanskih imen in priimkov.

Kot samo občasnemu obiskovalcu tega območja mi je težko zagotovo po-

trditi, da danes vse tri omenjene nacionalnosti živijo v sožitju in med njimi ni večjih napetosti, vsekakor pa je takšen vsaj zunanji vtis. Ko se npr. sprehodiš skozi katero od mestec v Val Gardeni ali Alta Badii, lahko na nekaj korakov slišiš vse tri jezike, ljudje pa pogosto sproščeno preklaplajo iz enega jezika v drugega. Še posebno močan vtis pa naredijo trojezične krajevne table, saj vemo, kako težko je včasih priti celo do dvojezičnih.

Zgodovinske povezave z našimi kraji – mestece Innichen v Pustriški dolini

Za Poljance in prebivalce škofjeloškega območja so še posebej zanimive zgodovinske vezi s Pustriško dolino (nem. Pustertal), ki na severu omejuje ožje območje Dolomitov. Razlog za obstoj teh vezi je več kot očiten. Tako kot naše območje, je tudi del Pustriške doline v preteklosti pripadal Freisinškim škofom, ki so od tam na naše območje priseljevali koloniste.

Znano in zgodovinsko potrjeno je dejstvo, da krajevno ime Vinharje izhaja iz imena mesteca Innichen (it. San Candido), ki leži v tej dolini, samo nekaj kilometrov od izvira reke Drave. Vinharje se prvič omenjajo v urbarju iz l. 1291 kot aput Indicherios (pri Iniharjih), v 13. stol. pa so jih naselili prav kolonisti iz tega tirolskega kraja.

Še veliko bolj kot na Poljanskem pa so te vezi očitne na Selškem, točneje v vaseh okrog Ratitovca (Sorica, Danje,

Torka, ...), v katerih so starejši prebivalci govorili nemško še celo po drugi svetovni vojni. Do prve svetovne vojne so tako Soričani v času procesije vsake tri leta romali v Innichen, kjer so tamkajšnji cerkvi izročili darilo, ki naj bi jih zaščitilo pred mrčesom, v zadnjem času pa tradicijo povezav s temi kraji spet obujajo. O izvoru iz teh krajev pričajo tudi priimki kot so Thaler, Gasser, Triller, Gartner, Pintar, mogoče tudi Freljih (Frölich), Božnar (Wagner) in podobni.

Da je mera polna, naj bi celo naša narečna skupina (rovatarska) nastala deloma pod vplivom tirolske nemščine, ki so jo s sabo prinesli naseljenci s tega območja. To teorijo je vsaj na Poljanskem vseeno treba jemati s precej rezerve, saj so močni vplivi nemščine prihajali tudi iz drugih smeri, verjetno še najbolj iz okoliščine, da je nemščina stoletja bila jezik cesarstva, v katerem so živeli naši predniki.

Kot zanimivost naj omenim, da po nekaterih virih, ki ob pisanju tega članka niso bili posebej preverjeni, Pustriška dolina predstavlja skrajni zahodni rob ozemlja, do katerega so nekoč segali naši predniki. Približno do izvira reke Drave naj bi v 8. in 9. stoletju segala slovenska kneževina Karantanija. V tej dolini naj bi se do danes ohranili tudi najbolj zahodni slovenski kozolci.

Na drugi strani severne meje Dolomitov pa se nahaja še eno zanimivo mestece, Brixen (it. Brennero). Brixenški škofje so bili stoletja lastniki Bleda, ki so ga dobili v dar leta 1004 v zahvalo za podporo pri utrditvi nemške oblasti na območju sedanje Severne Italije oz. Južne Tirolske.

Turizem – Dolomiti Superski, poletne aktivnosti v naravi

Dolomiti so z vidika turizma vsekakor ena najbolj razvitih regij na svetu. Glede na to, da je celotna regija osupljivo lepa, komaj verjamem, da se od tam kdo vrne z res slabimi vtisi. Čeprav bi se od nje v tem oziru lahko marsikaj naučili tudi pri nas, pa v tem primeru gre za dimenzije, ki so za nas v marsičem popolnoma nepredstavljive.

Predstavitev Dolomitov kot turistične regije je vsekakor potrebno začeti z omembo smučarskega turizma, ki predstavlja eno glavnih dejavnosti in vsako leto privabi približno milijon turistov. Območje prekrivajo ogromni smučarski kompleksi, ki so v osrednjem

Gorski cilj na 2400 m - Tre Cime

območju med sabo direktno poveznimi (Val Gardena, Alta Badia, Arabba, Marmolada, Val di Fassa) oz. natančneje rečeno, nanizani v dolinah okrog gorskega masiva Sella. Med smučarji je zelo znana in popularna tako imenovana Sella Ronda, krog okrog Selle, ki te v približno pol smučarskega dneva na smučeh in z žičnicami pripelje okrog tega gorskega masiva. Že samo osrednje območje ponuja stotine kilometrov smučarskih prog, s smučarsko vozovnico Dolomiti Superski pa je mogoče smučati tudi na vseh ostalih smučiščih v regiji (skupaj 12 velikih centrov s preko 1200 km smučarskih prog), od katerih sta nam poleg že omenjenih najbolj poznana Cortina d'Ampezzo in Kronplatz. Temu primerno je tudi število prodanih smučarskih kart, ki preračunano na ceno dnevne karte presega 10 milijonov evrov letno. Glede na omenjene pogoje pa tudi ni čudno, da s tega območja ali neposredne okolice izhaja veliko število italijanskih smučarjev, ki nastopajo v svetovnem pokalu (npr. Perathoner, Costner, Mölgg, Fill, Innerhofer, ...).

Foto: Aleš Šubic

Enega vrhuncev zimskega športa v Dolomitih vsekakor predstavljajo zimske olimpijske igre v Cortini d'Ampezzo leta 1956. Tudi zaradi tega je Cortina d'Ampezzo, ki je tudi največje naselje v Dolomitih, ena najbolj znanih alpskih turističnih destinacij.

Tudi poleti je v Dolomitih z vidika turizma zelo živahno. V regiji je takrat vse polno pohodnikov, alpinistov, kolesarjev, avtomobilistov, motoristov, ... Če imaš dovolj kondicije in si bolj športne narave, si je težko zamisliti bolj

sproščujoč dopust, kot je kolesarjenje preko številnih gorskih prelazov, segajočih čez 2.000 m nadmorske višine, ki jim sledijo spektakularni spusti v sosednje doline. Skoraj vsako leto preko teh prelazov vodi tudi katera od etap znane kolesarske dirke Giro d'Italia. Alpinistično bolj izurjeni si lahko privoščijo plezanje na tamkajšnje gorske vrhove, za navadne smrtnike pa se ponujajo številne možnosti za krajše pohodniške izlete ali pa kar vzponi z žičnicami, npr. na dobrih 3.000 m visoko Tofano di Mezzo.

Primerjava z našimi kraji

Ker gre za zelo razvito turistično regijo, s turizmom pa se ukvarjamo tudi pri nas, je zanimiv razmislek o tem, kaj bi se lahko naučili od teh krajev. Tako je na primer tudi ideja za članek o dizajnu in blagovnih znamkah na Poljanskem, ki ga je za tokratno številko Vaščana napisal kolega Matjaž Mazzini, zrasla ravno iz vtisov iz Dolomitov. Nedvomno so pogoji za turizem, še posebej smučarski, v Dolomitih neprimerno boljši kot pri nas, toda ali ne bi kazalo tudi pri nas še več vlagati v celovito in povezano ponudbo ter prepoznavne destinacijske blagovne znamke? V Sloveniji nikoli ne bomo imeli 1.200 km smučarskih prog, toda ali ne bi nemara skupen nastop na tujih trgih k nam vseeno pripeljal še več tujih smučarjev? Bilo bi preveč nenaravno, če bi tudi pri nas vsepovsod začeli graditi idilične vasi v alpskem stilu, toda vseeno ima

slovenski urbanizem verjetno še ogromne rezerve.

Pa še ena, nekoliko drugačna tema. Ob zadnjem obisku teh krajev, točneje Val Gardene, mi je v oči padla izjemno bogata ponudba vrhunsko izdelanih rezbarskih izdelkov, pri čemer se večina vrti okrog nabožnih motivov. Kar sama po sebi se ponuja vzporednica s Poljanami v 19. st., ko je tukaj delovala močna podobarska delavnica Štefana Šubica in njegovih sinov. Nedvomno je v takratnem obdobju šlo celo za podobne stile in ni izključeno, da neposredno od tam niso tudi k nam prihajali določeni vplivi. Mojstri iz Val Gardene so namreč že v starih časih opremljali cerkve po vsej Srednji Evropi, vse do Poljske, in so bili neprekosljivi v izdelovanju jasic, danes pa zaradi posebnih okoliščin (veliko število turistov) kot v času zamrznjeni še vedno ohranjajo svojo dejavnost v skoraj nespremenjeni obliki.

Zaključek

Očitno je, da so nam Dolomiti tako geografsko kot tudi kulturno in zgodovinsko zelo blizu. V kombinaciji z zelo lepo naravo je torej več kot dovolj zagotovil, da vas ob morebitnem obisku ne bodo pustili ravnodušnih. Če se vam torej ponudi priložnost obiskati te kraje, vam jih toplo priporočam in upam, da jih boste tudi z vidika tega članka še bolj doživeli v vseh njihovih dimenzijah.

Aleš Šubic

Dolomiti - smučarski paradiz

OŠ POLJANE V LETU 2011

Letošnje leto je minilo v znamenju dobrodelnosti in prostovoljstva. Osnovna šola Poljane s podružnico v Javorjah in oddelki Vrtca Agata smo se v letu 2011 odzivali na vrsto dobrodelnih akcij, pa tudi sami smo bili deležni dobrodelnosti. V decembru in v januarju smo zbrali sredstva za otroke v Peruju, v začetku marca so nas z Zavoda za zdravstveno varstvo Kranj presenetili s prijetnim obvestilom, da LIONS klub Cerklje namenja sredstva za dve dozi cepiva proti klopnemu meningoencefalitisu. To nam je omogočilo cepljenje 109 otrok šole in vrtca. V novembru pa so za tretjo dozo cepiva namenili sredstva člani LIONS kluba Brnik. LIONS klub Škofja Loka je doniral sredstva za nakup mize za slepo deklico. V mesecu aprilu in oktobru smo zbirali papir, zaslužek pa je povečal šolski sklad. V novembru smo zbirali tekstil, preko celega leta pa zamaške. Veseli smo odziva naših otrok v vrtcu,

učencev in vseh zaposlenih, ki so se z veliko vnemo lotili priprave bazarja, saj želimo z zbranimi denarjem omogočiti dejavnosti otrokom, katerih starši si to težje privoščijo. Prireditve je uspela in s pomočjo staršev in obiskovalcev je šolski sklad spet bogatejši.

Naša šola je januarja gostila najboljših tekmovalcev v znanju materinščine, aprila pa najboljših matematike. Pripravili smo občinski parlament in na državni nivo poslali predstavnika. V mesecu maju smo pripravili zaključno prireditve Mladi raziskovalci Poljanske doline, ki jo financirajo občina Žiri, občina Gorenja vas - Poljane, RŽV ter tri osnovne šole. Na tej prireditvi sta bila prisotna oba župana, ki sta z vzpodbudnimi besedami in nagradami čestitala mladim raziskovalcem.

Ves čas smo se intenzivno izobraževali, predstavljali svoja spoznanja na različnih konferencah, učence popeljali v različne šole v naravi in gostili

predstavnike ameriške ambasade. Naši učenci so se s tekmovanjem v znanju vračali z lepimi rezultati. Osvojili smo štiri zlata priznanja in priznanje za dosežene vse točke na nacionalnem preverjanju znanja iz matematike. Jeseni se nam je pridružila profesorica angleškega jezika iz Poljske v mednarodni izmenjavi Comeniusa in bo pri nas ostala do konca šolskega leta.

Na šoli se izmenjavajo praktikantke, ki prostovoljno opravljajo pripravništvo in se tako za svoj poklic kalijo z neposrednim delom.

S krajem sodelujemo na vseh prireditvah, še posebej smo ponosni na udeležbo pri izvedbi prireditve ob dnevu državnosti in pri spremljajočih aktivnostih v Tavčarjevem tednu.

V želji, da sodelujemo, vam želim vse lepo tudi v letu 2012.

Pa srečno!

Metka Debeljak,
ravnateljica OŠ Poljane

POKLON ŠOLARJEV DR. IVANU TAVČARJU

Sredi novembra so se v Poljanah in Gorenji vasi začele prireditve ob 160-letnici rojstva dr. Ivana Tavčarja. Seveda smo to okroglo obletnico obeležili tudi v naši šoli.

BRALNI MARATON V OŠ GORENJA VAS

Za začetek so se v petek, 11. novembra 2011, učiteljica Nežka Gabrovec in učenke Meta Gantar, Marija Možina in Ema Berčič udeležile bralnega maratona v OŠ Ivana Tavčarja Gorenja vas. Bilo je veliko branja in malo spanja.

Ko smo v petek prišli v šolo v Gorenji vasi, so nas najprej lepo sprejeli in nas pozdravili. Nato smo si uredili spalnice in se zbrali v knjižnici, kjer smo imeli štiri branja po 40 minut in vmes 15-minutne odmore za malico, počitek, druženje ... V prvem branju smo prebiralili odlomek iz Tavčarjevega dela V Zali, v drugem branju smo govorili o knjigi Grajski pisar, v tretjem o Cvetju v jeseni in v zadnjem branju o zbirki Med gorami. Med branjem sta nam učiteljica Jana in njen mož Marko zaigrala odlomek iz Cvetja v jeseni, ob katerem smo se tudi nasmejali. Z branjem smo končali okoli enih ponoči. Imeli smo še malo zabave in nato smo

se odpravili spat. Zjutraj smo pospravili spalnice ter zaključili druženje s Tavčarjevimi zgodbami. Knjižničarka nas je še pozdravila in odšli smo domov.

Na tem maratonu mi je bilo zelo všeč.

Bilo je sproščeno in zanimivo, ni nam bilo dolgčas in zabavali smo se. Spoznali smo navedena Tavčarjeva dela, ki jih prej nismo tako dobro poznali.

Marija Možina, 9. b

Foto: Nina Dolenc

Bralni maraton v Osnovni šoli Ivana Tavčarja v Gorenji vasi

Učenci 1. triletja pa so se prav tako na obeh šolah v minutah, namenjenih Ivanu Tavčarju, pogovarjali o pisatelju in o njegovem otroštvu v Poljanah, narisali so njegov portret ter si ogledali odlomek iz filma Cvetje v jeseni, našli njegova najpomembnejša dela, naredili miselni vzorec o Ivanu Tavčarju, se spomnili na dvorec Visoko ... Učenci so vse spremljali z zanimanjem, nekateri pa o Tavčarju že kar nekaj vedo.

Nekaj vtisov učencev po prebrani zgodbi Hlekova Nežika

- Zanimiva so bila stara imena in priimki.
- Pripovedovalec zgodbe je prijazen, rad pomaga, govori v narečju.
- Predstavljam si, da so bili ljudje oblečeni v temne barve, ker so bili žalostni časi.
- Zgodba mi je bila kar všeč, čeprav vsega nisem razumela. Je pa zanimiva, ker je iz naših krajev in v njej srečamo kakšen znan priimek.
- Vsako poglavje je bilo zanimivo in zgodbo bi še kdaj prebral.
- Branje mi je bilo zelo všeč; še bolje bi bilo, če bi brali vsak teden. Zgodba je bila resnična, življenjska, malo žalostna, a se je srečno končala. Veliko je bilo različnih občutkov: žalost, veselje, obup, ljubezen, osuplost ...
- Zdelo se mi je zanimivo, ker so nam brali učitelji.
- Zgodba mi je bila zelo všeč, ker je bila življenjska. Govorila je o ljubezni, ki je premagala veliko težav. Lepa Nežika in gosposki Erazem sta se na koncu poročila. In Erazem je Nežiko naučil vseh gosposkih stvari.
- Zgodba govori tudi o tem, da so včasih živeli bolj povezano, saj so bili skupaj ves dan.
- Zgodba mi ni bila všeč zaradi samomora. Nekako čudno se mi je zdelo, ker je imela Nežika najprej rada gospoda Erazma, potem ne, potem sta se pa poročila. Všeč mi je bilo, da nam je vsak dan bral drug učitelj.
- Nežika bi morala ostati na vasi.
- Na koncu zgodbe sem bila malo razočarana, ker je Nežika postala gosposka, Hlekovo kmetijo pa so prodali.
- Nežika me je razočarala, ker je pustila hišo in šla z Erazmom v dolino, čeprav jo je enkrat pustil na cedilu.
- Zgodba je bila dolgočasna.
- Všeč mi je bil srečen konec, saj sem pričakovala, da se bo slabo končalo.
- Zgodba ima dober začetek, žalostno sredino in srečen konec. Ne razumem pa, zakaj se je ubil Gabrčev Tone.
- Zgodba je zanimiva, a pripovedovalec staromodno razmišlja. Nežika je sledila srcu.
- Na začetku nisem najbolje razumel, potem pa mi je bilo vse bolj všeč. Nežika je sledila svojemu srcu in šla v mesto.
- Lepo je, ker govori o ljubezni. Nežika je sledila svojemu srcu in šla v mesto in vsi so bili srečni.
- Mislim, da Erazem ni prav ravnal z Nežiko. Konec je v redu.
- Takrat so bili težki časi, vse so delali na roke.
- Začetek zgodbe je dober, sredina žalostna, konec pa srečen.
- Zanimivo je bilo poslušati, kako so včasih živeli.

ANKETA

Ivana Tavčarja smo se najprej spomnili že pred jesenskimi počitnicami, saj so učenke šolskega novinarstva skupaj z učiteljico sestavile obsežno anketo, ki so jo natisnile v 120 izvodih, in jih med počitnicami razdelile svojim sorodnikom, prijateljem in sovaščanom, starim nad 15 let. Z anketo so učenke želele ugotoviti, v kolikšni meri Poljanci poznajo svojega slavnega rojaka, pa tudi, če o njem vedo še kaj drugega, kar mogoče ni splošno znano.

Od 120 razdeljenih je bilo vrnjenih 82 anket.

Na vprašanja so odgovarjali prebivalci Poljan in širše okolice. Po podrobni analizi odgovorov na posamezna anketna vprašanja na tem mestu lahko podamo le nekaj zelo splošnih ugotovitev, ki jih lahko preberete v posebnem prispevku.

BRALNE MINUTE Z IVANOM TAVČARJEM

V ponedeljek, 14. novembra, smo v razredih drugega in tretjega triletja centralne šole v Poljanah in podružnične šole v Javorjah začeli s »Tavčarjevimi bralnimi minutami«. Učiteljice slovenščine so za branje izbrale Tavčarjevo pripoved Hlekova Nežika iz zbirke Med gorami. Začetek druge šolske ure je bil vsak dan namenjen branju te zgodbe, ki so jo učencem po delih prebirali učitelji. V petek so učenci napisali nekaj svojih vtisov o celotnem branju, razmišljali so o usodi Hlekove Nežike, o življenju v Tavčarjevih časih ...

RAZSTAVA V ŠOLSKI AVLI

Naša knjižničarka, Majda Bernik, je ob pomoči učiteljice likovne vzgoje Mihaele Žakelj - Ogrin v šolski avli postavila razstavo o Ivanu Tavčarju pod naslovom **Ivan Tavčar – kot ga poznamo mi**. Ogledate si lahko njegove knjige in knjige o pisatelju, priložnostno poštno znamko, objave v časopisih, fotografije, portrete, rezultate ankete, didaktično igro Visoka kronika, prispevke in risbe naših učencev ter še kaj.

IVAN TAVČAR NI BIL SAMO PISATELJ

Učenke izbirnega predmeta šolsko novinarstvo so z učiteljico sestavile anketo, s katero so želele ugotoviti, v kolikšni meri domačini poznajo življenje in delo pisatelja Ivana Tavčarja. Že med jesenskimi počitnicami so svojim sorodnikom, znancem, prijateljem in sovaščanom razdelile 120 anketnih vprašalnikov, vrnjenih anket je bilo 82. Analiza odgovorov je pokazala, da je Ivan Tavčar v svojih krajih splošno bolj poznan po svojih delih in manj po zasebnem življenju.

Prebivalci Poljan in okolice Ivana Tavčarja poznajo predvsem kot Poljanca, ki se je rodil pri Kosmu, vedo, da je študiral pravo ter bil odvetnik in ljubljanski župan. Vendar pa vsi ne vedo, da je v Ljubljani županoval kar 10 let.

O njegovem odnosu do slovenskega jezika v tistem času vedo povedati, da je bil dober, kaj bolj natančnega pa ne.

Redki poznajo njegov psevdonim Emil Leon, s katerim se je podpisoval pod svoje politične spise.

Glede njegovega zasebnega življenja jih največ pozna ime njegove žene Franje, dejstvo, da je imel 5 otrok, pa ni splošno znano. Med njegovimi hobiji sta najbolj poznana lov in ribolov, precej anketirancev ve, da je na Visokem postavil prvo teniško igrišče v tem delu Evrope, le redki pa, da se je ukvarjal tudi s kolesarjenjem. Sicer

pa številni anketiranci med Tavčarjeve hobije uvrščajo tudi pisanje in celo politiko.

Bolj pa so Poljanci seznanjeni s Tavčarjevim leposlovnim delom in junaki njegovih zgodb. Največ jih pozna, oz. je tudi prebralo Visoško kroniko, Cvetje v jeseni, V Zali ter Med gorami. Iz te zbirke najbolj poznajo zgodbo Šarevčeva sliva in njeno junakinjo Meto.

Med Tavčarjevimi literarnimi junaki so najširše poznani junaki iz Cvetja v jeseni ter Visoške kronike. Po prepoznavnosti in številu omemb si sledijo takole: Presečnikova Meta, Agata, Polikarp, Jurij, Danijel, Izidor, Janez in Boštjan/Presečnik. Večkrat so omenjeni tudi Šarevčeva Meta, Liza, Barbara, Margareta, Luca, Lukež in Marks. Po enkrat ali dvakrat pa so anketiranci navedli še Amandusa, Jošta, Gričarjevega Blažeta, Tomažka, Miho Kovarjevega, Grogovega Matijčeta, Kalarja, Špelco, Vrbarjevega Matevža, Holekovo Nežiko in Jeremijo.

Manj kot polovica anketirancev je od svojih prednikov slišala, da bi **Ivan Tavčar značilnosti svojih junakov povzel po resničnih ljudeh**, ki so takrat živeli v Poljanah in okolici. Predvsem so po njihovem mnenju tako »oživeli« junaki Cvetja v jeseni in Visoške kronike, največkrat pa sta omenjeni Presečnikova Meta in Agata Schwarzkobler. Tudi

različni kmečki ljudje in hišna imena izvirajo iz dejanskega stanja v Tavčarjevem času.

Na vprašanje, če poznajo kraje, kjer so se dogajale Tavčarjeve pripovedi, je največ anketirancev navedlo Hotovljo (pr' Šarev'c'), Visoko, Poljane, Malenski Vrh, Žirovski vrh (Zala), Brebovnico (Zala) in Mlako.

Glede primerjave med življenjem danes in življenjem v Tavčarjevih časih so si anketiranci enotni, da je primerjava zelo težka, saj smo v sto šestdesetih letih bili priča ogromnemu napredku na vseh področjih. Omenjajo pa tudi drugo plat, in sicer manj družjenja, slabši medčloveški odnosi, manj spoštovanja, hlepenje po materialnih dobrinah...

Za kakšnega človeka so Tavčarja imeli Poljanci, ne ve veliko anketirancev. Tisti, ki so na vprašanje odgovorili, pa navajajo precej nasprotujoče si podatke – od tega, da je bil pisatelj v domačih krajih zelo priljubljen, do tega, da ga domačini niso marali.

Na zadnje vprašanje **o zanimivostih v zvezi s Tavčarjem** je odgovorilo le osem vprašanih in mogoče je najbolj zanimiv podatek ta, da menda Ivan Tavčar sploh ni bil Kosmov...

Podrobneje se z rezultati ankete lahko seznanim na spletni strani OŠ Poljane.

V LETOŠNJEM ŠOLSKEM LETU SPOZNAVAMO POLJSKO

Ker je v začetku oktobra v okviru projekta Comenius – Tuji asistent v naši šoli začela poučevati asistentka s Poljske, gospodična Aleksandra Pudełko, profesorica angleščine, je bila v tednu evropskih jezikov še posebna pozornost namenjena poljskemu jeziku. Da bi asistentki Pudełkovi pripravili skromno dobrodošlico, smo se v tednu pred njenim prihodom posvetili tudi poljskemu jeziku ter spoznali nekaj poljskih besed in besednih zvez. Tako so bile več kot dva meseca po vseh šolskih hodnikih nalepljene poljske besede in tudi daljši izrazi,

prevedeni v angleščino in slovenščino.

Aleksandra se je ob prihodu zelo razveselila pozornosti in kar takoj začela z delom. Najprej je ob učiteljicah angleščine opazovala, kako poteka pouk pri nas, se seznanila z učenci in učitelji ter hitro navezala stik z vsemi. Na razrednih urah je posameznim razredom predstavila Poljsko, njeno zgodovino, kulturo in seveda poljščino. Povedala nam je, da ima večina njenih rojakov vzdevke in da tudi njo največkrat imenujejo z njenim vzdevkom – Ola. Prihajajo iz mesta Bielsko-Biala na jugozahodu

Poljske, kjer sta dolga leta nastajala tudi pri nas znamenita junaka risanke Lolek in Bolek. Ker je profesorica angleščine, sodeluje predvsem pri pouku angleščine, ne ustraši pa se tudi drugačnih izizvov. Obiskala je že vrtec in podružnično šolo v Javorjah, osmim razredom pa je pri uri slovenščine predstavila podobnosti in razlike med slovenščino in poljščino kot slovanskima jezikoma.

Učenci so zadovoljni, kadar je z njimi, saj tako na več načinov širijo svoje obzorje.

Do widzenia, na svidenje.

26. SEPTEMBER, DAN EVROPSKIH JEZIKOV

V tednu pred dnevom evropskih jezikov so učenci sedmih, osmih in devetih razredov pri pouku izdelovali plakate, na katerih so prikazali raznolikost evropskih jezikov, katerih dan je 26. septembra. Razdelili so si države (npr. Nemčija, Francija, Slovenija, Španija ipd.) in v pripadajočih jezikih napisali plakate ter jih okrasili s slikami. Vse plakate so nalepili po šoli in jih fotografirali, tako da jih sedaj lahko vidijo vsi. Bilo je čisto drugače kot navaden pouk, zato so bili zadovoljni.

VTISI UČENCEV

Sprva sem mislil, da bomo spet delali kaj neumnega. Ampak po prvi uri dela mi je postalo zelo všeč. Spoznal sem nove jezike, predvsem francoskega. Pri delu smo se tudi pošalili in zabavali. Ko smo končali, so bili plakati zares lepi.

Izak Cankar, 9. b

V okviru evropskega dneva jezikov, ki je vsako leto 26. septembra, smo pri pouku angleščine dve uri posvetili določeni državi. Bilo je šest skupin in šest držav: Slovenija, Francija, Italija, Španija, Velika Britanija in Nemčija. Vsaka skupina je poiskala sliko zastave določene države, njeno glavno mesto, podobe znamenitih krajev v državi in znanih osebnosti, ki jo predstavlja. Prevedli smo tudi nekaj osnovnih besed za določeni jezik, kot so: Živjo!, Ljubim te!, Kako si? ... Ta način dela mi je bil všeč in upam, da bomo kaj takega ponovili.

Meta Gantar, 9. b

Za evropski dan jezikov smo učenci pri angleščini izdelovali plakate z znamenitostmi, zastavo in osnovnimi besedami različnih evropskih držav. Skupaj z Žigo sva izdelala plakat o Franciji. Srečo sem imel, ker sem vedel že marsikaj o Franciji, seveda pa je še več vedel Žiga. Najprej sva napisala naslov oz. ime države, potem sva nalepila sliko zastave in slike znamenitosti. Prepisala sva besede, ki jih je določila učiteljica, in jih s pomočjo slovarja prevedla. Učiteljica je pregledala, če so besede pravilno napisane, nato pa sem jih čitljivo napisal na plakat z določeno barvo. Ura se mi je zdela boljša zaradi več prostega gibanja in pogovarjanja.

Domen Kumer, 9. b

Vsaka skupina je dobila svoj jezik – svojo državo. Poiskali smo slike te države in njenih zanimivosti ter napisali nekaj najbolj značilnih besed, npr. hvala, prosim, dobrodošli, živijo ... Potem smo plakete slikali in zdaj visijo v učilnici angleščine.

Ema Berčič, 9. b

Všeč mi je bilo, ker smo se lahko sami razdelili v skupine in ker smo delali plakate z več slikami in malo besedila. Ob izdelovanju plakatov smo si zapomnili tudi nekaj besed v različnih jezikih. Vzeli smo si dovolj časa in bilo je v redu.

Marija Možina, 9. b

Zdi se mi, da smo se vsi naučili oziroma spoznali kaj novega o jezikih evropskih držav in se ob tem tudi zabavali. Vsaka skupina je naredila plakat o enem izmed evropskih jezikov. Všeč mi je bilo delo v skupinah, nastali pa so tudi lepi plakati.

Klara Demšar, 9. b

Dan jezikov v OŠ Poljane

Fotografija: Izidor Jesenko

Vaščan, glasilo krajevne skupnosti Poljane. Naklada 700 izvodov. Uredniški odbor: Aleš Šubic (odgovorni urednik), Danica Albreht, Tone Debeljak, Bernarda Jesenko Filipič, Milena Sitar, Jaka Šubic, Mateja Tušek. Lektoriranje: Milena Sitar. Fotografije: Izidor Jesenko. Fotografija na naslovnici: Izidor Jesenko. Prelom, oblikovanje in grafična priprava: Irma Jesenko. Tisk: PRO GRAFIKA d.o.o., Spodnje Bitnje

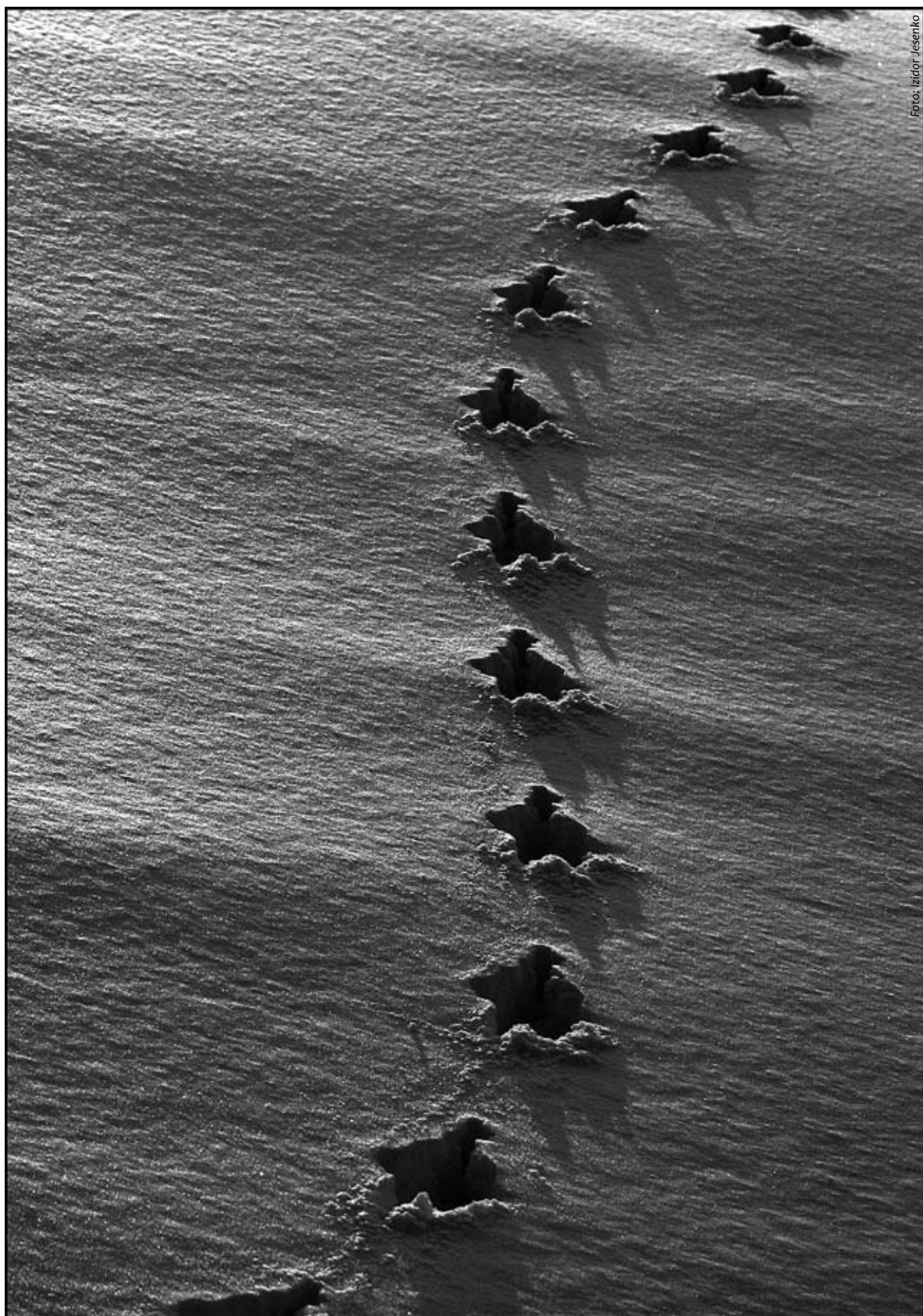

Foto: Izidor Jesenko

Ravbarski cesar (1977/78)

Šarucova sliva (1981)

GLEDALIŠKE UPRIZORITVE TAVČARJEVIH DEL V POLJANAH

Cvetje v jeseni (1991)

